T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLETİŞİM TASARIMI VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANABİLİM DALI

GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI VE REKLAMCILIK BİLİM DALI

MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİM VE UYGULAMALARININ ELEŞTİREL BAĞLAMDA, KANADA, ALMANYA, NORVEÇ'İN TÜRKİYE İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melis EKŞİOĞULLARI

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLETİŞİM TASARIMI VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANABİLİM DALI

GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI VE REKLAMCILIK BİLİM DALI

MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİM VE UYGULAMALARININ ELEŞTİREL BAĞLAMDA, KANADA, ALMANYA, NORVEÇ'İN TÜRKİYE İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melis EKŞİOĞULLARI

Yrd. Doç. Dr. Kerim KARAGÖZ

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM TASARIMI VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ
ANABİLİM DALI
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI VE REKLAMCILIK
BİLİM DALI

MEDYA OKURYAZALIĞI EĞİTİM VE UYGULAMALARININ ELEŞTİREL BAĞLAMDA, KANADA,ALMANYA,NORVEÇ'İN TÜRKİYE İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Melis EKŞİOĞULLARI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 10.01.2018/01

Jüri Başkanı:Prof.Dr.Füsun ALVER

Jüri Üyesi:Yrd.Doç.Dr.Kerim KARAGÖZ (Tez Danışmanı)

Jüri Üyesi: Yrd.Doç.Dr.Betül PAZARBAŞI

KOCAELİ 2017

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince, bana yol gösteren ve destek olan tez danışman hocam, Yrd. Doç. Dr. Kerim KARAGÖZ'e teşekkürlerimi sunarım.Çalışmam boyunca,bana sağladıkları katkılardan dolayı görüş ve önerilerini benimle paylaşan değerli hocalarım, Prof. Dr. Füsun ALVER'e ve Yrd. Doç. Dr. Betül PAZARBAŞI'na bana destek oldukları için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca benden desteklerini eksik etmeyen ve bana yardımcı olan sevgili aileme, tez çalışmam sürecinde fikir ve önerileri ile yanımda olan arkadaşlarım, Hayriye TİMUR ve Buket BİRCAN'a bana olan destekleri ve yardımları adına teşekkür ederim.

Melis EKŞİOĞULLARI

Kocaeli,2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

KISALTMALAR ..... **iii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞI KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ MEDYA OKURYAZARLIĞININ AMACI VE EĞİTİM YAPISI **4**

1.1. Medya Okuryazarlığı Kavramı ve Amacı 4

1.2. Medya Okuryazarlığı Kavramının Tarihsel Gelişim Süreci 11

1.3. Medya Okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Yaklaşımlar 16

1.4. Medya Okuryazarlığı Eğitim ve Uygulamalarının Eleştirel Perspektiften Ele Alınması 21

1.5. Medya Okuryazarlığı Eğitiminin Yapısı ve Eğitimcilerin Yeterliliklerine Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme 26

1.6. Medya Eğitimindeki Eksikliklerin ve Geliştirilmesi Gereken Yönlerinin Ele Alınması 34

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞININ FARKLI ÜLKELERDEKİ UYGULAMALARI VE MEDYA EĞİTİMİNE YÖNELİK GİRİŞİMLER **38**

2.1. Medya Okuryazarlığına Yönelik Dünyadaki Önemli Uygulamalar ve Kararlar 39

2.2. Medya Okuryazarlığı'nda Öne Çıkan Ülke ve Kuruluşların Girişimleri 44

2.3. UNESCO'nun Medya Okuryazarlığına Yönelik Tutum ve Değerlendirmeleri .. 50

2.4. Kanada'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi 55

2.5. Almanya'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi 64

2.6. Norveç'teki Medya Okuryazarlığı Eğitimi 75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEDYA EĞİTİM VE UYGULAMALARININ İNCELENEN ÜLKELER VE TÜRKİYE KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ, TOPLUMSAL KAZANIMLARDAKİ ROL VE ÖNEMİNİN ORTAYA KONULMASI 87

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı 88

3.2. Araştırmanın Varsayımları 88

3.3. Araştırmanın Yöntemi 89

3.4. Evren ve Örneklem 89

3.5. Araştırmanın Bulguları 90

3.6. Medya Okuryazarlığı Eğitim ve Uygulamalarına İlişkin İncelenen Ülkeler ve Türkiye'deki Durumun Değerlendirilmesi 93

3.7. Medya Eğitimi İle Eleştirel Farkındalık Düzeyinin Arttırılmasına Yönelik Kazanımlar 101

3.8. Medya Okuryazarlığı Sürecinde Medyayı Sorgulama Yetkinliğinin Kazanılması 104

3.9. Medya Okuryazarlığı Eğitiminde Etkin Katılım ve Bireysel Farkındalık Sağlanmasına Yönelik Eleştirel Değerlendirme 107

3.10. Medya Okuryazarlığı Eğitim Uygulamalarının İyileştirilmesi ve Yaygınlaştırılması İçin Öneriler 110

SONUÇ 116

KAYNAKÇA 119

ÖZGEÇMİŞ 125

ÖZET

Günümüzde iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanımı, doğru ve bilinçli medya kullanıcısı olmayı gerekli kılmıştır.Medya okuryazarlığı kavramı yeni bir kavram olsa da, eğitimlerine yönelik girişimlerin tarihi eskiye dayanmaktadır.Medya okuryazarlığı, medyadan nasıl yararlanılması gerektiğini bilme, medya mesajlarına ulaşabilme,çözümleyebilme, mesajları yorumlayabilme ve yeniden üretebilme yeteneğidir.Medya mesajlarının doğru biçimde anlaşılabilmesi, yorumlanabilmesi ve kullanılabilmesi, bilinçli bir medya kullanıcısı olmak açısından oldukça önemlidir.

Bu araştırmada medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları literatür taraması yöntemi kullanılarak açıklanmıştır.Medya okuryazarlığı eğitimlerinin eleştirel perspektiften ele alınması gerektiği üzerinde durularak,medya okuryazarlığı eğitiminin yapısı ve bu alandaki eğitimcilerin yeterlilikleri ortaya konmuştur. Araştırma kapsamında, Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerinde medya okuryazarlığı eğitim ve uygulama yapısının ortaya konması hedeflenerek,incelenen ülkelerin medya eğitimine yönelik yaklaşımları ile Türkiye'deki mevcut durumun belirgin farkları irdelenmiştir.

Araştırma sonucunda, medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının, bireylerin medya karşısında eleştirel ve bilinçli bireyler olmasını sağladığı görülmüştür. İncelenen ülkelerin medya okuryazarlığı eğitimlerine yönelik farklı yaklaşımlar sergilediği, medya eğitimine yönelik girişimlerin farklı zaman dilimlerinde gerçekleştiği gözlemlenmiştir.Medya okuryazazarlığı alanındaki eğitimcilerin bu konuda yeterli donanıma sahip olmadıkları belirlenerek, eğitimcilerin yeterliliklerine yönelik daha fazla çaba harcanması, amaçlanan medya okuryazarlığı yetkinliği için önemli katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Medya Okuryazarlığı, Medya Eğitimi, Eleştirel Farkındalık

ABSTRACT

Today, the widespread use of conscious media and communication technologies has made necessary to be a user.Media literacy is a new concept although the concept of training is based on the historical past of their initiatives. Media literacy, media should be put to is to know how to be able to access media messages,to be able to analyze,interpret and the ability to reproduce messages.Of media messages in the correct manner to be understood, interpreted and can be used before a user is very important in terms of being conscious media.

In this study, media literacy education and practices are explained using literature review method. From the perspective of critical media literacy education media literacy education needed to be addressed with an emphasis on the structure and competencies of educators in this area have been demonstrated. The scope of the research, Canada, Germany and Norway, aiming to reveal the structure and application of media literacy education in the countries of by the approaches for media education of the surveyed countries have been analysed with the obvious differences of the current situation in Turkey.

As a result of research, media literacy education and practices, it has been shown that individuals have in the face of media, critical and conscious individuals. Of the countries investigated exhibit different approaches to media literacy education, media education initiatives, it is observed that takes place in different time frames. Educators in the field of media literacy by determining that they are not adequately equipped in this regard, the qualifications of educators that are intended to expend more effort on it was concluded that competence make a significant contribution to media literacy.

Key Words: Media, Media Literacy, Media Education, Critical Awareness

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

AML : Association for Media Literacy

AMLA : Alliance for a Media Literate America

BC : British Colombia

BİT : Bilgi ve İletişim Teknolojileri

BLK : Bund Lander Komission

BPJM : Bundesprüfstelle für Jugendgefahrdende Medien

CAMEO : Canadian Media Organizations

CASE : Canadian Association for Screen Education

CIJ : Center of Independent Journalism

GMK : Gesellschaft für Medienpadagogik und Kommunikationskultur

ICT : Information and Communication Technology

IT : International Technology

RTÜK : Radyo Televizyon Üst Kurumu

UNESCO : United Nations Educational,Scientific and Cultural Organization

WNCP : Western and Northern Canadian Educational Cooperation Protocol

GİRİŞ

Medya araçlarının artık hayatın bir parçası haline gelmesi, medyayı doğru ve bilinçli kullanmak gerektiğini gündeme getirmiştir.İletişim teknolojilerinin bu kadar yoğun olmadığı eski dönemlere kıyasla yaşadığımız çağ artık iletişim ve bilgi çağı olmuştur.Her gün birbirinden farklı sınırsız sayıda mesajla karşılaşan bireyler, medya karşısında bilinçli olmak zorundadır.Medyaya yönelik bilinç düzeyini arttırmak, farkındalık sağlamak ve eleştirel bakış açısı kazandırmak için medya okuryazarlığı eğitimlerine ihtiyaç vardır.Medya eğitimleri bireylere, medya metinlerini seçebilmeyi, anlamlandırabilmeyi, çözümleyebilmeyi ve medyada aktif üretici olmayı amaçlamaktadır.Medya eğitimini tamamlayan bireyin bu konuda yetkinleşmesi de medya okuryazarlığını ifade etmektedir.Medya okuryazarı olan birey medyadaki mesajları seçer, bu mesajlara ulaşabilir, sorgular, çözümler ve yeniden üretir.

Medyanın özellikle bilgi edinmek amacı ile kullanıldığı düşünüldüğünde, önemli olan bilginin doğruluğunun sorgulanması gerektiğidir.Medya farklı teknikler kullanarak çok sayıda mesajı iletmekte ve ilettiği mesajlarla belli davranış kalıplarının benimsenmesini istemektedir.Medyanın etkileme gücü göz önünde bulundurulursa, mesajlar doğrudan alımlanmadan önce, sorgulanmalı ve neden sorusu sorulmalıdır.Henüz yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan medya okuryazarlığı kavramı, medya araçlarının doğru kullanımı konusunda bilgilendirici ve farkındalık kazandırma işlevi bakımından önemlidir.Buna bağlı olarak geçmiş zamanlarda gazetelerin doğru okunması gerektiği ve televizyonların çıkmasıyla ekran eğitimleri gibi konularda çabalar olduğu görülmüştür.

Medya okuryazarlığına yönelik eğitim ve uygulamalar sonucu bireyler, medya araçlarını nasıl kullanacaklarını öğrenir ve mesajları çözümleyebilirler.Ancak tüm bunlar için medya eğitiminin alınması ve bu alanda donanıma sahip olunması gerekmektedir.Medya okuryazarı olan bireyler sorgulamayı alışkanlık haline getirmiş, çok sayıda metin karşısında eleme, seçebilme ve anlamlandırabilme yeteneği kazanmış olur.Medya okuryazarlığına yönelik eğitim ve uygulamalar konusunda eleştirel ve korumacı yaklaşım olarak belirgin iki yaklaşım söz konusudur.Korumacı (Ana akım) yaklaşım bireylerin medyanın olumsuz etkilerinden korunması gerektiği üzerinde dururken, eleştirel yaklaşım bu etki karşısında bireylerin, bilinçli ve eleştirel davranan, aktif sorgulayıcı olması gerektiğini savunur.

Araştırma kapsamında, medya okuryazarlığına yönelik önemli girişimlerden biri olan UNESCO'nun, medya eğitimlerini destekleyici ve bütünleştirici kararlarına yer verildi.Farklı ülkelerden belirli zaman dilimlerinde biraraya gelerek toplantılar düzenleyen UNESCO'nun medya okuryazarlığını yaygınlaştırmak ve desteklemek açısından bu konudaki çabaları dikkat çekicidir.Medya okuryazarlığı eğitimlerinde eğitimcilerin bu alanda yetkinleşmiş, donanıma sahip eğitmenler olması gerekmektedir.Medya okuryazarlığı sürecinde, yetkin öğretmenlerin belirli yöntemler kullanması, eleştirel tabanlı iletişim ve tartışma ortamlarına fırsat veren eğitim yapısı olmalıdır.Ancak medya eğitimlerinde derslerin farklı alandan gelen öğretmenler tarafından işlendiği görülmekte, medya okuryazarlığının da genel olarak seçmeli ders ya da farklı dersler kapsamında işlenmektedir.Medya okuryazarlığı eğitimleri seçmeli ders olmak yerine, kendi başına bir alan olarak müfredatlarda yer almalı, ulusal ve uluslararası olarak uygulamalar teşvik edilerek desteklenmelidir.

Medya okuryazarlığında, Kanada, Almanya ve Norveç'in farklı tutumlarının olduğu görülmektedir.Almanya'da resmi bir izlencesi olmayan medya okuryazarlığına yönelik iki türlü yaklaşımı da sergilediği, korumacı bir yaklaşım benimsemesinin yanında, medya farkındalığı kazanımı için çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Kanada, medya okuryazarlığında eski bir geçmişe sahip olması ve bu eğitime müfredatta yer vermesi ile örnek bir ülke konumundadır.

Norveç, medya eğitim ortamlarının teknolojik imkanlarla desteklendiği,medya okuryazarlığı uygulamalarında her yaştan bireye farkındalık ve eleştirellik kazandırmak amacında olduğu görülmektedir. İncelenen bu ülkelerin yaklaşımlarının yanında, Türkiye'de ise; halen korumacı yaklaşıma sahip bir medya okuryazarlığı hakimdir.Toplumsal değerlerin sürdürmek ve özellikle çocukları medyanın kötü içeriklerden korumak amacına yönelik medya eğitimi seçmeli ders olarak yer almaktadır.

Araştırmamızda farklı ülkelerdeki medya eğitim ve uygulamalarını ortaya koymak için Kanada, Almanya ve Norveç'teki uygulamalara yer verilmiş, bu alanda önemli girişimlerin ortaya konması amaçlanmıştır.İncelenen ülkeler kapsamında medya okuryazarlığının eleştirel perspektifte ele alınması gerektiğini savunduğumuz çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.İlk bölümde, medya okuryazarlığı kavramının amacına, geçmişine, medya eğitim yapısı ve eğitimcilerin yeterliliklerine yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir.

Araştırmamızın ikinci bölümünde; medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarında ön plana çıkan girişimler ve çabalara değinilmiş, UNESCO'nun bu konudaki yaklaşımlarına yer verilerek, Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerinde medya okuryazarlığı eğitimlerinin yaklaşımları ve bu konudaki çalışmaları anlatılmıştır.

Araştırmamızın üçüncü bölümünde ise; Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerindeki medya okuryazarlığı uygulamaları ile Türkiye'deki mevcut medya eğitimi durumunun farklarından bahsedilmiş olup, medya okuryazarlığı sonucunda eleştirel farkındalık ve sorgulayıcı birey kazanımına ve son olarak medya eğitimlerinin iyileştirilmesine yönelik önerilere değinilmiştir.Yine bu bölümünde araştırmamızın, yöntem, amaç, varsayım ve bulgularına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞI KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ MEDYA OKURYAZARLIĞININ AMACI VE EĞİTİM YAPISI

Medya okuryazarlığı kavramı çok yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmasına rağmen, medya eğitimi ile aynı anlamda da kullanılan, medya eğitiminin tamamlanması sonucu medya yetkinliği kazanımı olarak tanımlanabilir.Medya okuryazarlığı düşüncesindeki temel amaç; medyaya yönelik eleştirel farkındalık sağlamak, medya metinlerini bilinçli olarak çözümleyebilmek, seçebilmek ve içerikleri yeniden üretebilme yeteneğini kazandırmaktır.

Medya okuryazarlığı kavramı son yıllarda daha çok önem kazandıysa da medya okuryazarlığı eğitimi düşüncesi, oldukça eski bir geçmişe sahiptir.Medya eğitiminin ilk olarak ekran eğitimi adı altında, medya metinlerinin nasıl okunması gerektiği ve medya araçlarının nasıl kullanılması gerektiğine yönelik girişimler bulunmaktadır.Medyanın sadece bilgilendirici işlevinin olmadığı, özellikle etkileme ve manipüle etme işlevinin de olduğu düşünüldüğünde ve televizyonların bireylerin hayatının bir parçası olmasıyla medya okuryazarlığı eğitimlerine ihtiyaç duyulmuştur.Medya okuryazarlığı eğitimi,bireylerin medya karşısında eleştirel olabilmesi adına eğitim ortamlarında medya araçlarını kullanarak, medya iletilerinin farklı örneklerinin aktif kullanımı ile desteklenmesi, iletilerin çözümlenmesi, yorumlanması, karşılıklı tartışılması ve yeniden üretilmesini sağlamaya yöneliktir.

1.1.Medya Okuryazarlığı Kavramı ve Amacı

Bu bölümde medya okuryazarlığı kavramına değinilerek, medya okuryazarlığının medya pedagojisinin alt dalı olan medya eğitimi ile eş anlamlı kavram olduğundan bahsedilecektir.Medya okuryazarlığına yönelik farklı tanım ve değerlendirmelere yer verilecek, medya okuryazarlığı eğitimindeki temel amacın ortaya konacaktır.

Medya okuryazarlığı yeni bir kavram olmasına rağmen, medya eğitimine yönelik düşünceler geçmişe dayanmaktadır.Bu bölümde medya okuryazarlığı kavramına ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

Medya eğitimi, medya didaktiği, medya öğretimi ve medya pedagojisi yönelimli medya araştırmaları, medya pedagojisi kuram tasarımları içinde yer almaktadır (Alver,2004:1). Medya okuryazarlığı eğitimi için bir yöntem ve yol oluşturan medya pedagojisi bu eğitim sürecinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini gösteren sistem niteliği taşır.Medya okuryazarlığı da medya eğitimi ile eş anlamlı bir kavramdır, ancak medya okuryazarlığı medya eğitimi sonucunda edinilen bir yetkinliktir.Medya okuryazarı birey medya konusunda yeterli eğitimsel donanıma sahiptir.

Medya okuryazarlığı kavramına ilişkin çeşitli tanımlar mevcuttur.Temel olarak medya okuryazarlığı çeşitli mesajlara ulaşma, analiz etme, değerlendirme ve iletme yeteneğidir (Koltay, 2011: 212). Medya okuryazarlığının temel kavramları ne sonlu ne de değişmezdir.Süreç içerisinde medyanın yapısının, amaçlarının, etkilerinin değişip dönüşüm geçirmesine bağlı olarak medya okuryazarlığı için de yeni adımlar ve yeni kavramlar oluşabilir.Bu anlamda medya okuryazarlığı için belirlenen kavramlar,tek ve süresiz değildir. Medya okuryazarlığı aslında bir alanda okuryazar olmak yani bir alanda yeterliliğe sahip olmak şeklinde değerlendirilir.

Bu anlamda medya okuryazarlığı demek medyadaki yazılı ve görsel metinleri okuyabilme, anlamlandırabilme, sorgulayabilme, eleştirel yaklaşabilme ve içerikleri yeniden üretebilme yetkinliğidir.Medya okuryazarı olmak medyayı nasıl okumak, nasıl düşünmek gerektiğini bilmeye dayanan bir okuryazarlıktır.Medya okuryazarlığı yetkinliği, dijital kültürün isteklerini ve gerçekliğini yansıtan çeşitli eleştirel düşünme, iletişim ve bilgi yönetimi becerilerini de içermektedir.

Potter medya okuryazarlığının sekiz sürekli evresi olduğundan bahsetmektedir. Bunlar;temel ögeleri öğrenmek, dili öğrenmek, anlatıyı öğrenmek, şüpheciliğin-eleştirinin gelişmesi, derinlikli ilerleme, deneysel gelişme veya keşif, eleştirel farkındalık,toplumsal sorumluluk" şeklindedir (Potter,1998:261).

Potter'ın da ifade ettiği gibi medya okuryazarlığı eğitiminde bir yol izlenmesi gerekmektedir.Temel medya bilgilenmesi için bir altyapı oluşturulmalı, bu doğrultuda aşamalar ilerlemelidir.İlk olarak medyanın temel yapısı ve medya terimlerini öğrenen birey, medyadaki üsluba da hakim olacaktır.Yine medyanın amaçladıklarına ve yapılanma şeklini öğrenen birey medya karşısında eleştirel davranabilecektir.Medya okuryazarlığı bir süreç içinde işler, bu süreçte medyayı anlama anlamlandırma, medya karşısında davranış geliştirme söz konusudur.Tüm bunları yaparken bireysel yaşam ve özel hayatın şekillendirilmesine izin vermemek için, bireysel ve toplumsal anlamda birey önlemler alabilmelidir.

Medya okuryazarlığı medya eğitimini tamamladıktan sonraki yetkinlik aşamasıdır, bu anlamda medya eğitimi için bir sistem ve yöntem oluşturan medya pedagojisi ile doğrudan bağlantılıdır.Medya okuryazarlığı, ana hatlarıyla, büyük çeşitlilik gösteren formlardaki mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Hobbs, 2004:122).

Örneğin; büyük firmaların logolarının bulunduğu büyük ilan panolarından tutun, web sitelerine kadar bu etkiyi görmek mümkündür.Yazılı medya türlerini okuma yazma becerisine ek olarak görsel temelli iletişimin değişik tabakalarını nasıl okuyacağını öğrenmek de bir gereklilik haline gelmiştir (Jolls ve Thoman,2008:16). Görsel medya hemen her gün hayatımızı etkilemekte, artık yazılı medya araçlarının nasıl okunması ve çözümlenmesi gerektiğinin yanında görsel medyanın gücü kendini sıkça göstermektedir.Artık hem yazılı hem de görsel medyanın yarattığı imaj karşısında bu öğeleri doğru çözümleyebilme yeteneği medya okuryazarı olmakla ilgilidir.

Medya okuryazarı; medyada yeniden kurgulanan iletileri ayırt edebilen ve algılayabilen, onunla ilgili yorumlarda bulunabilmek için ayrı bir beceri, altyapı bilgisi ve eğitsel organizasyon gerektiren bir eğitim sürecinin sonucu olarak medya yetkini sıfatını hak eden kişiyi betimleyen bir terim olarak algılanabilir (Taşkıran, 2007: 7).

Medya araçları ile farklı şekillerde bizlere sunulan mesajları doğru açımlayabilme kabiliyeti medya okuryazarı olmakla ilgilidir.Örneğin; haber fotoğraflarının nasıl kullanıldığı, fotoğraf ile haber başlığının doğrudan alakalı olup olmadığının incelenmesi medya okuryazarı yetkinliğidir.Aynı haberi farklı yayın organlarının nasıl yorumladığı, daha çok hangi ögeleri ve ifadeleri ön plana çıkardığı medyayı eleştirel okuyabilmeyi gerektirir, yine medya mesajlarını her medya kanalı aynı şekilde sunmamakta kendi çıkarları doğrultusunda değişikliğe ve eksikliğe gidebilmektedir.Farklı vurgulamalar üzerinde durarak, mesajlarını, haber başlıklarını kendi ideolojileri doğrultusunda şekillendirmektedir.Tüm bunları okuyabilmek ve farkında olabilmek için sağlıklı bir medya eğitimi ile mümkündür.

Medya yetkinliği ve eğitimi, izleyicilerde analitik düşünmenin geliştirilmesine büyük önem vermektedir.Medya eğitiminin başlıca hedeflerinden biri, kitleye yalnızca farklı türdeki medya metinlerini analiz etmek değil, üretim mekanizmalarını ve toplumdaki işlevlerini anlamalarını öğretmektir (Federov, 2003:22).

Medya okuryazarlığının, medyanın anlaşılması ve nasıl kullanılması gerektiğini destekleyen bu süreçte sorulması gereken sorular ve üzerinde durulması gereken noktalardan bazıları şöyledir: “Medya metinleri gerçeklik kazandırır, medya mesajlarının ekonomik sonuçları vardır, medya metinleri değer, politik ve sosyal mesajları iletir, her ortam eşsiz ve estetik bir değere sahiptir” (http://www.aml.ca). Metinde kullanılan kodlar izleyicilerini gerçekliği temsil ettiğine ikna etmek için nasıl yardımcı olur? Hangi durumlar ve olaylar temsil edildi? Bu metin hakkında üretici bir soru sorulsa nolurdu” Burada da belirtildiği gibi medya metinlerinin anlaşılması için ilk olarak, metin içindeki eksikleri ve fazlaları görmek gerekmektedir.Çünkü medyanın temsilleri konusunda belirgin stratejileri vardır.

Bireylerin üretici konumda olduğu düşünüldüğünde, metin ve ögeler içinde değiştirmesi gereken veya eksik bulduklarının tamamlanmasına yönelik öneri ve fikirlerin ortaya konması doğru olacaktır.Medya araçlarının zaman içerisinde yaygınlaşması ve etkin kullanımları sonucu medyaya yönelik bilinçli bir yaklaşımın olması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.Asıl amaç, medyanın işleyiş yapısı, temelleri, amaçları hakkında toplumun her kesiminin bu alanda bilgili olmasını sağlamaktır.

Medya okuryazarlığı eğitimini alan çocuklar, medyayı doğru algılamayı öğrenecekler, daha eleştirel bir bakış açısı geliştirecekler; dolayısıyla medyanın olası zararlı etkilerinden daha az etkilenmiş olacaklardır (Kutoğlu,2007:105). Çocukların ve gençlerin medyadan yıllarca korunması gerektiği düşüncesi, medyaya yönelik bilinç düzeyinin düşük olması ve bu alanda farkındalık girişimlerinin, eğitimlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır.

Medya için bilinçli bir izleyici profili oluşturulması yerine geçmiş dönemlerde izleyicinin korunması ve medyadan uzak durması gerektiği düşünülmüştür.Belki bu noktada, azınlıkta kalan medya eğitimini savunan girişimler çok da etki yaratamamıştır.Sonraki dönemlerde medyanın ve iletişim araçlarının kısa bir süre içerisinde yaygınlaşması ve hemen herkesin evinde televizyonların sayısının artmasıyla, medya okuryazarı olma fikri önem kazanmıştır.Bireyler daha televizyonun ne olduğunu, neleri içerdiğini anlamaya çalışırken herkesin hayatında vazgeçilmez bir parça olmuştur.Artık televizyonun da yaygınlaşmasıyla bireylere ekran okumanın nasıl olacağı, medya mesajlarını nasıl alımlaması gerektiğine yönelik eğitim çabaları da kendini göstermeye başlamıştır.

Özellikle çocuk ve gençlerin bu konudaki hassasiyeti üzerinde durulmuş olsa da medya eğitiminin toplumsal olarak düşünülmesi ve bunun her yaşta sağlanması gereken bir yetkinlik alanı olduğunun unutulmaması gerekir.Medyanın belirli ideolojileri yansıttığı, gerçeklikten uzak kalıpları gerçeklik çerçevesi altında bireylere benimsetmektedir.Böylece insanların bilinçlerinin kontrol altında tutulması daha kolay olmaktadır.Medya okuryazarlığı ile bireyin medya yetkinliğini kazanması, bu bilinç kontrolündeki zincirleri kıracak, yanlış bilinç oluşmasına yönelik önlem alınabilecektir.

Medyanın yapılanması, medyanın asıl amaçları ve medyanın etki alanı gözönünde bulundurularak, gerçeklik ayrımının iyi yapılması gerekmektedir. Medyada okunan, gözlenen ve işitilen her şeyin öncelikle kurgusal olduğunu fark etmeyi öneren medya okuryazarlığı, bu yönüyle medyanın içeriğinin doğal olmadığını ve değiştirilebileceğini vurgulamaktadır (Türkoğlu ve Cinman, 2007: 278).

Medya araçlarının bireylerin yaşam alanlarına bilinçli müdahalede bulunması, belirli davranışsal kodlar ile yaşam tarzları sunmaktadır.Medya eğitimi ile sadece bireylerin medya araçlarının olumsuz etkilerinden korunması yeterli olmamakta, bunun yanında bireyin yaşamına müdahale edilmesine izin vermemesi, kendi eylemleriyle buna engel olabilmesi gerektiği bilinci kazandırılmalıdır.Medya okuryazarlığının sağlam bir temelde oluşması için belirli soruların sorulması gerekmekte ve önemli kavramların bilinmesi gerekmektedir.Bu doğrultuda, medya okuryazarlığı için temel kavram ve sorular arasında şunlar vardır:

- Medya sektörü ve üretimi (Kim iletişim sürecinde niçin metin üretiminde bulunuyor)
- Medya teknolojileri (Ne tür teknoloji kullanılmakta ve kimler bunlara erişebilmektedir)
- Medya dilleri (Medya metinlerinin anlatı stratejileri nelerdir), Medya temsilleri (Medya metinleri ve gerçek aktörler arasında nasıl bir temsil ilişkisi vardır) (Buckingham,1993:132).

Avrupa Medya Okuryazarlığı Merkezi'ne göre medya okuryazarlığı eğitim programında amaçlananlar arasında şunlar yer almaktadır; medyanın fikir, bilgi ve haberi bir başkasının bakış açısıyla nakletmek üzere kurulduğunu anlamak, medyanın bazı kişilerin yararına çalıştığını, bazılarını ise dışladığını anlamak, medyadan kimin yararlandığı, neden dışlandığı sorularını sormak ve cevabını bulmak, edilgen olmak yerine aktif olmak (Pekman, 2007:44-45). Medyanın temsil ettikleri düşünüldüğünde bir eşitlik olmadığı açıkça görülecektir.Çünkü medya araçları yapılanma temeline bağlı olarak belirli çıkarları doğrultusunda içerik üretmek ve yansıtmak amacıyla çalışmaktadır.Bu anlamda medyanın, bazı ögelere fazla ve sık yer verirken bazı olaylara neredeyse hiç yer vermiyor oluşu medyanın sahiplik yapısıyla da yakından ilişkilidir.

Medya yetkinliği, bireylere medya kullanımının duygulara, tasarımlara, davranışlara, değer yargılarının oluşumuna etkisini göstermeyi, bu etkinin toplumsal ve siyasal bağlantılarıyla anlaşılmasını ve değerlendirme yapılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Wunden, 1980:8).

Medya eğitimi sayesinde yeterli donanımı sağlamış kişiler medya kullanımının sadece tek bir alana değil bireyin toplumsal ve bireysel hayatındaki her alana etki eden bir süreç olduğunu kavrayacaktır.Medyanın farklı davranışların oluşumuna ve değer yargılarının şekillenmesindeki etkisi düşünüldüğünde, bireyin bu anlamda sosyal, siyasal, psikolojik birçok noktada değerlendirme yapabilme yetkinliğine sahip olması gerekmektedir.Aynı zamanda medya okuryazarı bireyler kendi ifadelerini toplumsal konuların üretim faaliyetlerinde temsil edebilmektedir.Medya okuryazarlığı ile medyanın yarattığı etki bilinçli olarak kontrol altına alınır.

Medya okuryazarlığının temelinde, eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirebilmek, anahtar düşünceleri nasıl ayırt edebileceğini bilmek, çeşitli düşünceler arasında nasıl bağlantı kurabileceğini bilmek, yanıtlar oluşturmak, yanlışları fark etmek vardır.Bunlar, demokratik bir toplumda entelektüel özgürlüğün ve tam anlamıyla vatandaşlık görevini yerine getirmenin, temellerini oluşturmaktadır (Jolls ve Thoman, 2008: 13).

Medya okuryazarlığı eğitimi bireyleri korumak yerine medyanın mesaj yığını içerisinde bireylerin nasıl davranmaları gerektiğini ve değerlendirme yapabilme kabiliyetini kazandırmaktadır.Medya iletilerinin gücünün farkında olmayı ve etkisinin anlaşılmasını sağlamaktadır.Medya araçlarının bizi yönlendirmesine izin vermek yerine, bizim medya araçlarını nasıl kullanacağımız önemlidir.Bireylerin medya okuryazarı olması ile üretici konumda yetkinliğe sahip olup ve medyayı kendileri yönlendirebilecektir.Medyanın bilgilendirici eğlendirici işlevinin yanında oldukça önemli bir başka nokta yaratılan gerçeklik sunması yönündedir.İlk olarak medyanın sadece gösterilenden ibaret bir gerçekliği yansıttığı buna karşın, var olan gerçeklikle ilişkili olmadığına dikkat edilmesi ve ayrım yapılması gerektiği unutulmamalıdır.Medya okuryazarlığı, bireylere gerçek dünya ile medya tarafından kurgulanan dünya arasındaki sınırı daha açık görmeyi sağlayacak bir perspektif sunmaktadır (Potter, 2011: 9).

Televizyon programları, filmler, sesler ve internet siteleri; hepsi medya mesajı taşımaktadır.Televizyondaki reklamdan, her türlü slogana kadar farklı biçimlerde ve farklı zamanlarda bilinçaltına da doğrudan etki eden medya mesajları karşısında bireylerin daima dikkatli olması gerekmektedir.Çünkü medya araçlarında kullanılan mesajlar ve içeriklerin hepsi bireyleri en hassas şekilde etkilemekte, en önem verdikleri değerler üzerinden etkilemektedir.Her zaman bunun farkında ve bilincinde olarak medyayı kullanmak artık olmazsa olmaz bir beceridir.

Medyadaki iletiler, gerek görsel gerek yazılı gerekse sesli olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır.Aynı anda birçok duyuya hitap eden mesajlar aynı zamanda bilinçaltına da doğrudan etki etmektedir.Önemli olan medya mesajlarını doğrudan alımlamadan, akıl süzgecinden geçirerek çözümleyebilmektir.Medya mesajlarını yeniden kodlayabilme, değerlendirebilme ve inceleyebilme yeteneği, medya okuryazarlığının temel hedefinin her tür medyaya karşı eleştirel otonomluk kazandırmak olduğu alana odaklanmış araştırmacılarca sıklıkla dile getirilen bir konudur (Aufderheide, 1993: 9).

Medya okuryazarlığı eğitimi ile medya araçlarının kurgusal mesajlarını ezberleyici biçimde algılanmaması, sorgulanması ve anlamlandırıldıktan sonra eleştirel bir yorumlama yapılabilmesi amaçlanmaktadır.Medya okuryazarlığında önemli olan, metinleri okuyabilme becerisidir.İletilen tüm mesajların doğrudan alımlanıp kabul edildiği düşünüldüğünde, doğrudan bireylerin yaşam alanlarının işgal edildiği görülecektir.

1.2. Medya Okuryazarlığı Kavramının Tarihsel Gelişim Süreci

Medya okuryazarlığına yönelik zaman içerisinde farklı düşünceler hakim olmuş ve bu konuda çeşitli girişimlerde bulunulmuştur.Medya eğitimlerindeki temel amacın aynı olmasına karşın bu konuda iletişim teknolojilerinin gelişim ve değişim göstermesi, medya okuryazarlığı eğitimlerini de şekillendirmiştir.

İlk dönemlerde sadece basılı yayınlar üzerinden bireylere yön veren medya bilinci oluşturulmaya çalışılmış, sonraki yıllarda ise, televizyonların yaygınlaşmasıyla ekrana dönük eğitim çabaları olmuştur.Zamanla iletişim teknolojilerinin alanının genişlemesi ve kullanımlarının artmasıyla medya okuryazarlığı daha da önemsenmeye başlamıştır.

Bazı ülkeler, bu konuda erken dönemlerde girişimlerde bulunsa da dönemin şartları medya okuryazarlığı eğitiminin ikinci planda kalmasına neden olmuş ve pek önemsenmemiştir.Özellikle 1970 ve 1980'li yıllarda farklı ülkelerde ivme kazanarak farklı ülkelerde yaygınlaşan medya okuryazarlığı, özellikle 1990'larda önemini daha çok arttırmıştır.Medya okuryazarlığının tarihsel gelişimi düşünüldüğünde,medya eğitimine yönelik girişimler ve ekran eğitimi ile başlayan girişimlerden bahsetmek doğru olacaktır.Ekran okuma eğitimlerinden önce basılı yayınlar (gazeteler,dergiler) üzerinde iletilerin nasıl yer aldığına yönelik öğretici girişimler bulunmaktadır. Sonraki dönemlerde basılı medya araçlarının yanında, görsel etki yaratan ve aynı anda geniş kitlelerin farklı duyularına hitap edebilen televizyonların çıkmasıyla ekran eğitimlerine dikkat çekilmiştir.

Medya okuryazarlığı ve medya eğitimi, ekran ve gazeteleri doğru okumaya yönelik eğitimler gibi geçmişe dayanan bir faaliyettir.Medya okuryazarlığı medya eğitimini tamamladıktan sonraki yetkinlik aşamasıdır bu anlamda medya eğitimi için bir sistem ve yöntem oluşturan medya pedagojisi ile doğrudan bağlantılıdır.Medya okuryazarlığının vizyonu olarak, Medya Okuryazarlığı Kiti başlığı basit olarak medya okuryazarlığının temel yapısını oluşturan araştırma temelli pedagojinin ana düşüncelerinin genelini adlandırmak için kullanılmıştır.Geliştirici bir rehber olan Medya Okuryazarlığı Kiti, eğitim felsefesi olan Eğitim Yoluyla Bilgilendirme amacımızı yaymamız için, bütün dünyadaki bu alandaki uzmanların düşüncelerine dayanarak hazırlanmış, genel zemin hazırlayarak medyalaşmış dünyada eğitim programlarının, öğretim materyallerinin ve öğretimin verilmesi için gerekli olan hizmet içi eğitimin hazırlanmasında kullanılmak için oluşturulmuştur (Jolls ve Thoman, 2008: 21).

25 yılı aşkın sürede, “Medya Okuryazarlığı Merkezi” medya eğitimiyle ilgili konuların ve kuramların net ve öz bir şekilde açıklanmasına ve ifade edilmesine katkıda bulunarak kendisine bir saygınlık yaratmıştır.İlk olarak “Medya ve Değerler” dergisiyle (1977-1993) daha sonra, Medya Okuryazarlığı Çalışma Kitiyle ABD kökenli birinci kuşak medya okuryazarlığı öğretim araçlarını yayınlamıştır. Medya Okuryazarlığı Merkezi’nin kurucusu Elizabeth Thoman 1994 yılında, “Medya Eğitimi için Beceriler ve Stratejiler” isimli makaleyi yayınlamıştır.

Yeni medyanın geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon, sinema) ayrılan temel özellikleri; etkileşimli ve çokluortam yapısına sahip olması, çok sayıda bilgiyi aynı anda aktarabilmesi, farklı iletişim boyutlarının aynı anda gerçekleşmesini sağlamasıdır (Binark ve Bek, 2007:5).Medyanın sağladığı olanakların yanısıra medyanın artan çeşitliliği ve bu çeşitliliğin her yaştaki bireyleri etkileme gücü, medya okuryazarlığı kavramını ortaya çıkarmıştır.

Medya eğitimi Buckingham ve Domaille’ye göre pek çok ülkede başta siyasal yapıcılarının direnciyle ya da ilgisizliğiyle karşılanmıştır (Buckingham ve Domaille,2004:41). Bazı ülkelerde hala ticari medya, hatta kamu hizmeti yayıncıları bile medya eğitimleri konusunda kayıtsız kalmış, konuya yönelik düşmanca bir tutum sergilemektedir.Medya eğitimlerinde eleştirelliğin tehdit edici olarak görülmesi gibi nedenlere bağlı olarak ilk zamanlarda pek gelişim gösterememiştir.

Medya pedagojisi medya eğitimine bir temel oluşturması açısından önemli bir yapı taşıdır.Medya eğitimi de medya pedagojisinin içerisinde yer almakta bu anlamda medya okuryazarı da medya eğitimini almış, tamamlamış kişilere denmektedir. “Medya Okuryazarlığı Eğitimi Seferberliği” 1920’lerde İngiltere’de başlatılmış olup şu anda pek çok Avrupa ülkesinde ve Amerika’da uygulama dâhilindedir.1960’larda ise medya okuryazarlığı alanında bir paradigma değişikliği görülür (Taşkıran, 2007: 7-91). Medya okuryazarlığı eğitimi için girişimler çok eski tarihlere dayanmakta, zaman içinde önemi daha da arttığı için medya kullanımlarına ve medyanın artık her alanda karşımıza çıkmasıyla, tüm ülkelerde eğitim çabalarını beraberinde getirmiştir.Ancak bazı ülkelerin bu alandaki girişimleri yetersiz kalmış ve çok ileri tarihlerde ivme kazanabilmiştir.

Kuzey Amerika'da yer alan ilk kitle iletişim araştırmaları, kitle iletişim araçlarının etkileri üzerine yoğunlaşıyordu.1930'lar ve 1940'ların başlarındaki bu çalışmalar, Kanadalı araştırmacı Harold Laswell'in ortaya attığı hipodermik iğne teorisinin egemenliği altında sürdürülüyordu.Bu teoriye göre insanlar, medyanın sürekli enjekte ettiğini ve bireyleri savunmasız olarak görülüyordu (İnceoğlu, 2011:20). İlk zamanlarda kitle iletişim araçlarının bireyleri doğrudan etkilediği ve bireylerin bu etkiden korunması gerektiği yönünde düşünceler hakimdir.Bu dönemlerde bireylerin savunmasız kaldığı medya karşısında etkisiz ve edilgen alımlayıcılar oldukları düşünülmekteydi.Sonraki dönemlerde ise, medyadan ziyade izleyici ve hedef kitle üzerine odaklanılarak, medyanın neden ve nasıl kullanıldığı anlayışı ortaya konmuştur.Medyanın kötü etkisinden medya okuryazarlığı eğitiminin koruyabileceği düşüncesi önem kazandı.

İlk zamanlarda uygun olmayan medya metinlerine karşı gençleri korumak şeklinde tanımlanan medya eğitimi günümüzde pek çok ülkede "eleştirel farkındalık", "demokratik katılım" gibi kavramlarla ele alınmaya başlanmıştır.Bazı ülkelerde ise artık medya eğitimi yerine medya okuryazarlığı kullanılmaktadır (Binark ve Bek, 2010: 63).

1960'lardan beri bu konuyu gündeminde tutan UNESCO, 1982 yılında Almanya'da 19 ülkeden biraraya gelen uluslararası uzmanlarla gerçekleştirdiği toplantıdan sonra medya eğitiminin gerekliliğini savunan bir bildiri yayınlamıştır.Bu bildiride; medya metinlerini kullananlar arasında, eleştirelliği geliştirmede aileler, öğretmenler, medya çalışanlarının belli sorumluluğu olduğu vurgulanmıştır (Buckingham, 2001).

1960'lı yıllarda başlayan bu girişimler ile medya okuryazarlığında,eğitmin aşamasında eleştirellik kazanmanın sadece öğretmenlerle sınırlı kalmadığı,bunun medya çalışanlarının da gündeminde tutması ve savunması gerektiği düşüncesi hakimdir.Özellikle aile içerisindeki iletişim sürecinde en başta aile faktörü bu konuda etkili olacak, daha sonra okul ortamlarında eleştirel medya eğitiminin devamı sağlanacaktır.

Medya araçlarının kullanımı ve medyanın bireyler üzerinde etkisi konusunda zaman içerisinde farklı yaklaşımlar ve yöntemler geliştirilmiştir.Medyanın bireylere doğrudan etki ettiği ve bireyler bu etkiden korunması gereken edilgen nesneler olarak görülmüştür.Sonraki dönemlerde önemini yitiren korumacı yaklaşım yerine, eleştirel yaklaşım geliştirilmiştir.Artık amaç bireyin medya karşısında etkilenmeyen, aklını kullanabilen aktif ve etkin bir özne olması istenmiştir.

Medya okuryazarlığı eğitimi, okuma yazma eğitiminin gelişmiş bilgi şeklini organize etmek ve bu eğitimin önemini ortaya koymak amacıyla son 40 yıldır ortaya çıkmış bir alandır.Medya okuryazarlığının temelinde eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirebilmek, anahtar düşünceleri nasıl ayırt edebileceğini bilmek, çeşitli düşünceler arasında nasıl bağlantı kurabileceğini bilmek, uygun soruların nasıl sorulacağını bilmek vardır (Jolls ve Thoman, 2008:11).

Öğrencilerin günümüzde en önemli ihtiyacı, gerekli olan bilgiye nasıl ulaşacaklarını öğrenmeleri ve bu bilgilerin istedikleri bilgi olup olmadığını ayırt etmelerine yarayacak üst seviyede analiz ve değerlendirme yeteneğine sahip olmalarıdır.21.yüzyıl öncesi bilgiye sınırlı bir erişim söz konusu iken, basılı kaynaklardan öğrenme ve eğitim ortamlarında öğretmen merkezli bir ortam söz konusuydu.21.yüzyılda ise, bilgiye kısa sürede sınırsız erişim ve medya araçlarının kullanılması ile mümkün olmuş, eğitim ortamlarında da medya araçlarının kullanıldığı ortamlar oluşmuştur.

Amerika'da, 1970'lerden itibaren Kitle İletişim Araştırmaları odağını izleyici üzerine yönelttiği görülmektedir.Amerika'da var olan araştırmaların medyanın içerik ve izleyiciler üzerindeki etkileri hakkında deneysel araştırmalara yönelik olduğu söylenebilir.Bu anlamda, medyanın doğrudan bireyler üzerinde yaratmış olduğu etkinin ortaya konmasının yanında bireylerin medya araçlarını nasıl kullandığı ve nasıl kullanması gerektiği üzerine odaklanılmalıdır.Bunun için de, medya okuryazarlığı eğitimleri, etki üzerine bir araştırma değil medyanın etkilerinin nedenleri üzerinde durarak bireylere, eleştirel medya kullanıcısı olacak şekilde uygulanmalıdır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde medya okuryazarlığı için en çok alıntı yapılan 1992 yılında Aspen Medya Okuryazarlığı Liderlik Enstitüsü toplantısına katılan bilim adamlarının bu tanımı; "Çeşitli yapılarda bulunan medyaya erişme, analiz etme, değerlendirme ve yaratma yeteneği" şeklindedir (Jolls ve Thoman, 2008: 34). Medya okuryazarlığı kavramı çok yeni bir kavram olmakla birlikte, medya eğitimi aşamasının son aşaması, medyaya yönelik bilgilenme ve farkındalık eğitiminin, yetkinliğinin tamamlanmış aşamasıdır.

Günümüzde medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları ülkeden ülkeye farklılık gösteren sistemlerde devam etmektedir.Medya eğitimlerinin yaşadığımız dönemde oldukça önemli hale gelmesi,eğitimlerine yönelik ciddiyeti de zamanla arttırmıştır.Henüz her ülkenin müfredatında yer almasa da medya okuryazarlığına yönelik girişimler birçok ülkede yaygınlaşarak devam etmektedir.İlk zamanlarda basılı olan medya araçlarını çözümlemek ve incelemek amacı hakimken, şimdi ise teknolojik imkanlar kullanılarak medya eğitimi ortamları iyileştirilmeye çalışılmaktadır.

1.3. Medya Okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Yaklaşımlar

Medya okuryazarlığı için geçmişten bugüne farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlar ilk zamanlarda koruyucu niteliktedir.Medya metinlerine içeriklerine maruz kalan bireylerin bu içeriklerden nasıl korunması gerektiğine yönelik strateji geliştiren korumacı yaklaşımlar (Ana akım) mevcuttur.Ancak korumacı yaklaşımlardan sonra katılımcı ve eleştirel yaklaşımlar geliştirilerek artık medyanın etkisinden korunması gereken birey, daha çok ön plana çıkarılmak istenmiş ve bireyin akılcı tutumla, aktif katılımının desteklenmesine yönelmiştir.

Eleştirel yaklaşımlar koruyucu yaklaşımların aksini savunur, bu yaklaşıma öncülük eden Frankfurt Okulu bu anlayışın temel düşüncesini oluşturmaktadır. Eleştirel yaklaşım, eleştirel bir medya kullanımını savunarak bireyin pasif ve nesne konumundan çıkması için öneriler sunar.Bireyin kendi aklını kullanarak, sorgulayıcı ve aktif alımlayıcı olabileceğini vurgular.

Benjamin'in tüm insanları, edebiyatın ve filmin üreticisi haline getirme ve yazar olma çağrısı, daha sonraki yıllarda gerçekleştirilen Eylem ve Katılım Yönelimli ve Etkin Medya Pedagojisi Çalışmaları için ilk örnek olarak kabul edilmektedir.Benjamin'in bu yaklaşımı, edilgen medya alımlayıcısı yerine etkin medya üreticisi tasarımına yönelinen ve alımlayıcının amaçlarının ve gereksinimlerinin medya içeriklerinin şekillendirilmesine etki etmesini ve estetik deneyiminin geliştirilmesini öngörmüştür (Hug, 2002:192).

Benjaminin bu yaklaşımı toplumsal anlamda katılıma teşvik eden demokratikleştirici bir işleve sahiptir.Alımlayıcının etkin konumda yer alarak, medya karşısında üretim içeriklerinin oluşturulmasında, demokratik katılım sağlanmış olur. Bu anlamda bu yaklaşımın alımlayıcıyı edilgen konumdan etken konuma yerleştirmesi açısından önem taşıyan bir girişim olduğu söylenebilir.Korumacı eğitim modelinde; bizim için başkaları tarafından yaratılan dünyayı olduğu gibi kabullenmek temel amaçtır.Bu eğitim modelinde ne yazık ki öğrenci, yapıyı eleştiremez, aksine kendisi için kurgulanmış düzeni kabullenir.

Bu eğitim modelinin özelliklerini Mutlu ve Bek, Freire'den şu şekilde aktarmaktadır: "Öğretmen öğretir, öğrenci öğrenir, öğretmen disipline eder, öğrenci disipline olur, öğrenme sürecinde öğretmen özne iken öğrenciler bu süreçte nesne konumundadır, öğretmen ders izlencesinin içeriğini seçer ve içerik hakkında kendisine danışılmayan öğrenci bunu uygular" (2007:23).

Korumacı eğitim modeli, korumacı yaklaşım doğrultusunda hareket ederek bireyi edilgen ve savunmasız olarak konumlandırmaktadır.Artık bu korumacı yaklaşım yöntemi eski dönemlerde kalmış olup, akıl kullanımını geride bırakan zamanın gerisinde bir yöntemdir.Medya karşısında izleyiciyi savunamayan, eleştirel bakamayan ve doğrudan medyadan etkilenebilen nesne olarak gören bu anlayış, korumacı eğitim modelinde de aynı şekilde öğrenciyi konumlandırmaktadır. Öğrenciyi pasif izleyici ve alımlayıcı olarak kabul ederek, sadece öğretmenin tüm yetkiye sahip olduğunu düşünür ve öğrencilerin bilgiyi düşünmeden, anlamadan kabullenmesini ister.

Medya okuryazarlığının amacının çocukları istenmeyen mesajlardan "korumak" olmadığının bilinmesi gerekir. Bazı gruplar, aileleri sadece televizyonlarını kapatmaları yönünde zorlamalarına rağmen, gerçekte medya, kültürel ortamımızda köklü bir yer edindiği için, televizyonunuzu kapatsanız bile günümüz koşullarında medya kültüründen kaçmanız mümkün olmayacaktır (Jolls ve Thoman, 2008:33).

Çeşitli formatlardaki mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek olarak tanımlanan medya okuryazarlığı ile ilgili de iki temel yaklaşım söz konusudur.Bunlardan ilki, temelini eleştirel pedagojinin oluşturduğu eleştirel medya okuryazarlığı; diğeri ise bugün pek çok ülkenin yaklaşımını açıklayan ana akım ya da ticari medya okuryazarlığıdır (Özonur ve Özalpman, 2009: 196). Eleştirel medya okuryazarlığında amaç, medya içerikleri ve tasarımları karşısında eleştirel bir tavır takınarak, onların gündelik yaşamdaki köklerinin farkına varılmasını sağlayacak bir düşünce yapısı oluşturabilmektir. Medya pedagojisi ile ilgili zamanla, geleneksel ve eleştirel olmak üzere iki farklı eğilimin ortaya çıkmasıyla, medya içeriklerinin etkilerini anlamaya ve kontrol etmeye yönelik tartışmaların da arttığını söylemek mümkündür.

Geleneksel pedagoji, Batı ülkelerinde ortaya çıkmış ve desteklenmiş olup amacı kapitalizmin olmadığı ülkelerde sistemin devamlılığını sağlamaktır.Eleştirel pedagoji ise bilginin nesnel bir şey olmadığına yaptığı vurgu ve pedagojik otoritelerin taraflı olduğunu ortaya çıkarmasıyla, çeşitli pedagojik alanların meşrulaştırılmasına hizmet eden otoritelerin rolünün sorgulanmasını sağlayacaktır (Giroux, 2007: 155).

Bu anlamda ana akım medya okuryazarlığında tüketim ve aktif tüketici yetiştirme konusuna ağırlık verildiği; medya okuryazarlığı programları ile medya mesajları karşısında bilinçli tercihler yapan aktif tüketiciler yetiştirme amacına hizmet edildiğini söylemek mümkündür.Medya eğitimi ile ilgili çalışmaların ağırlıklı olarak geleneksel ve eleştirel olmak üzere şekillendiğini söylemek mümkündür.

Ana akım yaklaşımlarda,iletişim ve kitle iletişim sürecinin en önemli gücün göndericide olduğuna dayanaır.Mesaj gönderme izleyicide bir davranış değişikliği yapmayı amaçlar.Medyadaki mesajları alan insanların düşüncelerini nasıl biçimlendirdiğini, ne tip tutum ve davranışlar geliştirmeye ittiğiyle ilgilenir.Walter Lipman "Kamuoyu" adlı kitabında, medyanın insanların düşünce haritalarını şekillendiren bir araç olduğu görüşünü söyler (Yaylagül, 2016:48).

Geleneksel yaklaşımda medya araçları karşısında bireylerin olumsuz medya içeriklerinden korunması gerektiğine yönelik korumacı bir düşünce hakimdir. Eleştirel yaklaşımda ise; medyadaki yapılanma sisteminin belirli otoriteler tarafından şekillendirildiği ve bu otoritenin hükmedici yapısının sorgulanması gerektiğini vurgular.Eleştirel yaklaşım bu noktada bireyleri medya karşısında düşünmeye ve nedenlerini araştırmaya sevk eder.Medyayı yöneten bir otorite gücünü hatırlatarak, kapitalizmin etkisiyle medyanın, bireyleri tüketici olarak konumlandırmaya çalıştığı bireyin bu süreçte etkin ve sorgulayıcı bir anlayış geliştirmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.Geleneksel yaklaşımda var olan sistemin devamına vurgu yapılarak bu sistemin yarattığı etkilerden bahsedilmiştir.

Buckingham; korumacı medya yöntemi hakkında;geçmişte kitle iletişim araçları konusunda ders veren eğitimcilerin, çocukları korumaya yönelik bir anlayış benimsediğini; medya araçlarının olumsuz olabilecek kültürel, ahlaki ve ideolojik etkileri karşısında çocukları savunmayı amaçladığını ancak günümüzde bu gibi yaklaşımların gençlerin karmaşık medya deneyimlerini kavramaktan uzak olduğu gibi, baş döndürücü bir biçimde değişen medya ortamı karşısında gençlere gerekli donanımı sağlayamadıkları için de eleştiri aldıklarını ifade etmiştir (Ertürk ve Akkor, 2006:48).Buckingham'ın da ifade ettiği gibi korumacı yaklaşım, şırıngalama yaklaşımı olarak da kabul edilen bir yöntemdir.Artık kabul görmeyen bu yaklaşım, medyanın zararlı etkilerine karşı çocuğun eleştirel bakış açısıyla, savunma geliştirmek yerine bireyi tamamen medyadan uzak tutmayı amaçlamaktadır.

Ana akım medya okuryazarlığında bireyleri medyanın zararlı etkilerinden korumak ön plandayken, eleştirel medya okuryazarlığında bireyleri medyanın zararlı etkilerinden korumanın da ötesinde medya içeriklerine karşı eleştirel bakış açısı kazandırmak hedeflenmektedir (İnal, 2009: 89). İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Koruyucu Pedagoji Çalışmaları yeniden canlandırılmaya çalışılmış ancak Koruyucu Pedagoji Çalışmalarının başarılı olamaması ve Materyalist Kuramın yeniden önem kazanması nedeniyle koruyucu yaklaşımın dışına çıkılarak, Eleştirel Kuram perspektifinden medya pedagojisi çalışmalarına yönelinmiştir.

Eleştirel Kuram perspektifinden hareket eden Frankfurt Okulu'nun temsilcileri kitle iletişim örgütlerini ve kültür endüstrisini, bir bütün olarak toplumsal eğilimlerin aktarım aracı ve geç kapitalist toplumların sosyalizasyon kurumları olarak kavramışlardır (Adorno ve Horkheimer,1997:89). Eleştirel kuramda endüstrileşen medyanın, kitlesel bir tüketime sürüklediği ve bunun ancak eleştirel perspektif kuramıyla aşılacağı düşüncesi vurgulanmıştır.Artık koruyucu medya pedagoji çalışmaları önemini kaybederek, eleştirel pedagoji doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır.

Eleştirel medya okuryazarlığı kültürel çalışmalar ve eleştirel pedagojinin buluşma noktası olarak tanımlamak mümkündür (Trend,1994:235).Medya okuryazarlığı sürecinde,eleştirel pedagojinin temel ögelerinden özdüşümsellik, diyalog gibi ögelerin olması gerekmektedir.Eleştirel okuryazarlık Giroux'a göre; kolaycı ve bildik varsayımlara, basmakalıplara estetik pratik ve siyasi pratiklerden oluşan bakış açısıyla yaşamdaki duruştur.Eleştirel bakış açısı çerçevesinde medya okuryazarlığı bir yandan medya metinlerini toplumsal ve siyasal üretim olarak ele alırken, bir yandan medyada kendini ifade etme ve toplumsal eylemde aracın kendisinin kullanım yollarını göstermelidir (Kellner, 2002: 93).Medya okuryazarlığı sürecinde eleştirel yaklaşımın,toplumda katılımcı yurttaşlık için bir yapı taşı olduğunu ve iki unsurun hayata geçirilmesi önerilir.Bunlar, farklı medya metinlerinin okunabilmesi, izleyicinin kendi deneyimleri ve bakış açısıyla medya metni üretebilmesidir (Frechette, 2002: 25).Bu süreçte eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımı aktif bireysel katılımı teşvik eden ve bireyin medya üretiminde harekete geçmesi gerektiğini,üretim sürecinde yer alması gerektiğinin önemi vurgulanır.

1.4.Medya Okuryazarlığı Eğitim ve Uygulamalarının Eleştirel Perspektiften Ele Alınması

Bu bölümde de medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının eleştirel tabanlı bir eğitim sistemine dayanması gerektiği savunularak, medya eğitimi eleştirel perspektiften ele alınacaktır.Ancak tüm bunlardan önce eleştirel pedagojinin temel olarak nasıl doğduğu ve temel düşüncenin ne olduğuna değinilecektir.Medya okuryazarlığı eğitimi için medyaya ve medyanın tüm araçlarına eleştirel yaklaşması gereken birey üzerinde durulacaktır.Eleştirel pedagojinin de savunduğu gibi bu bölümde olması gereken medya eğitiminin eleştirelliğe,sorgulamaya dayandığı anlatılacak bireyin aktif katılımcı ve üreten olması gerektiğinden bahsedilecektir. Bunun için izlemesi gereken yöntemlerin, neler olduğundan medyaya nasıl yaklaşması gerektiği düşüncesi teorik yaklaşımlarla teorisyenlerin de ifadeleriyle anlatılacaktır.

Eleştirel medya okuryazarlığının temelinde eleştirel pedagoji yatmaktadır. Eleştirel pedagojinin ilkelerinin John Dewey'in çalışmaları ve özellikle Frankfurt Okulu'nun eleştirel kuramından beslendiğini söylemek mümkündür.Adorno, eğitimcilerin öğrencilere eleştirel olmayı yani otoriteye direnmeden itaat etmeyi sağlayan baskıcı ideolojilere, bu ideolojilerin toplumsal ilişkilerine ve söylemlerine nasıl karşı çıkacaklarını öğretmelerini önermektedir (Bek ve Binark, 2010:16).

1923 yılında Felix Weil tarafından kurulan Frankfurt Okulu'nun üyeleri arasında; Max Horkheimer, Theodor W.Adorno, Herbert Marcuse ve Walter Benjamin sayılabilir.Frankfurt Okulu'nun geliştirdiği yaklaşım, toplumbilimleri literatürü içerisinde eleştirel teori olarak bilinir.Örneğin, Gramsci'nin hegemonya kavramına göre, medya izleyicilere egemen sınıfın değerlerini aktaran bir araçtır.

Althusser'in devletin ideolojik aygıtları içerisinde medya da bulunmaktadır. Medya belirli ideolojileri sunarak,bunların benimsenmesini ister.Devletin ideolojik aygıtları, insanların yaşadıkları toplumda yanlış fikirlere sahip olmalarına neden olur (Yaylagül, 2015:99-121).Böylece devletin ideolojik aygıtları karşısında bireyin eleştirel olabilmesi ve yaşadığı dünyayı anlamaya çalışarak sorgulaması gerekmektedir.Sadece medyanın aktardıkları ile kalmayıp derinlemesine araştırmalı ve nedenleri düşünerek yaşadığı dünyada olup bitenlerin farkında olmalıdır.

Kitle iletişim araçlarını kültürel ve ideolojik aygıtlar olarak gören eleştirel yaklaşımlardan Frankfurt Okulu, yapısalcı bakış açısıyla medya içeriklerinin siyasi ve ideolojik yorumunu yaparlar.Medya, yer verdiği olaylara anlamlar yükleyerek biçim verir ve egemen sınıfın ideolojisinin topluma yayılmasını sağlar.Frankfurt Okulu, kitlelerin kapitalistlerin kontrol ettiği kültür endüstrileri tarafından yönetildiğini, bireylerin pasifleştirildiğini ifade eder ve kültür endüstrisine karşı çıkar.Frankfurt Okulunun da içinde bulunduğu eleştirel yaklaşımlar, anaakım yaklaşımdan eleştirel olmaları bakımından ayrılmaktadır.Ana akım yaklaşımları ticari ve izleyici üzerinde kontrol sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu yüzyılda artık birey, bilgiye en kısa yoldan ulaşmak için kitle iletişim araçlarını sıkça kullanmaktadır.Kitle iletişim araçlarının kullanım oranları ve tercihleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de, en çok tercih edilenin televizyon olduğu bir gerçektir.Bu durumun en büyük sebebi, televizyona ulaşımın ve televizyondaki iletilerin anlaşılmasının, gazete ve diğer kitle iletişim araçlarına göre daha kolay olmasıyla ilgilidir.Önemli olan, medya araçlarından gelen tüm iletilerin eleştirel bir okuyabilmek ve bilgiyi eleyerek seçebilmektir.Medya okuryazarlığı eğitiminin eleştirel olması yönündeki en önemli etken buna bağlıdır.

1984'ten itibaren yaptığı öğretim programı çalışmasında Dahl, medya eğitiminin amaçları konusundaki tartışmanın iki kutuplu bir eğilime nasıl yöneldiğini göstermektedir. Bir yandan, eleştirel bir perspektife dikkat çekilmekte diğer yandan medya eğitimi, çocukları medyadan gelen potansiyel tehlikelere karşı korumalı şeklindedir.

Dahl, eleştirel öğrenme konseptini, medya kullanımına ve medyanın toplumdaki rolü üzerine eleştirel düşüncelerin yanı sıra medya mesajına eleştirel bir tutum da ekleyerek genişletmektedir (Dahl, 1984,92-98). Bu görüşleri doğrultusunda Dahl'ın da dediği gibi, medya üretiminde, medyanın nasıl kullanılacağını öğrenmeye yönelik bir ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.Medyaya yönelik üretim deneyimlerinin eleştirel değerlendirmelere fırsat veren metin çözümleme yetkinliğine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Medya okuryazarlığının ABD'deki öncüsü Ohio Üniversitesi'nden Edgar E. Dale, medyaya eleştirel ve analitik yaklaşımıyla dikkatleri 'gazete nasıl okunmalı? sorusuna yöneltti.Ancak sinemanın tırmanışa geçmesiyle birlikte Payne Vakfı'nın çalışmaları sinemanın gençler, özellikle de genç suçlular üzerine etkileri üzerinde yoğunlaşıyordu.1950 ve 1960'larda televizyonun popülerliğinin artışı ile birlikte, gerek öğretmenler gerekse ebeveynin tüm dikkatlerini bu konuya vermiştir. UNESCO'nun öncülüğünde önceleri ekran eğitimi adı altında, daha sonraları film çalışmaları, medya çalışmaları,medyaeğitimi, iletişim eğitimi başlıkları altında konferanslar düzenlendi (http://www.yaseminceoglu.com/).

Programlar, sınıflar ve etkinlikler öğrencilerin problem çözme ve keşfetme ile iç içe olabileceği şekilde düzenlenmelidir.Günümüz medya kültürü (yazılı materyaller bunun bir parçası olmakla beraber sadece bununla sınırlı değildir) gerçek dünya hakkında sınırsız kaynaklar sağlamakta ve bu noktada bir fotoğraf makinesinin hangi açıdan resmi çektiğinin, bizim düşüncelerimizi nasıl etkileyebileceğini belirlemek veya bir internet sitesinin sahte ya da gerçek bilgi verip verdiğini tespit etmek önemli bir hal almaktadır (Jolls ve Thoman,2008:14).

Medya metinleri sosyal ve politik olarak mesajlar içermektedir.Medya okuryazarı bireyler de bu konuda eleştirel olabilmeli ve bu mesajlara hemen inanmamalı, eleştirel olarak sorgulamalı ve nedenleri üzerinde düşünmelidir.İzleyici medyadaki içeriklere maruz kaldığı esnada, en azından buradaki nedenselliği ve ögelerin yerleşim temsillerini göz önünde bulundurarak, bazı sorular sorabilmelidir.

Örneğin; izleyici hakkında nasıl varsayımlar yapılmakta, bu metnin üretiminden kimler yararlanabilir ve nasıl, metin kimleri olumlu kimleri olumsuz etkilemektedir, siyasi bakış açısı nedir ve bireyin düşüncesini etkileyebilir mi? gibi soruların sorulması, doğrudan neden ve nasıl cevaplarının aranmasına sevk edecektir. Siyasi ve sosyal mesajlar verilirken, vurgulanan sesler, kullanılan müzikler, renkler ve sloganlar bireyin algısal sürecini etkilemektedir.Bunlar en çok da siyasi ve sosyal mesajlar verilirken dikkat çekici olmakta çünkü izleyicilerin inanması istenmektedir. Bunu da medya en hassas mesajlar ve unsurlarla yapmaktadır medyanın bu gücü karşısında birey, oldukça dikkatli davranmalıdır.

Medya eğitimlerindeki amacın, medyayı doğru okuyan, gördükleri ve izlediklerini sorgulayan, yorumlayabilen, eleştirel bir gözle değerlendiren, analiz ve sentez kabiliyeti gelişmiş bireyler yetiştirmek olduğu düşünüldüğünde, eleştirel medya pedagojisi oldukça önem kazanır.Medya okuryazarlığının buradaki önemi de eleştirel bir anlayış temelinde şekillenen medya eğitimlerini tamamlayan bireylerin bu alandaki yetkinlikleridir.

Medya okuryazarlığı eğitimlerinin eleştirel tabanlı olması gerektiğini savunmamızın yanında önemli bir nokta da, medya eğitimlerinin neden gerekli olduğu ve medya okuryazarı yetkinliğine neden ihtiyaç duyulduğu konusudur.Medya eğitimini gerekli kılan önemli etklenlere bakacak olursak:

- Medya okur yazarlığı gençleri, multimedya kültürünü sorgulamak, değerlendirmek, anlamak ve takdir etmek için teşvik eder, medya eğitimi öğrenci merkezli öğrenmeyi, birden çok zekanın tanınmasını ve basit bilgi depolamadan ziyade analiz ve yönetimi vurgulayan mevcut pedagojiyi şekillendirir ve geliştirir.
- Medya eğitimi, gençleri yaratıcı olarak multimedya araçlarını kullanmaya teşvik eder, bu strateji ile anlayışa katkıda bulunur ve onları sofistike iletişim biçimlerinin kullanımı yerine isteyen bir işgücü için hazırlar. Gençlerin siyasi sürece olan ilgisizliğinden endişe duyan bir toplumda medya eğitimi gençleri "gerçek dünya" meselelerine sokmaktadır.

- Gençlere, kendilerini aktif vatandaşlar olarak görmek ve kamusal tartışmalara potansiyel olarak katkıda bulunmak için yardımcı olmaktadır. Farklı ve çoğulcu bir toplumda, medya çalışması gençlerin, medyanın tasvirlerinin toplumdaki farklı grupları nasıl gördüğümüzü etkileyebileceğini anlamaya yardımcı olur: gençlerin çeşitlilik, kimlik ve farklılık anlayışını derinleştirerek, Medya okur yazarlığı, popüler kültürün müzik, moda, televizyon programlama,reklam tutumları, yaşam tarzı seçimleri ve kendi imajı arasındaki bağlantıları keşfederek kişisel ve sosyal gelişime yardımcı olur (http://mediasmarts.ca).

Medya eğitiminin gerekliliğine yönelik birçok neden bulunmaktadır.Medya araçları artık insanları ağına alan ve içerisinde kendi gücüyle hükmedebileceği bir nesnesi olarak görmektedir.Ancak en başta bireylerin medyanın bu amacının ve gücünün farkında olabilmelidir, nitekim bu farkındalık ile nasıl yaklaşmasını, medya ile ne kadar yakın olması gerektiğini öğrenmiş olacaktır.

Almanya'nın medya okuryazarlığı eğitimine yönelik hazırlamış olduğu proje eleştirel medya okuryazarlığı için önemli bir yere sahiptir.*"Kinderkampagne"* adındaki kampanyanın amacı;öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynlerin eleştirel reklam yorumuna dahil ederek, sağlıklı tüketim alışkanlıklarını geliştirmeye yardım etmeyi hedefleyen bir projedir (http://themen.kinderkampagne.de).

Çocukları ve gençleri,yasal ve etik olarak kabul edilemez yayınlara karşı korumak ve bu konuda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.Aynı zamanda koruyucu bir yaklaşıma işaret eden projenin hem çocukları ve gençleri özellikle medyadaki reklamlara yönelik eleştirel birey olması istenmiş, hem de çocuk yaştaki bireylerin zararlı etik kurallara aykırı olan içerikler konusunda korunması sağlanmıştır.Bunun daha çok eleştirel farkındalık yaratma sürecine katkı sağlayacağı düşünülerek, bilinçli bir izleyici oluşturma çabası hakimdir.Reklamların doğrudan tüketime teşvik edici işlevinin önüne geçilmesi, çocuk ve gençlerin bu konuda farkındalık sahibi olması istenmiştir.

Çocukların ve gençlerin medya araçlarındaki zararlı içeriklerden korumanın en etkili yolu onlara eleştirel bireyler olmalarını öğretmektir.Ancak bu öğretim süreci medya eğitimlerinin sağlandığı ortamlarda, medya araçlarının kullanılarak, filmlerin, dizilerin, müziklerin, reklamların incelendiği ve buralarda yer alan ögelerin analiz edilerek yapılması gerekmektedir.Medya üretim süreçlerinde öğrencilere eleştirel ve yorumlayıcı olma deneyimi kazandırılmalı, medya mesajlarını çözümlerken neden ve nasıl soruları sorularak karşılıklı tartışma ortamları sağlanmalıdır.Çocuklara ve diğer tüm bireylere medya farkındalığı sağlamak konusunda farklı çalışmalar yürütülse bile temel amaç aynıdır.Bu anlamda medya okuryazarlığı eğitimlerinin verildiği tüm ortamlarda eleştirel tabanlı bir medya anlayışı hakim olmalıdır.

1.5.Medya Okuryazarlığı Eğitiminin Yapısı ve Eğitimcilerin Yeterliliklerine Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme

Medya okuryazarlığı için medya alanında eğitim almış ve bu konuda yetkinliğe sahip öğretmenler gerekmektedir.Bu konu medya eğitiminde üzerinde durulması gereken önemli bir detaydır.Bu bölümde medya eğitiminin yapısı, derslerin nasıl işlendiği ve neleri içerdiği üzerinde durulacaktır.Öğretmenlerin bu konudaki yeterlilikleri, ders ortamının yapısı hakkında bilgi verilecektir.

Medya metinlerinde gerek görsel gerek yazılı olarak aynı metinden farklı mesajlar ve anlamlar çıkarılır.Her birey aynı filmi, aynı reklamı, aynı görseli farklı değerlendirir.Herkes kendi deneyimlerine bağlı olarak fikir üretir ve yorumlama yapar.Bu da metinleri değerlendirirken, çok yönlü düşüncelere fırsat verilmesine imkan sağlar ve tek bir öğretmenin kendi gördüğü, anladığı iletiyi aynı şekilde öğrenciye de aktarmamış olur.Öğretmenin gördüğünü öğrenci de görmek zorunda değildir, böylece aynı ögeler üzerinden çoklu tartışma ortamları yaratılabilmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimcileri ilke olarak pedagojik bir yaklaşım üzerinde anlaşmaya varmışlardır.

Medya eğiticileri, hangi ortamda veya projede olursa olsun, özellikle resmi öğrenim için, öğrenme süreçlerinin öğretilen kavramları somutlaştırdıklarında ısrarcı olurlar.Böylece, medya okuryazarlığı öğrenimi, uygulamalı ve deneyimsel, demokratiktir (öğretmen araştırmacı ve kolaylaştırıcıdır) ve süreç yönlendirilir. Eleştirel düşünceyi vurgulayan bu soruşturma temelli bir yaklaşımdır.Günlük yaşamın sorunları ve deneyimlerinin memnuniyetine olduğu gibi dokunan, müfredat disiplinler arası bir yapıdadır (Aufderheide, 1992: 10).

Medya eğitimi, gazeteciliğin de yaratıcı ve analitik bir faaliyeti olup, kritik farkındalık ve medyanın ürettiği bilgilerin toplumsal önemi, geçerliliği, etik yönleri de dahil olmak üzere değerlendirilmesini içerir (Korochensky,2003:28). Bunlar, medyadan farklı tür, biçim ve analizlerin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel çıkarların tanımlanmasına ilişkin bilgilerin kullanılması ile ilgili olmaktadır.Bu faktörler doğrultusunda medyanın farklı amaçlarının kritik değerlendirilmesi yapılabilmektedir.

Medya eğitimi, popüler kültürün olumlu, yaratıcı ve eğlenceli boyutlarını kabul eder ve geliştirir.Medya, metinleri üretmekte ve giderek daha karmaşık bir medya ortamında gezinmemize yardımcı olmak için medya ile ilgili eleştirel düşünmeyi içermektedir.Bu manzara, sadece geleneksel ve dijital medyayı değil, aynı zamanda popüler kültür metinlerini da içerir (http://mediasmarts.ca).Medya okuryazarlığı eleştirel düşünme, yansıtma ve özünde etik davranış ile bugünün dünyasında eğitimin anlamının önemli bir parçası olduğunu söylemek mümkündür.Medya okuryazarı olmak sadece medya metinleri anlamak ve eleştirel bakmakla sınırlı kalmaz, aynı zamanda popüler kültür metinlerini de fark edebilmeyi, özellikle hangi ögelerin popülerleştirilmeye çalışılmasının nedenlerini de sorgulamayı gerektirmektedir.

Uzmanların yalnızca %7.8'i medya eğitiminin okul ve üniversite öğrencilerinin medya okuryazarlığına önemli ölçüde entegre olduğunu düşündüğünü göstermektedir.Katılımcıların yaklaşık %32.2'si bu entegrasyonun orta seviyede olduğunu tahmin ediyor (Fedorov ve Levitskaya, 2015:111).

Öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmamaları, finansal yetersizlikler, politik gündemlerin derslerde yer almaması, popüler metinlerin derslerde çözümlenmemesi gibi eksiklikler, medya okuryazarlığı derslerinin basarıya ulasmasını engelleyen unsurlar olarak görülmektedir (Seylan, 2008:48). Medya eğitimcilerin bu alandaki yetkinliği ve ders içi izlenmesi gereken yöntemlerin doğruluğunu bilmesi, medya hakkında bilgilenme, medya okuryazarlığı olma sürecinde başarıyı getirecektir.Aksi bir durum olduğunda, eğitimciler yetersiz ve sadece sınıfta konuyu sunan odak noktası haline gelecektir.

Medya okuryazarlığı ders izlencesi kapsamında örneğin, Kanada'da müfredat kapsamında yer verilen ve farklı derslerin içerisinde doğrudan medyayı ve medya araçlarının nasıl kullanılacağı ve nasıl anlamlandırılacağına yönelik içerikler mevcuttur.Farklı konular üzerinden, medya ile bağlantı kurularak medyanın bu konuları nasıl işlediği ve bu dalları medyanın nasıl temsil ettiği üzerine öğrencilerden sorular sorması beklenmektedir.Bu içeriklere kısaca bir göz atacak olursak, Sosyal Bilimler alanında Tarih derslerinde öğrenciler, tarih olaylarının medyayla nasıl şekillendiğine bakabilir, filmleri, gazeteleri ve hatta kendi ders kitaplarını incelemek, öğrencilerin her medyanın doğasının tarihin nasıl bir şeklini şekillendirdiğini anlamalarına yardımcı olabilir.Aile Çalışmaları alanında; aileler farklı medyalarda nasıl sergilenir? Ailenin medya tasvirleri toplumdaki eğilimleri takip ediyor mu yoksa onları etkiliyor mu? Gençlerle popüler olan çeşitli medya ürünleri toplumsal cinsiyet rolleri hakkında gençler bu mesajları nasıl yorumluyor?

Örneğin; medya eğitimcilerinin olmadığı Avusturya'da tüm öğretmenler başlangıçta medyanın rolü hakkında eğitim alarak, medya eğitimini kendi özgül konularına uyumlarlar (Binark ve Gencel Bek, 2010: 81-90).Tüm öğretmenlerin medya eğitimi hakkında eğitim alması medya eğitimlerine yönelik alanda yeterli öğrenmen oluşumuna bir çaba olduğu söylenebilir.Özellikle medya okuryazarlığı eğitimi için yetiştirilmiş öğrenmenlerin olmaması, medya eğitiminin bir eksikliğini göstermektedir.Kendilerinin özgül konularına uyumlu hale getirdikleri medya eğitimi programları, eksik ve yetersiz kalır.

Öğrencilerin medya araçları hakkında nasıl bir birikime sahip olması konusunda sistemli bir izlence oluşturulmalı, ders içerikleri de belirli yöntemler dahilinde işlenmelidir.Hem teorik alt yapının yeterli olduğu hem bu konuda bireysel donanıma sahip eğitmenlerin yer aldığı sınıf ortamlarında medya araçlarının kullanımı ile desteklenerek amaçlanan medya eğitimi sağlanmalıdır.

Sağlık ve Beden Eğitimi alanında;ne yediğimizi medya tüketimi ne gibi etkiliyor? Sigara, içki ve uyuşturucu kullanma konusundaki kararlarımızı nasıl etkiliyor? Gençlerle popüler medya ürünlerinde nasıl bir ilişki olduğunu ve gençlerin onlardan ne gibi mesajlar aldığı görülebilir.Müzik dalında;müzik endüstrisinin ticari baskısı müzik yaratımını nasıl etkiliyor? Görsel ve Güzel Sanatlar dalında;sanatçılar, yeni sanat yaratmak için medya ürünlerini nasıl kullanıyor? Bunun gibi sorularla farklı alanlarda hem bu dallarla medya ilişkisi kurulması sağlanıyor, hem de medyanın çok farklı dallarla ilişkisi olduğunu ve bunları yansıtırken belirli amaç ve çıkarlar doğrultusunda olduğu görülebiliyor.

Kritik medya eğitimi, izleyicinin medya kültürünün geliştirilmesine yönelik eğitim çabalarını kolaylaştırmak açısından büyük bir potansiyele sahiptir.Medya yeterliliği ile eğitim arasında ortak bir özellik vardır, çünkü bunun temel amaçlarından biri de sadece metin çözümleme teknikleri öğretmek değil, aynı zamanda yapım ve işleyiş mekanizmalarını anlamaktır (Fedorov ve Levitskaya, 2015:108).

Eğitimin ve eğiticilerin üzerinde durması gereken özgür bir fikir ortamı ve çoklu iletişim ortamları bu anlamda oldukça önemlidir. Sınıflar bilimsel öğrenmeyi, matematik öğrenmeyi, medyayı öğrenmeyi, müzik öğrenmeyi, dil öğrenmeyi nasıl desteklemektedir? Öğrencilerin okul ortamlarının düşünce ve davranışlarını etkilediği yolları düşünmesine yardımcı olmak için araştırma yapısını kullanarak, daha fazla medya okur yazarı, düşünen ve etkili öğrenci olmalarına yardımcı olmaktadır.Öğrenciler, belirli sınıfları veya konuları destekleyen sınıf yerlerini ziyaret ederek, düzenlerini, tasarımlarını ve donanımlarını kendi ve birbirleriyle karşılaştırıyorlar. Gruplar, her biri kendi sınıfını farklı bir sınıfa kıyaslayacak şekilde organize edilebilir (http://www.aml.ca/media-environment-scavenger-hunt/).

Medya eğitimleri ilköğretim medya eğitimlerinde medya kullanım becerilerini geliştirmeye yönelik pragmatik uygulamalar söz konusudur (Razlogov, 2005:68-75). Medya eğiticilerinin başta öğrencileri yeniden keşfetmek, onların kendi dünyalarında ve deneyimlerinde, algısal süreçlerindeki yaratıcılıkları ortaya çıkarmaları gerekmektedir.Eğiticiler eğitim ortamlarının en verimli hale gelmesi için farklılıklara yer verebilmeli, yeni fikirleri yaratıcı estetik ögeleri ortaya çıkarabilmelidir. Unutulmamalıdır ki, tek bir fikir ve tek bir bakış açısı etrafında yenilik yaratmak ve üretici olmak mümkün değildir.Her öğrenciye, her bireye kendi fikrini ifade etmesi ve temsil etmesi için olanak tanınmalı ve bireyin kendini temsil edebilmesi için buna uygun bakış açılarının olduğu özgür ortamlar verilmelidir.Bireyler böylece kendi düşüncelerini paylaşmayı öğrenecek ve ortaya konmuş olan eski bir fikri değiştirerek, yaratıcı fikirler ekleyerek yeniden üretim yapabilecektir.

Medya eğitimi, medya imajlarının ve mesajlarının genç insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini anlamaya ve ortadan kaldırmaya yönelik çok yönlü bir yaklaşımı temsil eder. Medya eğitimi, medya ürünlerine erişme, analiz etme, değerlendirme ve üretme becerisini içermektedir (http://pediatrics.aappublications.org/content).

Metinleri medya eğitim uygulamalarında yaygın olarak kullanılan medya eleştirmenlerinin Batılı uzmanları arasında; Marshall McLuhan, David Buckingham, Roland Barthes, Noam Chomsky, Neil Postman ve Denis McQuail gibi isimler yer almaktadır (Fedorov ve Levitskaya, 2015:112).Medya okuryazarlığı eğitimine yönelik önemli görüş ve yöntemler sunan uzmanlar,bu alanın eğitim yöntemlerinde izlenmesi gereken yol ve ders içi etkinlik sistemleri hakkında yol gösterici olmuşlar ve bu konuda önemli katkılarda bulunmuşlardır.Medya okuryazarlığı için koruyucu ve eleştirel eğitim ortamlarına ilişkin farklı fikirler sunulmuş olsa da, bizim de savunduğumuz gibi gelişen teknoloji çağında medya araçlarının hayatımıza hakim olmak istemesi karşısında birey bilinçli ve eleştirel tutumuyla hareket etmeli ve medya araçlarına karşı akıl, mantık çerçevesinde savunma içerisinde olabilmelidir.

Günümüzde etrafımızda olup bitenler hakkında bilgiler farklı yollarla çeşitli medya araçları yardımıyla etkili resim ve sesler olarak bize sunulmaktadır.Medya tarafından hazırlanan mesajlar basit ve anlaşılabilir gibi görünse de, bu mesajlar kendine özgü kuralları olan, dünya hakkında farklı kavram ve düşünceleri içeren, karmaşık görsel ve işitsel dil kullanılmaktadır.Medyanın kullandığı dil belirli amaçlar doğrultusunda gizli mesajları içerisinde barındırmaktadır.Bu noktada önemli olan mesajların anlam içerdiğinin farkında olmak, bu mesajların gerçekliğini sorgulamak gerekmektedir.Medya okuryazarlığı "metin" kavramını sadece yazılı olmaktan çıkararak, her türlü mesajı içine alan sözsel, işitsel ve görsel unsurları bir forma dönüştürmüştür.Metin kavramının sadece yazılı ifadelerden ibaret olmadığını, televizyon gibi güçlü medya araçlarının karşısında bireyler üzerinde hem işitsel hem de görsel olarak kısa sürede kalıcı etki yaratılabildiğini söylemek mümkündür.

Birleşik Devletler; artan medya eğitiminin çocuklar ve ergenler tarafından görülen sayısız zararlı medya mesajla mücadelede basit, potansiyel olarak etkili bir yaklaşımı temsil edebileceğini önermektedir (Brown, 1991:53).Yazılı sözcüğün aksine, kitle iletişim araçlarıyla iletilen bilgi hacmi göz önüne alındığında, medya okuryazarlığını basılı okuryazarlık olarak öğretmek kadar önemlidir.Kanada, İngiltere, Avustralya ve bazı Latin Amerika ülkeleri medya eğitimini okul müfredatına başarıyla dahil etmiştir.

Medya okuryazarlığı eğitimlerinin uygulandığı ülkelerden bazılarında yıl olarak gelişimine bakacak olursak; Kanada'da 1960'lı yıllarda ekran eğitimi adı ile ilk kez medya okuryazarlığı eğitimi verilmiştir.Almanya'da ve Avustralya'da 1970 ve 1980'li yıllarda yayınlar yapılmaya başlanmıştır.Norveç'te ise 1977 yılından beri 1.sınıftan 10. sınıfa kadar ki kademeye bu ders verilmeye başlanmıştır.Ülkemizde ise, bu yıllara oranla medya okuryazarlığının eğitim hayatına dahil edilmesi ancak 2004 yılından sonra önem kazanmıştır.

Şiddet, film, video oyunları ve televizyon haberleri gibi çeşitli medya eğlence türlerinde görülen, doğal afetlerin, cinayetlerin ve diğer şiddet suçlarıyla ilgili haberlerin küçük çocukları travmaya itecek potansiyeline sahip olduğunu göstermiştir (Cantor,1996:139).

1000'den fazla bilimsel araştırmada medya şiddetine önemli ölçüde maruz kalınmasının bazı çocuklar ve ergenlerde saldırgan davranış riskini arttırdığı, şiddete duyarsızlaştırdığı ve dünyanın olduğundan daha korkunç bir yapıda olduğuna inanmalarına neden olmuştur.Bu noktada medya eğitiminin amaçları arasında çocukların medyanın bu etkisinden koruyacak yeteneği ve medya bilincini kazandırmak vardır.Medya eğitimi almış bir kişi medyanın kullanımını sınırlayabilir; olumlu medya seçimleri yapabilir; medya tüketimine yönelik yaratıcı alternatifler seçebilir, eleştirel düşünme ve görüntüleme becerilerini geliştirir ve her medya biçiminin politik, sosyal, ekonomik ve duygusal etkilerini anlama konusunda yetkinleşir (Singer,1998:164).

Okul ortamlarında mesajları, metinleri anlamlandırarak, yorumlamayı öğreten bu faaliyetler aynı zamanda eğitim ortamlarının da öğrenciler tarafından kıyaslanıp, tartışılarak yeniden düzenlenmesine fırsat vermektedir.Sınıfların medyayı öğrenme konusundaki imkanlara sahip olup olmadığının değerlendirilmesi ve en iyi ortamın sağlanması için öğrencileri faaliyete geçiriyor.Temel nokta, öğrencilere medya araçlarını kullanarak etrafı keşfetmesi, medyanın görsel afişlerinden elektronik aletlerine kadar farklı araçlar ile iletilen mesajları değerlendirmeleri öğretilir.

Hobbs (2004:122), Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma adlı makalesinde, eğitimciler arasındaki bu temel bakış açısı farklılığını ve ortaya çıkan tartışmaların çeşitliliğini, şu yedi madde ile özetlemektedir:

- Medya okuryazarlığı eğitimi çocukları ve gençleri medyanın olumsuz etkilerinden korumayı amaçlamalı mıdır?
- Medya üretimi medya okuryazarlığı eğitiminin temel bir özelliği olmalı mıdır?
- Medya okuryazarlığı popüler kültür metinlerine odaklanmalı mıdır?
- Medya okuryazarlığının daha doğrudan bir politik ve ideolojik gündemi olmalı mıdır?
- Medya okuryazarlığı okul temelli ilk ve orta öğretim eğitim ortamlarına odaklanmalı mıdır? Medya okuryazarlığı özelleşmiş bir konu olarak mı öğretilmelidir, yoksa mevcut konuların bağlamı içine mi yerleştirilmelidir?

Medya okuryazarlığı eğitiminin ele alındığı farklı yaklaşımlara bakıldığında,çocukları ve gençleri değil, bu eğitimin tüm bireylerin medyanın olumsuz içeriklerinden korunması yerine, olumsuz içerikler ve medyanın manipüle edici işlevi karşısında bireyleri bilinçlendirmek ve bilgilendirmek olmalıdır.Medya okuryazarlığı popüler kültürün ne olduğunu göstererek medyanın, popüler kültür odaklı nasıl mesajlar ürettiği konusunda bilgilendirmelidir.Özellikle medya okuryazarlığı eğitimleri, çocuk yaştaki bireyler için bu bilincin erken kazanılması ve alışkanlık haline gelmesi adına ilkokul seviyesinden başlatılmalıdır.

Medya okuryazarlığı kendi başına bir alan olarak ele alınması gerektiği gibi kendi içinde detaylı ve uygulamalı teorik, pratik uygulamaları içerecek sisteme sahip olmalıdır.Bu anlamda eksik kalmadan tüm yönleriyle medya sorgulanacak, medyanın yapısı öğrenilecek ve metin analizleri yapılarak üretim sürecine katılım sağlanacaktır.Medya araçlarından öğrenme süreci yaşam boyunca devam eden bir süreç olduğu için medyadan öğrenme konusunda bireylerin oldukça dikkatli olması gerekmektedir.

Öğrenilen bilginin doğruluğu,eksikliği ve tarafsızlığı konusunda bilinçli olmalıdır.Kanadalı medya eğitimci olan Mike Gange de; medya eğitimini bir sürücü ehliyetine benzetmekte, insanların hayatı boyunca film izlediğini, televizyon izlediğini belirtmektedir.Buradan da anlaşılacağı gibi, medya eğitimi medya kullanımı açısından bir rehber niteliğindedir, nasıl bir yöntemle medya araçlarının kullanılması gerektiğini gösteren kılavuzdur.

1.6.Medya Eğitimindeki Eksikliklerin ve Geliştirilmesi Gereken Yönlerinin Ele Alınması

Bu bölümünde medya eğitimin eksiklikleri üzerinde durularak,medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarında, uygulanması gereken yöntemlerin istenilen boyutta olup olmadığına değinilecektir.Medya eğitimlerinde nelerin eksik olduğu ve geliştirilmesi gereken yönler ve bu alan için önerilen en iyi sistemin ne olduğu üzerinde durulacaktır.Sadece eğitimdeki eksiklerin giderilmesi değil, bu alanda eğitim verilen ortamlarda izlenen yöntemlerin doğru bir şekilde uygulanması da gerekmektedir.Aktarmacı bir eğitim modeli, bireyleri sorgulayıcı ve eleştirel bireyler yapmaktan çok uzaktır.Eleştirelliğin hakim olduğu ve karşılıklı etkileşime fırsat veren ortamların yaratılması, fikirlerin beyanı ve temsil edilmesi, medya araçlarının kullanılarak üretim aşamasında nelere dikkat edilmesi gerektiği ve katılımcı bir eğitimin sağlanması gerekmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitimlerinde en büyük eksikliğin eğitimcilerin doğru ortam ve yöntemler kullanılmamasıdır.Ezberlemeye yönelik aktarımlar faydasız olacak ve kalıcı olmayacaktır.Ancak öğretilen bilgi ve metinleri, ögeleri anlamlandırmak bunları tartışarak içlerini farklı yorumlar ile doldurmak bilgiyi de çok yönlü hale getirecek ve yorumlamaya açık olacaktır.Öğretmenler ve öğrenciler bilgiyi birbirlerine iletmek yerine tartışarak anlam aramaya çalışmaları gerekmektedir.

Dünya genelinde medya okuryazarlığı eğiticileri, öğrencilerin öğrenmesini desteklemek için çeşitli biçim ve inceliği olan çerçeveleri kullanmaktadır.Öğretmen ve öğrenci tartışması için ifadeleri kullanışlı kılmaya yardımcı olabilecek kısa tartışmalar ve sorular eşlik etmektedir (http://www.aml.ca).Öğretmen ve öğrencilerinin yaşam deneyimlerinin, metin yeterliliklerinin ve entelektüel olgunluğa bağlı olarak, aynı metinden farklı anlamlar ürettikleri unutulmamalıdır.Bu nedenle, öğretmen ve öğrencilerin metin içeriklerini karşılıklı sorgulamaları çok önemlidir. Öğrencilerin yanıtları öğretmenlere, öğretme stratejilerine uygun olarak kullanmak için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktadır.

Bir eksiklik de medya okuryazarlığı eğitimlerinin resmi izlencede yer almaması konusudur.Diğer derslerin bir alt başlığı gibi medya eğitiminin veriliyor oluşu çok da önemsenmediği gibi eksik olarak bu eğitime yer verildiğidir.Bu konuya iyi bir örnek de; Kanada dışındaki ülkelerde medya eğitimine ilişkin görülen en önemli eksiklik medya eğitimi için belirlenmiş resmi bir öğretim izlencesi olmamasıdır.

Medya eğitimleri verilirken, gerçek bir medya okuryazarı birey kazandırılmak isteniyorsa, medyanın bütün ögelerinden faydalanmak, bunlar üzerinde değerlendirme ve analizler yapmak gerekmektedir.Bunlar içerisinde görsel reklamlar, markalar, sloganlar, afişler gibi pek çok şey incelenmek üzere tartışılmalı ve ögelerin tüm yerleşimlerindeki anlamlar sorgulanmalıdır.Metin içeriği çözümleme odaklı bir medya eğitimi yoksa, bu konudaki ilerleme oldukça zor olacaktır.Tıpkı bir olayı anlamak o olayın içinde bulunmak gibi düşünülmeli, gerektiğinde empati kurularak olayların ve durumların ne şekilde temsil edildiği yorumlanmalıdır.Eğer eğitim sistemi sadece medyanın amacını, işlevlerini ve koruyucu yaklaşımı üzerinde durmakla yetinirse medya okuryazarlığı mümkün olmayacaktır.Bu sadece medya hakkında geçici bilgilenme ile sınırlı kalacak,bir değişim yaratılmadan medyaya müdahale edilemeden, var olana kabulleniş devam edecektir.

Sistematik bir medya eğitiminin içermesi gereken bölümleri Buckingham şu şekilde belirtmektedir: "Metin çözümlemesi,içerik çözümlemesi,değerlendirme, (medya dilinin çözümlenmesi) örnek ileti inceleme, canlandırma ve üretim" şeklindedir (2006:70). Medya metinlerinin ele alınarak detaylı bir şekilde görsel metinsel ve içeriksel anlamları yönünden değerlendirmek ve çözümlemek gerekmekte, farklı fikirler ortaya konarak sonuçları yorumlanmalı ve yeniden üretimi sağlanmalıdır.Bu sistem ile daha kolay ve anlaşılır bir çözümleme yöntemi izlenmiş olacaktır.Okuryazar bir birey yetiştirmenin önemli olduğu fikrinin aile ortamında başladığı düşünüldüğünde, yine medya okuryazarlığı ve eğitimi için de aile ortamında medyaya yönelik bilinçlenme düşüncesi çocuklara ve aile üyeleri arasında benimsenmelidir.

Ailede başlayan bu düşünce ve eğitimin gerekliliği sonrasında, medya eğitimini veren okullara gidecek öğrencilerin bu konudaki desteklenmesine bağlıdır.Okuldan ve eğitim ortamlarından önce medya karşısında bilinçli ve sorgulayıcı davranması istenen çocuklar ebeveynleri tarafından bu bilinci oluşturmalı ve savunmalı, ev ortamında da medya araçlarının doğru kullanımı böylece okul ortamlarında da aynı bilinçle devam ettirilmiş olacaktır.

Etkin medya eğitimi için, bireylere hem kitle iletisim araçlarını nasıl kullanmaları gerektiğini öğretmekte ve bünyesinde barındırdığı yöntemler ile eleştirel bir bakış açısı sayesinde gördüklerinin ötesindekileri yorumlama yetisini kazandırdığı için toplumsal bir gereksinim görülmektedir.Bu eğitim sürecinden geçen birey, etrafında olup bitenlere kayıtsız kalmayacaktır.Bilinçli bireylerin sahip olması gereken bilinçli tüketici profili, elestirel bakış açısı, değerlendirme, yorum yapabilme ve yaşadığı topluma katkıda bulunabilme özellikleri de medya okuryazarlığı derslerinde öğrencilere verilmelidir.

Bir medya metninin sanatsal niteliklerinin iyi bir estetik algısı, zevk, anlayış ve takdirinin geliştirilmesi oldukça önemlidir.Bireylerin kendi medya metinlerini yaratma ve yayınlama kabiliyetinin,medyanın izleyicilerin farklı ihtiyaçları ve memnuniyetinin sağlanması, medyanın teorisi, tarihi hakkında bilgi edinme ve medya kültürü yeteneğinin geliştirilmesidir (Fedorov ve Levitskaya,2015:113).Rus ve Ukraynalı eğitimciler ve eleştirmenler iletişim medyası kültürünün ahlaki,manevi ve psikolojik analizini gerçekleştirmek için daha fazla izleyici becerisi geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.Bu farklı olgular izleyicilerin medya kültüründe ahlaki, ruhsal ve psikolojik analiz becerilerinin geliştirilmesi ve iyi estetik algı, zevk anlayışı ve gelişimi, medya metninin sanatsal niteliklerinin değerlendirilmesi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerin ilerlemelerini yansıtabilmesi ve geliştirmesi için düzenli bir geribildirim almak gerekir, bu da yaptıkları dersin önemli bir parçası olduğunu göstermektedir.Bununla birlikte, öğretmenler bazen medya eğitimi için diğer konulardan ziyade değerlendirme araçları oluşturmayı daha zor bulmaktadır.Bunun nedeni, söz konusu ortamdaki işi değerlendirmek için teknik bilgiye sahip olmadığını düşünmeleridir.Medya eğitimi, önceden belirlenmiş cevapları öğrenmek yerine, sorulacak doğru soruları bulmakla ilgili olduğu için de bu söz konusudur.Önceden kalıplaşmış ve hazır bilgileri dayatmak yerine doğrudan sorular üretmek, yeni sorular ve neden arayışları içerisine girmek gerekir.Örneğin; her ders için öğretmenlerin ve öğrencilerin karşılıklı ortam ve eğitim değerlendirmesine gitmesi, bunun sonucunda sonraki eğitim sürecine katkı sağlayacak, eksikler de giderilmiş olacaktır.Burada yine çift yönlü bir iletişim sürecinin devam ettirilmesi önemlidir.

Ders içi değerlendirmelere yönelik medya okuryazarlığı sürecinde; öğrenciler beklentilerini dile getirerek, objektif çıkarımlarda bulunurlar buna örnek olarak uygulanan bu yöntemde; öğrenciler için beklentileri netleştiren bir değerlendirme metni kullanmak ve medya okuryazarlığının temel kavramları açısından değerlendirme tablosundaki beklentileri çerçevelemektir.Medya okur yazarlığı çalışmaları üç şekilde değerlendirilebilir (http://mediasmarts.ca).

- Öğrencinin , medya okuryazarlığı konusundaki temel kavramları,ders veya ödev içinde keşfedilen spesifik kavram ve fikirleri ne kadar iyi anladığı temel alınarak hazırlanmıştır.Derinlik ve öğrencinin kalitesine dayanarak soruşturma ve analizin yanı sıra öğrencinin dalgınlık sorunlarını belirlemek ve incelemek.Öğrencinin, (Tv,video oyunları,vb) değerlendirme aracında kullanılan araç veya her ikisi ile ilişkili belirli teknik becerileri ne kadar iyi uyguladığına dayanır.

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞININ FARKLI ÜLKELERDEKİ UYGULAMALARI VE MEDYA EĞİTİMİNE YÖNELİK GİRİŞİMLER

Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları tarihsel süreç içerisinde farklı ülkelerde farklı zamanlarda gelişim göstermiştir.Medya eğitimlerine yönelik girişimler bazı ülkelerde daha erken dönemlerde önemsenirken,bazı ülkeler bu konuyu oldukça geç dönemlerde gündeme getirmiştir.Aynı zamanda medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının uluslararası boyutta yaygınlaşması adına önemli kararlar alınmıştır.Araştırmamızda, medya eğitimlerine yönelik geliştirici ve bütünleştirici uygulama ve kararlardan öne çıkanlar ele alındı.Medya okuryazarlığı eğitimlerinin, bireylerin medya karşısında bilinçlenmesi konsunda önemli adımlar atılmış ve uluslararası kuruluşlar, ülkeler de bu amaç doğrultusunda hareket etmiştir.

Medya okuryazarlığı eğitimlerine yönelik girişimlerin yanı sıra, medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının Kanada, Almanya, Norveç ülkelerinde nasıl ele alındığı, hangi uygulamalara dönük girişimlerde bulunulduğu araştırmamızın bu bölümünde ele alınmıştır.Bu anlamda, medya okuryazarlığı yetkinliği kazanmak konusunda ülkeden ülkeye önemli farklar görülmektedir.Ortak amaçlarında, medya okuryazarlığı eğitimlerindeki temel hedefin; eleştirel bireyler kazandırmak ve medya araçlarının kullanımına yönelik maksimum bilinçlenmeyi sağlamaktır.

2.1. Medya Okuryazarlığına Yönelik Dünyadaki Önemli Uygulamalar ve Kararlar

Medya okuryazarlığı için dünyada farklı ülkelerin de biraraya gelerek almış olduğu kararlar bulunmaktadır.Medya okuryazarlığının maksimum düzeye çıkarılması için birçok ülke bu konuda destek vermekte, medya farkındalığını arttırmaya yönelik eğitim programları düzenlemektedir.Medya eğitim ortamlarının verimli olması açısından, teknolojik imkanların da iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik kararlar ve destekleyici çalışmalar yürütülmektedir.Bu bölümde medya eğitimi ve uygulamaları için alınan önemli kararlar ve uygulamalar anlatılacaktır.

Avrupa Birliği Konseyi'nin 23-24 Mart 2000 tarihlerinde Lizbon'da gerçekleştirdiği zirve toplantısında, genel hatlarıyla istihdamı arttırmak, sosyal bütünleşmeyi kuvvetlendirmek için stratejik hedeflerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Hedeflenen, Avrupa Birliği'ni 2010 yılı itibariyle dünyadaki en dinamik ve rekabet edebilirliği en yüksek bilgi ekonomisine dönüştürmektir.Bunları gerçekleştirebilmek için enformasyon toplumu, eğitim ve öğretim, araştırma-geliştirme gibi çalışma alanları saptanmış, yeni iletişim ve bilgi teknolojileri ile donatılacak olan Avrupa'da toplumsal bütünleşmenin ve demokratik katılımın üst düzeyde sağlanabilmesi için yaşam boyu öğrenim planlarının hazırlanacağı duyurularak, medya okuryazarlığı konusunda üç çalıştay düzenlenmiştir.

Çocukların medyadaki şiddet içeriklerinden korunması ile özdenetimin geliştirilmesi konulu çalıştayda Avrupa Birliği Komisyonu'nun Eğitim ve Kültürden sorumlu Komiseri Viviane Reding, yeni medya ile birlikte medya okuryazarlığının önemine dikkatleri çekmiştir.Reading, Güvenli İnternet Programı çerçevesinde ebeveyn ve öğrencileri güvenli internet yönetimi ve araçlarıyla donatmayı hedeflediklerini açıklayarak, enformasyona nasıl ulaşılacağı ve enformasyonun nasıl yorumlanacağı konusunda medya eğitiminin şart olduğunu ifade etmiştir (European Commission, 2008: 7).

Medya okuryazarlığına yönelik Avrupa Birliği kuruluşlarının yanında, Avrupa Komisyonu, Avupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve UNESCO gibi kuruluşlar medya okuryazarlığına üye devlet ve uluslararası toplulukların dikkatini çekmek konusunda önemli rol oynamışlardır.Aynı zamanda medya okuryazarlığı için oluşturulan uzman grubu; farklı yetenekleri olan Avrupa medya okuryazarı uzmanlarından oluşarak senede üç kez Brüksel'de toplanmaktadır.Uzman grubun amaçları arasında; medya okuryazarlığı hedeflerini belirlemek, uygulamaları desteklemek ve eylemler önermek şeklindedir.

1993 yılında ABD'nde yapılan bir konferansta medya eğitiminin ana hedefleri ve teknikleri üzerinde bir uzlaşma sağlanamadıysa da, özellikle İngiltere, Avustralya ve Kanada'da toplantıya katılan eğitimcilerin geliştirdiği modeller çerçevesinde medya iletilerini çözümlemede şu ilkelere başvurulması gerektiğine karar verilmiştir:

- Medya iletileri inşa edilir, medya iletileri ekonomik, toplumsal, tarihsel ve estetik bağlamlarda üretilir.
- Medya iletilerinin alımlanmasındaki yorumlayıcı anlamlandırma süreci okur, metin ve kültür arasındaki etkileşimden oluşur.Medya benzersiz dillere, çeşitli biçemlerde somutlaşan karakteristiklere, türlere ve simge sistemlerine sahiptir.
- Medya temsilleri insanların toplumsal gerçekliği anlamlandırmalarında önemli rol oynar (Hobbs, 1998:17).

Medyadaki metinler çözümlenirken birçok faktörden kaynaklı olduğu düşünülerek çözümlenmelidir.İçerikler oluşturulurken, sosyal, psikolojik, ekonomik amaçlarla hareket edilmektedir.Aynı şekilde medya karşısında birey de bu şekilde hareket etmeli,tek bir nedenle düşünmekle sınırlı kalmayıp birçok nedene dayandırarak sorgulamalı ve anlamlandırmalıdır.Medya dikkat çekmek ve akılda kalmak için çok farklı yollara başvurmakta ve yaratıcı sembollere yer vermektedir. Bu semboller örtük veya açıkça yer alabilmektedir.Farklı kültürlere aynı anda hitap edebilen medya, bazı zamanlarda her kültüre ayrı mesajlar ve ögelerle seslenmektedir.

Medyada temsil edilenlere dikkat edilmeli, temsil edilen ve edilmeyenler üzerinde düşünülmelidir.Medyanın planlı amaçları doğrultusunda, belirli çıkar amacı güdülerek kimlerin ve nelerin temsil edileceğine karar verdiği, medya okuryazarı kişi tarafından nedenleriyle düşünülerek, temsiline yer verilen ögelerin var olan gerçeklik ile yan yana getirilip medyanın yaratmış olduğu bir gerçeklik olduğu bilinmelidir.

Avrupa Komisyonu'nun medya okuryazarlığına yönelik temel amacı, Avrupa düzeyinde medya okuryazarlığı uygulamalarını desteklemek ve dikkati çekmek, alandaki olası eylemleri ortaya atmaktır.İletişim,medya okuryazarlığı uzman grup çalışma sonuçları üzerine kurulacağı,medya okuryazarlığı alanında etkinlik takipçiliğinde halk katılımının sonuçlarını göz önüne alınacağı ifade edilmektedir (http://ec.europa.eu/avpolicy/medialiteracy/).Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarına yönelik Avrupa'daki girişimlere bakıldığında, medya eğitimlerini yaygınlaştırmak ve medya farkındalığı için çaba harcandığı görülmektedir. Birçok Avrupa ülkesi tarafından desteklenen çalışmalarda,daha iyi bir medya eğitimi sağlanması ve medya okuryazarlığının yaşam boyu sürdürülmesi gereken bir eğitim alanı olduğu vurgusu yapılmaktadır.

Medya okuryazarlığı için hazırlanan yayınlar çerçevesinde önemli bir kaynak olan; "Medya Eğitimi Gelişim için Küresel Strateji" (2001) çalışması,gençler için medya eğitimini merkez almaktadır.Medya eğitimleri için genel bir kılavuz tasarlayarakbu kılavuzun dünya uygulamalarına bir değer biçmesi amaçlanır (www.portal.unesco.org/ci).

1990 yılında UNESCO İngiltere'den British Film Institute ve Fransa'dan CLEMI (Bilgi Araçları Eğitimi İrtibat Merkezi) desteğiyle Fransa'nın Toulouse şehrinde "Medya Eğitiminde Yeni Yönelimler" konferansı yapılmıştır.Bu konferansta; medya eğitimi,medya çalışmaları, medya okuryazarlığı kavramlarının doğru terim olup olmadığı konusunda önemli tartışmalar yapılmıştır.Sonuç olarak topluma tam anlamıyla katılmak için bilginin okunması ve işlemden geçirilmesi yeteneği ile tartışmanın galibi "medya okuryazarlığı" kavramı olmuştur (Altun, 2011:89).

Medya okuryazarlığının bu konferansta galip kavram olarak çıkması, topluma katılım demokratik bir yapı ve aktif vatandaşlık yönünden bireylerin temsil edilmesini savunucu yönde olmuştur.Bilginin okunması için belirli bir aşamadan geçmesi gerektiği, bilginin akıl süzgecinden geçirilip okunması ve yorumlanması gerektiğini ifade eder.

Elektronik medya araçlarıyla demokratik katılımı ve aktif vatandaşlığı geliştirmeye yönelik uygulamalar mevcuttur.Medya araçlarının kullanılarak katılımı teşvik eden ve bireysel temsilin sağlanması ile demokratik ortamların sağlanması yönünde önemli bir girişim de Almanya'da bulunmaktadır.*"Bundesverband Offene Kanale"* (BOK) medya ürünlerinden başka, aktif vatandaşlığı ve katılımı güçlendiren medya okuryazarlığını desteklemektedir.Açık kanallar ile Federal Dernekler, politik ve eğitimsel çalışmalara önem veren genel halk eğitimini teşvik etmektedir (www.bok.de).Elektronik medya ürünlerinin kullanıma teşvik edilmesi, elektronik ortamlarda vatandaşların aktif katılım ve temsiline de olanak sağlamaktadır.Hedef grubunu vatandaşlar olarak belirlemesi bireylerin medya eğitimleri konusunda uygulayıcı ve üretici konumda yer almasını desteklediğini göstermektedir.

Medya okuryazarlığı yerine medya eğitimi kavramını kullanan İngiltere'nin öncü medya eğitimcilerinden Masterman, (1997) medya eğitiminin temelinde temsil olduğunu,medya görüntülerinin doğallığını sorguladığını, kültürel değerleri empoze etmeye değil, araştırmaya dayandığını ve sadece eleştirel düşünmeyi değil, bağımsız düşünceyi de geliştirmeyi amaçladığını belirtir.Medya eğitimi medya konusunda bireyleri eğiterek, medya okuryazarı olma yetkinliği kazandırır.Böylece medyanın empoze etmek istediği değerler ve fikirler hakkında empoze olmadan, bunları nedenleri ile araştırmaya sevk eder, bu davranışı bir alışkanlık haline getirmeyi amaçlayan medya eğitimi, okuryazar bireyin kabul edici konumda değil, bağımsız bir eleştirmen de olabileceğini göstermektedir.

Medyanın yaratmak istediği düşünceler içerisinde,normalleştirme kavramının olduğu da dikkatlerden kaçmamalıdır.Bir olayı bir ögeyi sıkça kullanarak, belli olaylara rutin yer vererek bu olayları sıradan ve normalmiş gibi yansıtmaktadır.Bu anlamda medyanın içerikleri çözümlenirken,hangi kavramlara daha fazla odaklanıldığı ve medyanın neleri normal neleri anormal olarak gösterdiği nedenleri düşünülerek sorgulanmalıdır.Nitekim, medyanın amacı da bu tekniği kullanarak, bireyleri tepkisiz olarak konumlandırarak, kabullenme davranışına yöneltmeyi amaçlar.

Avrupa Konseyi'nin Ermenistan Dışişleri Bakanlığı ve Ermenistan Bilgi Teknolojileri Vakfı işbirliği ile 5 ve 6 Ekim 2006'da Erivan'da Bilgi Toplumunda İnsan Hakları: Çocukları ve Gençleri Yetkilendirme adında bir forum düzenlenmiştir (www.coe.int/).Bu forum, medya eğitimi alanında çoklu hissedar diyaloğunu ve eylemini kolaylaştırmayı ve desteklemeyi, ortak eğitim ölçütlerinde insan hakları farkındalığını amaçlamaktadır.

Türkiye'de medya okuryazarlığı konusundaki çalışmaları yürütmek üzere; Radyo ve Televizyon Üst Kurulu uzmanları ve Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nden akademisyenlerin katılımıyla bir komisyon oluşturulur. Komisyon çalışmalarında, özellikle ABD ve Avrupa'daki örnekler incelenip, konuya ilişkin yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı makaleler ve diğer çalışmalar detaylı şekilde değerlendirilmiştir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu uzmanları ve İletişim Bilimleri akademisyenlerinden oluşan bir komisyon tarafından "Medya Okuryazarlığı Dersi Taslak Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu" hazırlanır.22 Ağustos 2006 tarihinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu arasında Öğretim Kurumlarına Medya Okuryazarlığı Dersi Konulmasına Dair İşbirliği Protokolü imzalanarak, her iki kurumun yükleneceği sorumluluklar ve görevler belirlenir.İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı, 2006 tarihinde MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nda görüşülerek kabul edilir (www.medyaokuryazarligi.org.tr).

Türkiye'de medya okuryazarlığı girişimlerinde sadece resmi kurumlarla sınırlı kalmayan alternatif girişimler de bulunmaktadır.Buna örnek olan; "Halkın İletişim Hakkı" 2017 yılında Halkevlerinin düzenlediği, Halkın Hakları Forumu'nda gerçekleştirilmiştir.İletişim eğitimi veren üniversitelerin üretim sürecinde çalışanlarla işbirliği olması önerilmiştir (Binark ve Bek, 2010:105).

Medya okuryazarlığının Avrupa Birliği çerçevesinde önemli kanun örnekleri mevcuttur. Bunlardan biri olan "Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi" kapsamında; medya okuryazarlığı raporları tüketicilerin medyayı etkili ve güvenli kullanmalarına izin veren becerilere,bilgiye ve anlayışa yönelik olduğu, medya yetkini insanların içerik ve hizmetlerin doğasını anlayabilecek, zararlı içeriklerden kendilerini koruyabileceği ifade edilir (http://ec.europa.eu/).Buna bağlı olarak toplumun tüm kesimlerinde medya okuryazarlığı gelişimleri desteklenmesi gerekmektedir.Yönerge 2007 yılında yürürlüğe girerek, Avrupa görsel işitsel medya hizmetlerine yönelik yasal çerçeveyi oluşturmuştur.

2.2. Medya Okuryazarlığı'nda Öne Çıkan Ülke ve Kuruluşların Girişimleri

Medya eğitim uygulamalarına yönelik her ülke farklı yaklaşım ve düşünce geliştirmiş önem verme dereceleri farklılık göstermiştir.Bazı ülkeler bu alanda çok çaba harcarken, girişimlerde bulunurken bazı ülkeler daha geri planda kalmış ya da uyguladığı program ve eğitimler istenilen şekilde gelişim göstermemiştir.Örneğin; ABD'de ilk gazeteleri doğru okumaya yönelik eğitim önerisi ve girişimi olsa da istenilen şekilde ilerlemeyip eksik kaldığı ve yetersiz olduğu düşünülmüştür.Bu nedenle ancak 1990'lı yıllarda gelişim göstermiştir.Burada daha çok medya okuryazarlığı eğitimi için girişimleri ön plana çıkan ülkeler örneklendirilecek, Kanada bu anlamda kurucu ülke sayılabilir çünkü eğitimlerinin geçmişi ekran eğitimi şeklinde eskiye dayanmaktadır.UNESCO da medya okuryazarlığı alanında önemli adım atan bir kuruluştur.

İngiltere, Avustralya, Kanada ve ABD'de medya okuryazarlığı eğitimcileri birtakım ilkeler konusunda uzlaşmışlardır (www.yaseminceoglu.com).

- Medya mesajları itinayla seçilmiş, kurgulanmış yapılardır.Her ne kadar gerçek gibi görünse de bize sergilediği dünya gerçek olan değil, gerçeğin medya tarafından temsil edilmiş biçimidir.
- Medya iletileri bünyesinde değer ve ideolojileri barındırır.
- Medya mesajları, ekonomik, sosyal, siyasal ve estetik bağlamlar içersinde üretilir.
- Medya iletileri, insanların sosyal gerçekliği kavramalarını sağlar.

"The Association for Media Literacy" (Medya Okuryazarlığı Derneği) insanların medyanın doğası, medya endüstrileri tarafından kullanılan teknikler ve bu tekniklerin etkisi hakkında bilinçli ve eleştirel bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olmakla ilgili bir dernektir.AML, Kanada genelinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve dünyanın farklı yerlerinden gelen üyelere sahiptir.Uluslararası üyelik, eğitim sisteminin özellikle İngiltere, Avustralya ve İskoçya'nın yanı sıra ABD'de eğitim önceliğini verdiği İngilizce konuşulan ülkelerde güçlüdür.AML etkinliklerindeki üyeler ve konuk konuşmacılar arasında uluslararası ünlü medya eğitimcileri bulunmaktadır bunlar arasında; John Pungente, SJ, Kanada, Len Masterman ve David Buckingham, İngiltere'den Robyn Quin ve Barrie McMahon gibi isimler yer almıştır (http://www.aml.ca/).

Medya eğitimini bir araç olarak görüp eğitim programlarına dahil eden ülke de Belçika'dır.Belçika'da 1970'li yılların başında birçok okulda uygulanmaya konulan medya eğitimi 1990 yılında resmileşmiştir (Topuz, 2011: 17). Medya eğitimi öğretim programı içerisinde yer alan derslerin arasına sıkıştırılmıştır.Korumacı ve güçlendirici yaklaşımların arasında bir yerlere konumlanan medya eğitimi kendi başına bir amaç olmaktan ziyade bir araç olarak görülmektedir.Bazı öğretmenlerin çabalarıyla sürdürülen medya eğitimi konusunda çok az yayın vardır.Bu anlamda Belçika'nın da medya eğitimlerine ve uygulamalarına yönelik farklı bir bakış açısına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Toplumsal ve bireysel yaşamda medyanın nasıl kullanılacağına yönelik bir yöntem oluşturan medya eğitmini bu süreçte bir araç olarak konımmlandırmaktadır. Medya araçlarını kullanmak medya eğitiminden yararlanmayı gerektirdiği gibi medya okuryazarlığı kazanımları için de medya eğitimleri bir ihtiyaç olarak görülmekte, medya okuryazarlığı için bir basamak olarak düşünülebilir.

1929 yılında Londra Eğitim Kurulu tarafından yayımlanan *"Handbook of Suggestions for Teachers"* adlı kılavuz kitapla düşük standartlardaki ilk filmleri değerlendirmek ve bunlara direnç göstermek için öğrencilere öğretmenler tarafından özel bir eğitim verilmesi teşvik edildi (Heins ve Cho, 2003:35). İngiltere'de medya eğitimine yönelik bu teşvik edici uygulama oldukça eski bir tarihe dayanmaktadır.Bu uygulama ABD'de 1930'lu yıllarda uygulanan gazeteleri doğru okumak için oluşturulan medya eğitimi girişimi ile benzerlik göstermektedir.Görsel metinleri incelemek adına yapılan bu girişimler, gerek filmlerde gerek gazete gibi basılı medya araçlarının nasıl okunması gerektiğine dair bir kılavuz olarak düşünülebilir.

Kanada kaynaklı AML, 1978 yılında kurularak, bireylerin medya karşısında eleştirel olmalarına teşvik eden ve birçok ülke tarafından da önemli isimlerin destek verdiği bir dernektir.Bu gibi derneklerin uluslararası boyutta destekleniyor olması medya eğitimi alanına da teşvik edici ve ileriye dönük uygulamaların,eğitimlerin kapısını açmaktadır.Sadece okul ortamlarında sınırlı kalmayıp, tüm bireyleri içine alan dernekler bu anlamda bütünleştirici bir işleve sahiptir.

AML'nin girişimleri arasında; Kanadalı Öğretmenler Federasyonu, Medya Farkındalık Ağı, ilk Ulusal Medya Okuryazarlığı Haftası planlamaya dahil edilmiştir. York Üniversitesi'nde Medyada Ek Nitelendirme kursları sunmaktadır.Medya Bilinçlendirme Ağı'nın konseptini ve amacını ortaya çıkarmış, öğretmenlere, Dil Sanatları ve İngilizce dershanelerinde medya okuryazarlığını öğretmek için strateji sunan Eğitim Bakanlığı için geliştirilmiş düşünce okuryazarlığı belgelerini sağlamıştır (http://www.mediasmarts.ca).

Medya okuryazarlığı için farklı kapsamlarda, farkındalık ağı ve bilinçlendirme ağı gibi imkanlar sunmaktadır.Aynı zamanda dershaneler içerisinde medya okuryazarlığı yetkinliğinin kazanılması desteklenmiş, sadece tek bir metin değil, düşüncenin okuryazarı olmak konusunda da farkındalık sağlanmaya çalışılmıştır. Bazı ülkeler öğrencilerin medyaya yönelik okuryazarlık derecelerini ölçmek adına girişimlerde bulunmuşlardır.Bu girişimlere bakıldığında, dijital medya araçları üzerindeki kullanımların ne düzeyde olduğunu ve bu kullanımları nasıl gerçekleştirildiklerinin ortaya konması istenmiştir.Avustralya, ABD, Norveç ve Hong Kong gibi bazı ülkeler, dijital medyanın belirli yönlerine odaklanan öğrencilerin medya okuryazarlığını ölçmek için özel testler geliştirmişlerdir.İlk girişim, öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin farklı çevrimiçi ödevleri tıklama ve dijital okuryazarlık becerilerinin bir profilini elde edebilmeleri için ABD'de "ISTE" tarafından yapılmıştır (www.iste.org/NETS standards).

AB'nin Medya Okuryazarlığı ile ilgili çalışmalarına Avrupa Komisyonu'nun "Image Education and Media Literacy" adlı programı eklemek mümkündür.Bu programda;gençlere basmakalıp yargıları, klişeleri ayırt edebilmeleri, bilgi ve reklam, kurmaca ve gerçeklik,sanal ve gerçek arasında ayrım yapabilmeleri için gerekli donanımı kazandırmak (Zacchetti, 2004:63). Bu program sayesinde, bilinen ve alışılmışın dışında düşünce ve ögeleri üretebilme fırsatı da tanınmaktadır. Medyanın yer verdiği ve üzerinde durduğu her konu doğru bir medya temsili sistemi değildir.Gençler medyada reklam ögelerinin bilgiden öte kurmaca ögelerden oluştuğunu bilmeleri gerekmekte, medyanın sanal gerçeklikten oluştuğunu ve yaşanılan gerçeklikten farklı bir dünya sunmak istediğini öğrenebilirler.Her şeyden önce medyanın tüm araçlarında sadece bilgilendirme işlevinin olmadığıdır.Bu düşünüldüğünde, bireyler medyadan bilgi edinirken bir kez daha düşünmeleri gerekmetedir.Geliştirilen bu eğitimler sayesinde özellikle genç yaşlardan itibaren bu konuda bilinçlenme oluşturulmaya çalışılmıştır.

Medya pedagojisi ile ilgilenen eğitimciler arasındaki tartışmalarla ilgilenen bir başka önemli komisyon; *"Alman Eğitim Bilimleri Birliği Medya Pedagojisi Komisyonu"*(DGfE) medya pedagoji sorunlarındaki akademik tartışmalarla ilgilenen üniversiteler, bilimsel kuruluşlar, öğretmen eğitimi bölümleri ve medya merkezlerinden gelen pedagoglardan oluşmaktadır (http://dgfe.pleurone.de/). Komisyona ilişkin kampanya ve insiyatifler ise şu şekildedir:

- Yılda iki kez üyelerin kendi araştırma çalışmasını sunacağı ve tartışacağı bir konferans düzenlenir.Başlıca konu, medya pedagojisi ve ICT (Information and Communication Technology) eğitimi arasındaki ilişkidir.
- PH Zurich ile birlikte komisyon online "MedienPedagogik" dergisini yayınlar.

ABD'de medya okuryazarlığı çalışmaları, 1932 yılında New York Times'ın girişimiyle başlamıştır.İlk başlarda 17 bin okula çeşitli gazeteler gönderilmiş, 48 bin öğretmen bu programın uygulanmasında görev almış ve 350 basın kuruluşu da programa destek vermiştir (Topuz, 2010:17). New York Times gazeteler aracılığıyla ABD'de başlayan bu girişimler gazetedeki metinleri, haberleri doğru okuma ve metin ve ögelerin yerleşim şeklinin öğrenilmesine yönelik bir girişimdir.Ancak ABD'deki medya eğitimine yönelik uygulamalar ancak 1990'lı yıllarda hız kazanarak daha önemli hale gelmiştir.Sağlık eğitimcilerinin medya okuryazarlığını sağlıklı bir gelişmeye yönelik yaşam becerisi olarak benimsemesiyle başlamıştır.

Alliance for a Media Literate America (AMLA),Center for Media Education, The Center for Media Literacy, The National Telemedia Council, Citizens for Media Literacy gibi kuruluşlar medya eğitiminde bir ihtiyaç olarak kurulmuştur.AMLA kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak, medya eğitimi verenler arasında birliği güçlendirmek için kurulmuştur (Karataş, 2008:32). Hong Kong gibi teknoloji açısından gelişmiş bir ülkede yeni öğretim programı medya eğitimini içermektedir. Ancak Japonya gibi gelişmiş bir ülkede devlet medya eğitimini öğretim programına dâhil etmekte oldukça yavaş davrandığı görülmektedir.

Ülkelerin medya eğitimlerine yönelik girişimleri ve yaklaşımları göz önünde bulundurulduğunda, kimi ülkeler yeterli teknolojik imkanlara sahip olmalarına rağmen, medya eğitimlerinde ve uygulamalarında istenilen düzeye gelememiştir. Sadece teknolojik imkanların ve ekonomik anlamda gelişmişliğin yeterli olmadığı medya okuryazarlığı uygulamalarında ve eğitimlerinde amaçlanan eğitimcilerin de bu konuda donanımlı olmalarıdır.

Ülkelerin sahip olduğu ekonomik ve teknolojik imkanların yanı sıra, bu konudaki eğitimlere verilen önem ve devletin de bu konudaki desteği, medya okuryazarlığında istenilen düzeyin sağlanmasında tamamlayıcı konumdadır.Yine medya eğitimine resmi izlencede yer veren başka ülkeler arasındaki, Avustralya ve Yeni Zelanda'da medya eğitimi resmi program içerisinde yer almaktadır.Orta ve Latin Amerika ülkelerinde medya eğitimi resmi programlarda yer almamaktadır. Ancak öğretmenler diğer dersler yoluyla konuya vurgu yapmakta ve okul sistemi dışında da medya eğitimine yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Koçak, 2011:88)

Mentor Association adını alan *"Mentor Projesi"* öğretmenler, ebeveynler ve profesyoneller için olan Media Education Kit, genç kültür ve eğitimini yaratıcı ifade ve iletişim dilleri ile beslemeye çalışan teşvik edici devlet kuruluşu olmayan program olan; "Fundacion Kine" Suudi Arabistan, Riyad'daki;*"İlk Orta Doğu Medya Okuryazarlığı Konferansı"* bu anlamda bahsetmeye değer bir konferanstır (www.fundacionkine.org.ar). Amerika Birleşik Devletleri'nde, öğretmenler için hem hizmet içi hem de hizmet öncesi programlar,medya okuryazarlığını müfredat gündemine almaya çalışmıştır.New York'taki Eğitimsel Video Merkezi,San Francisco'da Medya Okuryazarlığı için Stratejiler, Los Angeles'ta Medya ve Değerler Merkezi, Güneybatı Alternatif Medya Projesi, Ulusal Öğretmenler Konseyi gibi gruplar tarafından çeşitli şekilde sunulmaktadır.Eğitim Enstitüsü tarafından desteklenen, ABD'deki medya okuryazarlığı aktivistlerinin uzmanlığını üstlenen 1993 Medya Eğitimi Enstitüsü, kurumsal bağlamı da derinleştiren bir eğitim örneğidir (Aufderheide, 1992:12).

ABD’nin bu anlamda sunduğu hizmet içi ve hizmet öncesi uygulama girişimleri ve farklı bölgelerde geliştirilen stratejiler medya okuryazarlığı eğitimi için uzmanlığı içeren bütünselleştirici girişimlerdir.Bu girişimlerin farklı örneklerini, farklı bölgelerde ele alındığını medya eğitim içi uzmanlığın sağlanmasına yönelik çaba harcandığı söylenebilir.ABD bireycilik ve toplumsal sorunları çözmek için teknoloji potansiyeline sahip olan büyüleyici bir kültüre sahiptir.Kültür, aynı zamanda, bir katılımcının söylediği gibi, aynı anda ticaretin kültürel etkileri inkar ederek, kültür üreten ticarettir şeklinde yayılmıştır.Medya okuryazarlığı özellikle ABD'de zor bir mücadeledir (Aufderheide, 1992,10).

2000 Lizbon Zirvesi’nden bu yana medya okuryazarlığı konusunda fikir üretme toplantıları düzenlenmiş ve e-eğitim girişim bünyesinde otuz kadar medya okuryazarlığı projesi için 3,5 milyon Euro destek verilmiştir (Pekman, 2011:42-43). Nitekim bu konuda İngiltere’nin öncü girişimleri olsa da yine İskandinav ülkelerinde de medya okuryazarlığı yıllar önce tartışılmıştır.Ancak AB kurumsal düzlemine medya okuryazarlığının girmesi ancak 2000 yılından sonraya denk gelmiştir.

2.3.UNESCO’nun Medya Okuryazarlığına Yönelik Tutum ve Değerlendirmeleri

Araştırmanın bu bölümünde, UNESCO’nun medya okuryazarlığı için atmış olduğu önemli adımlar ve çabalar anlatılacaktır.Belirli dönemlerde farklı ülkelerin biraraya gelerek, UNESCO çerçevesinde düzenledikleri toplantılar medya eğitiminin gelişimi ve yaygınlaşması için önemlidir.Medya okuryazarlığının dünya çapında yaygınlaşması ve daha çok önemsenmesi konusunda UNESCO kararları tamamlayıcı ve destekleyici yere sahiptir.

UNESCO, eğitimin yaşam boyu herkes için bir insan hakkı olduğuna ve erişimin nitelik tarafından eşleştirilmesi gerektiğine inanmaktadır.Çalışması, okul öncesi eğitimden yüksek öğretime ve ötesine kadar eğitim gelişimini kapsar.Örgüt, eğitimin tüm yönlerini kapsayan bir yetkiye sahip tek Birleşmiş Milletler ajansıdır.195 üyesi ve 10 asil üyesi bulunmaktadır (http://en.unesco.org/).

UNESCO, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde evrensel erişim, eğitimdeki eşitlik, kaliteli eğitim ve öğretimin yanı sıra öğretmenlerin,profesyonel geliştirilmesini sağlayacağına vurgu yapmaktadır (Hanemann,2016:9).UNESCO, insanlara bilgi okuryazarlığı ile eleştirel algı, değerlendirme bireysel hayatlarında bilgiyi kullanma yeteneklerini kazandırmaya çalışmaktadır.Özellike gelişmekte olan ülkelerin medya uzmanlarının eğitimi hedefleri arasında bulunmaktadır.İletişim ve haber sektörü aracılığıyla etkin olarak, gençlerle ilgili haberleri ve iletişim ağlarının oluşturulmasını kolaylaştırmak, gençlik kuruluşlarına gerekli teknolojileri sağlamak konusunda yardım etmeyi amaçlar.

Bir dizi UNESCO üye ülkesi, diğer önemli becerilerle birlikte BİT becerilerini okuryazarlık tanımlarına dahil etmiştir (UIL, 2013:21). Bu bağlamda bilgi ve iletişim teknolojileri destekli okuryazarlık eğitimi için önemli bir yere sahip ICT'nin, (Information and Communication Technology) yüz yüze yetişkin okuryazarlığı eğitimini tamamlamak için yaratıcı bir şekilde kullanılabileceğini gösteren ve okuryazarlık becerilerini daha üst düzeyde kazanmak ve devam ettirmek için uygulanabileceğine yönelik umut verici örnekler sunulmaktadır (Chudgar, 2014:20-29).

ICT'nin öngördüğü teknoloji temelli okuryazarlık becerisi, etkili öğretme, okuma, yazma ve aritmetik katkıda bulunma potansiyeline sahiptir.Böylece erişimi arttırmak, öğrenenleri öğrenmeye veya yeniden üretmeye teşvik etmek, öğretme ve öğrenme kalitesini artırmak, yaşam boyu öğrenmeyi sağlamak konusunda motive edici işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz.UNESCO, 1982 yılında tüm uluslara hitaben bir Medya Eğitimi Deklarasyonu yayınlayarak şunun altını çizmiştir; "Tüm seviyelerde kapsamlı medya eğitimi programları başlatılmalı ve desteklenmelidir. Amaç, elektronik ve basılı medya kullanıcıları arasında eleştirel farkındalık ve daha büyük yeterliğin gelişmesini teşvik etmek için bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek olmalıdır" (UNESCO, 1982: 190).

Böylece pratik ve teorik olarak medya eğitimi tüm seviyelerde; ilk, orta, lise, yetişkin eğitimi, yaşam boyu eğitim gibi süreçleri içine almalıdır.Bu süreçlerde medyayı tanıma, değerlendirme ve toplumsal etkisi bağlamındaki etki süreçleri anlamlı bir bütünlük sağlayacaktır.Tüm ülkelerin bu konuda herhangi bir eğitim seviyesi kısıtlaması gözetmeksizin duyarlılık göstermesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Bilgi teknolojilerinin dünyadaki yoğun kullanımının yanı sıra, bu imkanlardan yararlanamayan hala internete bağlanmak gibi fırsatlara sahip olmayan ülkelerin de olduğunun altını çizmekte yarar vardır.Nitekim ICT uygulamalarını destekleyici bir yol izleyen UNESCO, tüm ülkeler için bilgiye erişimde ve üretimde eşit olanakları da sağlama görevi üstlenmektedir.Yaşam boyu eğitim ve okuryazarlık için teknolojik imkanlardan da en iyi şekilde yararlanmasını sağlamaktır.Nitekim medya okuryazarlığı için de iletişim araçlarına erişim, medya içeriklerinin analizi ve çözümlenmesi için oldukça önemlidir.Artık çoğu ülke ICT uygulamalarını destekleyici kararlar almaktadır.

UNESCO, ortak paylaşılan değerlere saygıya dayalı olarak medeniyetler, kültürler ve halklar arasında diyalog için koşullar yaratmaya çalışır. Eğitim, bilim, kültür, iletişim ve bilgi alanındaki UNESCO'nun eşsiz yetkinlikleri, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur.Misyonunda eğitim, bilim, kültür, iletişim ve enformasyon yoluyla barışın inşasına, yoksulluğun yok edilmesine, sürdürülebilir kalkınmaya ve kültürlerarası diyaloğa katkıda bulunmaktır (http://www.unesco.org). UNESCO'nun bütünleştirici ve eşitlikçi bu yaklaşımı, yürütmüş olduğu bu projelerden herkesin, her yaş grubunun yaşam boyu eşit imkanlarla yararlanabilmesine yöneliktir.Özellikle yoksul ülkelerdeki teknoloji ve okuryazarlık eksikliğini gidermek, tüm bireyleri katılıma teşvik etmek, bilgi teknolojilerini kullanarak kendilerini ifade etmelerini sağlamak ve sosyal hayata dahil olmalarına fırsat vermeyi amaçlamaktadır.

Medya eğitimlerine yönelik programlarda UNESCO; iletişim ve haber sektörü dahilinde medyanın topluma olan etkisi ve toplumdaki rolünün araştırılması ve anlaşılmasını teşvik etmektedir.İnsanların medya aracılığı ile toplumun politik ve kültürel yaşamına katılımlarını arttıracakları yeni yollar aramaktadır.Bu anlamda katılımı ve bireysel temsili amaçlayan bir medya eğitim anlayışına sahiptir. Bireylerin medya ortamlarında yeni fikirler üretebilecek, eleştirel bakış açıları desteklenmektedir.10-12 Aralık 2003 tarihinde Cenevre'de toplanan "Enformasyon Toplumu Dünya Zirvesi"nde, "dünya halklarının temsilcileri olarak "herkesin enformasyon ve bilgiyi yaratabileceği, erişebileceği, kullanabileceği paylaşabileceği, insan merkezli, kapsamlı yönelimli bir toplum kurma konusundaki genel istek ve taahüddümüzü bildiriyoruz" denmektedir (UNESCO, 2010:145).

Gelişmekte olan ülkelerde, UNESCO'nun Topluluk Multimedya Merkezleri topluluğun güçlenmesini teşvik eder ve küresel bilgi toplumunda aktif üyelik için bir geçiş noktası açar.CMC'ler, düşük maliyetli ve kullanımı kolay topluluk radyosunu internet ve ilgili teknolojilere kamu erişimi ile birleştirir.UNESCO ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünü temel insan hakları olarak tanıtır.Politika tavsiyeleri sunarak ve ağları geliştirerek, hükümetleri bu ilkeyi savunmak için standartlar ve yasama araçları geliştirmeye teşvik eder. Buradan da anlaşılacağı gibi, UNESCO'nun tüm insanlar için eşit fırsatlarla imkanların sağlamayı çalıştığı görülmektedir.İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğüne yönelik değerlendirmeleri medya okuryazarlığının üretim aşaması ve katılımcı bir demokrasiye fırsat vermesi açısından oldukça önemlidir.Özellikle multimedya merkezleri ile eğitimsel ve okuryazarlık donanımlarının sağlanması, bireylerin bu araçlardan maksimum oranda yararlanabilmelerine yönelik teşvik edici çalışmalar yürütür.

Herkes için okuryazar bir dünya vizyonu geliştiren UNESCO, 1946 yılından bu yana küresel okuryazarlık çabalarının ön saflarında yer almaktadır.Eğitim hakkının ayrılmaz bir parçası olarak yaşam boyu okuma yazma becerilerini kazanma ve geliştirme düşüncesini savunmaktadır.Okuryazarlığın çoğaltıcı etkisi insanları güçlendirir, onların topluma tam olarak katılmalarını sağlar ve geçim kaynaklarını iyileştirmelerine katkıda bulunur.

Okuma yazmayı, yaşam boyu öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olarak ve 2030 Gündemi Sürdürülebilir Gelişme Gündemi olarak ilerletmek için UNESCO, gençlere ve yetişkinlere vurgu yaparak, okur yazarlık faaliyetlerini dünya çapında yaygınlaştırmayı amaçlar.UNESCO ilk olarak, 1970'li yıllarda iki çalışma yaparak işe başlamıştır.İlki 1977 yılında yayınlanan "Eğitimde Medya Çalışmaları" adlı bir yayındır.Bu çalışmada Batı Avrupa, İskandinavya, Sovyetler Birliği, Birleşik Devletler ve çeşitli uluslar arası organizasyonların medya okuryazarlığı eğitimine ilişkin durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.Diğeri ise, 1978 yılında Finli medya uzmanı Sirkka Minkkinen tarafından yazılan Kitle İletişim Eğitimine Yönelik Genel Bir Program Modeli adlı yayındır.UNESCO yayınladığı makaleler, kitaplar ile medya okuryazarlığına büyük katkı sağlamıştır.UNESCO'nun hedeflerinin birkaçına göz atmak yerinde olacaktır (http://www.unesco.org).

- Herkese ve yaşam boyu öğrenme için kaliteli eğitim sağlamak.Sürdürülebilir kalkınma için bilim bilgisi ve politikalarını harekete geçirmek,
- Ortaya çıkmakta olan sosyal ve etik sorunlarla mücadele etmek,
- Kültürel çeşitliliği, kültürlerarası diyaloğu ve barış kültürünü teşvik etmek,
- Bilgi ve iletişim yoluyla kapsamlı bilgi toplumları kurmak.

Yaşam boyu öğrenme açısından medya eğitimini destekleyen UNESCO, bilgiye erişmede ve değerlendirmede medyaya yönelik belirli bir tutum geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.Bilgi toplumu son dönemlerde toplumlar için gelişmişliğin de önemli bir göstergesidir.Ancak bu noktada önemli olan doğru bilgiye ulaşabilmek, bilginin doğruluğunu sorgulamaktır.UNESCO'nun 22 Ocak 1982 yılında medya eğitimine yönelik olarak hazırlamış olduğu bildirge içerisinde bazı maddeler şu şekildedir:

- Medya kullanıcıları arasında eleştirelliğin gelişmesini sağlayacak bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek amacıyla, okul öncesinden üniversite düzlemine ve yetişkin eğitimine kadar medya eğitim programlarını başlatmak ve desteklemek.

- Bilgilerini ve medyaya dair kavrayışlarını arttırmak için öğreticilere yönelik eğitim programları düzenlemek uygun öğretme yöntemleriyle onları donatmak. Psikoloji,sosyoloji ve iletişim bilimleri alanlarında araştırma etkinliklerini özendirmek (Buckingham, 2001:26).

Bildirge içerisinde yer alan maddelere bakıldığında, medya okuryazarlığının temellerinin güçlendirilmesi için, medya eğitiminin yaşam boyu devam edecek şekilde desteklenmelidir.Sadece ilkokullarda ve çocukların eğitimleriyle sınırlı kalmayıp, medyayı kullanan her yaştan bireyin olduğu gözönünde bulundurularak her yaşta birey bu eğitime dahil olmalıdır.Medya eğitiminin en uygun koşullarda ve yöntemlerle öğretilmesine dikkat edilerek, eğitim için gerekli imkanları donatmak ve sağlamak gerekmektedir.Medya okuryazarlığı için en iyi ve doğru sistemle, aşamalı olarak deneyim kazandırmak amaçlanmaktadır.1980'li yıllarda medya eğitimi girişimlerinin ivme kazanması, eğitim ve uygulama alanlarını da yaygınlaştırmış ve daha önemsenir hale gelmiştir.

2.4.Kanada'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Bu bölümde, Kanada'nın medya okuryazarlığını nasıl ele aldığı ve bu konudaki eğitim çabaları anlatılacaktır.Kanada'nın medya eğitiminde eski bir geçmişe sahip olduğu düşünüldüğünde bu konuda önemli bir ülkedir.Bu doğrultuda, Kanada'nın medya eğitim ve uygulamalarına yer verilecektir.

İnceoğlu, (www.yaseminceoglu.com) Kanada'da 1960'larda medya okuryazarlığı hareketi "ekran eğitimi" kapsamında başladığını, 1969'da Toronto'daki York Üniversitesi'nde tüm ülkedeki medya eğiticilerini bir araya toplayan CASE'den (Canadian Association for Screen Education) sonra, 1970'lerde bir durgunluk yaşandığını, ancak 1980 ve 1990'larda ilkokul ve ortaokullarda yeniden canlanarak, 1999'da Kanada'da medya okur yazarlığı dersinin İngilizce Dil Sanatları müfredatına dahil edildiğini belirtmektedir.

1970'lerde medya eğitimciler devlet sponsorluk ve desteğinden mahrum edilince bu alan önemini kaybetmeye başladı.1978 yılında bugün faaliyetini sürdüren Medya Okuryazarlığı Derneği (AML) Barry Duncan başkanlığında, Toronto'da kurulmasının ardından medya okuryazarlığı konusunda yeni bir büyüme başladı. 1987de medya eğitimi Kanada'nın 30 milyon nüfusun üçte birinin yaşadığı Ontario eyaletinde öğretimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Federow, 2008: 57-68). Medya okuryazarlığı eğitimleri Kanada'nın İngilizce Dil Bilimleri programının içerisinde yer alarak eğitim sürecinde yer almıştır.Sonraki dönemlerde sağlık eğitimi gibi farklı alanları da kapsayacak bir şekilde medya eğitiminin genişletildiği görülmektedir.

Kanada Ontario'da öğretmenler, İngiliz ve Avustralya medya okuryazarlığı programları ve uygulamaları ile kültürel çalışmalara yönelik akademik çalışmalar üzerine kurulmuştur.Son zamanlarda medya okuryazarlığı, dil eğitimi programları kapsamında 7-12. Sınıflar için zorunlu ve finanse edilen bir unsur olmuştur.Ontario başarı öyküsünün unsurları arasında şunlar bulunmaktadır:

- Ontario'daki başarı öyküsünün unsurları arasında medya okur yazarlığı ile denenmiş öğretmenlerle tabanı oluşturulması ve okullarda görvlendirilmesi için eyaletin eğitim yetkililerine bunun için baskı yapması,
- Bunların harcamalarının yapılması için de, belirli bir zaman dilimi verilmiştir.Eğitim kurullarından aktif destek, hizmet içi eğitim, öğretmenler için danışma personeli, ders kitaplarının ve öğretmen destek materyallerinin yayınlanması,
- Medya okuryazarlığı faaliyetlerinde örtüşen süreçlere adalet getiren değerlendirme yöntemlerini kullanarak, öğretmenler, ebeveynler, araştırmacılar ve medya profesyonelleri arasındaki işbirliğinin sağlanması (Aufderheide, 1992: 9).

Kanada'da medya okuryazarlığının tarihi 1960'lara dayanmaktadır.1969 yılında CASE (Canadian Assocation for Screen Education) Toronto'daki York Üniversitesi'nde medya eğiticileriyle bir toplantı düzenlenmiştir (İnceoğlu, 2005:11). Medya eğitiminin zorunlu ders izlencesinin bir parçası haline gelmesi ise 2000 yılında dil sanatlarının içinde yer almasıyla gerçekleşmiştir.Temel amaç, öğrencilerin medyanın doğasına,kullanılan tekniklere, bu tekniklerin etkisine dair bilgili ve eleştirel bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olmaktır.Kanada medya okuryazarlığı eğitimleri konusunda bir dünya lideri olarak görülmektedir.Yine de, kalite ve uygulama düzensizdir ve medya eğitimi tüm illerde her seviyede, her düzeyde yaygın olarak öğretilmemiştir.Araştırmalar, medya okur yazarlığının öğrenmenin çok erken evrelerinde başlaması gerektiği görüşünü desteklemektedir.

İlköğretim düzeyinde, medya okuryazarlığı eğitimi genellikle Dil Sanatları dalında gizlidir yani dil sanatları programının içerisinde de yer verilmektedir.Zorunlu bir müfredat alanı olmasına rağmen, ilköğretim düzeyindeki öğretmenler kendileri için çok az kaynak bulundurmakta ve mesleki gelişimlerini destekleme konusunda çok az kaynak mevcuttur.

Kanada medya çalışmalarının farklı program ve alan çerçeveleri içerisinde yer alması hem farklı alanlar dahilinde medya eğitiminin verildiğini göstermekte hem de diğer alanlarla medyanın bağlantısının farkına varılmasını sağlamaya yöneliktir. Kanada'da öğrenci değerlendirmelerinin %30'u uygulamalı çalışmalar üzerinden yapılmakta, medya eğitimcileri ve üreticileri arasında çok iyi ortaklıklar bulunmaktadır.Kablo yayıncısı CHUM TV medya eğitiminin hedefleri doğrultusunda programlara destek olarak, konuyla ilgili ağları maddi olarak desteklemektedir (Binark ve Bek, 2010: 98).

Kanada'da medya okuryazarlığı eğitimlerinin zorunlu ders izlencesi kapsamında bulunması dikkat çekici bir başka özelliğidir.Öğretmenler arasında lobi ve örgütlenme etkinliklerinin güçlü olması Kanada'yı diğer ülkelerde ileri bir konuma çekmektedir.Kanada'ya özgü eksiklik ise; öğretmenlerin dil ve edebiyat eğitimi geçmişlerinden kaynaklanan sınırlılıktır.Öğretmenlerin bu konudaki eksiklikleri genel olarak düşünüldüğünde medya okuryazarlığı eğitimlerine gösterilen özen ve önemi çok fazla etkilememektedir.Diğer ülkelerin durumları göz önünde bulundurulduğunda, alana yönelik hiç eğitimi olmayan ve belirli bir sistem dahilinde işlenmeyen medya okuryazarlığı eğitimlerinin yanında Kanada bu anlamda açık ara farkla ilk sıralarda yer almaktadır.Öğretmenlerin lobiler ile güçlü ilişkileri bulunması,bu eğitimi geliştirici ve yaygınlaştırıcı özelliği olduğunu ortaya koyar.

Kanada'nın farklı bölgelerinde medya okuryazarlığı müfredat içerisinde yer almakta bu kimi zaman farklı derslerin kapsamında bulunsa da ayrı inceleme ve çalışma olarak da Kanada için önemli bir eğitim alanını oluşturmaktadır (http://mediasmarts.ca).Farklı bölgelerdeki bu ders izlencelerine bakacak olursak; Alberta'da İngilizce Dil Eğitimi müfredatı, okuma, yazma, dinleme, konuşma, görüntüleme ve temsil etme konularını bütünleştirir,bunun medya eğitimi için anlamı, medyanın metinlerin oluşturulması, metin ve izleyici arasındaki ilişkinin incelenmesi, radyo, televizyon, film ve birçok reklam biçimi analizi bu programın ayrılmaz bir parçasıdır.Metinler ve izleyici arasındaki ilişkinin incelenmesi oldukça önemlidir.Medya metinlerini herkesin kendi deneyimleri doğrultusunda alımlayacağı göz önünde bulundurulduğunda, medyadaki mesajlar herkes için aynı anlamı ifade etmeyecektir.

Önemli olan bireylerin bu mesajları nasıl anlamlandırdığı,kendi hayatından ne kadar fazla kesitler bulduğu ve bunları yaşamına uyarlayıp uyarlamadığıdır.Medya eğitimleri verilirken sınıf içi ortamlarda bu değerlendirmenin yapılması medyanın birey üzerindeki etkisini de ortaya çıkaracaktır.British Columbia'daki müfredatın amacı öğrencilere konuşma, dinleme, okuma, görüntüleme, yazma ve temsil etme yoluyla kişisel ve entelektüel gelişim fırsatları sunmaktır. Bu amaçla, medya eğitimi çıktıları, müfredat organizatörleri okuma, gösterme, yazma, temsil etme içinde yer almıştır.

Sosyal Bilgiler müfredatı, halkın konu ve etkinliklerde bilgilerin çoğunu, gazete ve televizyonda ve internette yayınlanan medya mesajları yoluyla alındığını kabul eder. Medya mesajlarının analizi, müfredatta öğrencilerin kendilerini etkileyen konular hakkında eleştirel ve bağımsız düşünmelerini sağladığı için değerli bir bileşen olarak tanımlanmaktadır.British Columbia'da, medya eğitimi, özellikle Görsel Sanatlar, Sağlık Eğitimi Eğitimi, Drama ve Bilgi Teknolojisi gibi konularda K-12 Sınıfı için tüm IRP'lere entegre olarak, müfredat kapsamında da bulunmaktadır.

Medya araçlarının kullanılarak, filmlerin, müziklerin, reklamların farklı örneklerinin incelenmesi, buradaki unsurların detaylı olarak yorumlanması sonucu eleştirel düşüncenin temsili söz konusu olur.Her birey anlamlandırdığı mesajı dile getirerek karşılıklı çözümleme ortamı yaratılır.En çok etki yaratan mesajların ne olduğu, neden etki yarattığı konuşularak, aslında bilgi ediniminin büyük bir kısmının medyadan sağlandığı görülebilir.Hakkında bilgi sahibi olunmayan bir projenin, bir ürünün, bir filmin tanıtımı medya aracılığı ile yapılmakta bunu tanıtırken de özel bazı bölümlere yer verilmektedir.Sadece belirli ifadeler kullanılarak dikkat çekilmeye çalışıldığı, tanıtılan şeyin en çok dikkat çeken ögelerinin vurgulandığı böylece görülebilecektir.Manitoba'da, medya çalışması beş genel öğrenme çıktısı ve her sınıf için 56 özel öğrenme çıktısı boyunca entegre edilmiştir.Medya eğitimi stratejileri, özellikle metinleri görüntüleme ve temsil etme konusunda güçlüdür.Manitoba'da belirlenmiş tek başına medya eğitimi kursları bulunmamakla birlikte, bireysel okullar bölüm tarafından onaylanmak için kendi medya çalışmaları derslerini vermekte serbesttir.

“Manitoba English Language Arts” müfredatındaki medya okur yazarlığı, Öğrenciler, sözlü, edebi ve medya metinlerini kişisel olarak ve eleştirel olarak dinleyecek,konuşacak,okuyacak,yazacak,görüşecek ve temsil edeceklerini ifade edeceklerdir.Medya metinleriyle etkileşimde bulunmadan önce önizleme yapar, sorular sorar ve amaçlar belirlerler.Metinlerle etkileşim kurarken,sunulan fikirlere katılır,tahmin ve çıkarımlar yapar ve onaylarlar.Metinlerle etkileşim kurduktan sonra öğrenciler yansıtarak, yaratarak, analiz ederek, sentez yaparak ve değerlendirerek tepki verirler.

1990'lı yıllarda New Brunswick, ilk ve orta dereceli okul düzeyinde entegre müfredat geliştirmeye ve uygulamaya devam etmeye devam etti. Medya eğitim bileşenleri çeşitli konularda bulunabilir,ancak İngiliz Dili ve Edebiyatı Müfredatında en gçlüdür. Müfredat, okuryazarlığın, yazılı kelimede yetkinliğin ötesine geçme, görsel ve teknolojik iletişim araçlarını kullanma ve anlama kabiliyetine dönüştüğü kavramına dayanıyor.Amacı,medyayı kullanmalarına eleştirel bir analiz getirebilen ve eleştirel medya tüketicileri yaratmaktır.

APEF "English Language Arts" müfredat rehberinde; Medya Okuryazarlığı'nın Rolü, Drama, Edebiyat, Kritik Okur Yazarlık, Görsel Okur-Yazarlık ve Bilgi Okuryazarlığı rollerinden ayrı olarak açıklanmıştır.Medya okuryazarlığı, öğrencilerin kültürü ve yaşam biçimi ile ilgilenir.Öğretmenler için, öğrencilerin popüler kültürün nasıl etkilendiğini ve etkilendiklerini incelemelerini sağlamak için bir fırsattır.New Brunswick, 1992 yılından bu yana 12. Sınıf İngilizce Dil Eğitimi ders programının bir parçası olarak Medya Araştırmaları ve Gazetecilik'te seçmeli dersler vermiştir.Bu kurslar halen büyük liselerde öğretilmekte, Eğitim Bakanlığı'na listelenen 31 medya öğretmeni bulunmaktadır.

Medya okuryazarlığını Kanada'nın bazı bölgeleri müfredatlarında ayrı bir alan olarak işlerken örneğin hayat boyu farkındalık süreci olarak ele almış ve bu bilincin medya metinlerini okuma ve anlamakla sınırlı kalmayan medya araçlarını, izlerken, kullanırken aynı zamanda onların üretim içeriklerinde yer alabilen kullanıcılar olması üzerinde durmaktadır.Bazı eğitim programlarında sadece medya metinlerini okuma ve analiz süreçlerinden bahsedilirken; New Brunswick'de olduğu gibi eleştirel izleyici anlayışını hakim kılmak amaçlanmaktadır.Bu doğrultuda medya okuryazarlığını da popüler kültür ögelerinin de ayrıca anlamlandırma süreci olduğunu, ayrı bir alan olarak medya okuryazarlığını ele almış olduğu görülmektedir.

Nova Scotia'da; müfredat, okuryazarlığın, yazılı kelimede yetkinliğin ötesine geçme, görsel ve teknolojik iletişim araçlarını kullanma ve anlama kabiliyetine dönüştüğü kavramına dayanır.Nova Scotia'da medya okur yazarlığı, müfredat boyunca, özellikle Estetik Anlatım, Vatandaşlık, İletişim, Kişisel Gelişim, Sorun Çözme ve Teknik Yeterlilik gibi altı temel Mezuniyet Öğrenmesinden beşinde yansıtıldığı gibi,ilk ve orta düzeylerde bütünleştirilmiştir.Kanada'nın neredeyse geneline hakim olan medya okuryazarlığı anlayışı müfredat içeriklerinde de görüldüğü gibi oldukça önemsenmektedir.Medya okuryazarlığını daha ilkokul çağından başlatan müfredat yapısı,çocukların medyayı nasıl kullanması gerektiğini ve sorgulaması gerektiğini öğretmektedir.Başta eleştirel bir tüketici vurgusunu her eğitim ortamında yapması, medyaya karşı son derece bilinçli bireyler yetiştirmeyi amaçladığını gösterir.Bu eğitimi ilkokuldan lisenin sonuna kadar devam ettirebiliyor oluşu, sadece seçmeli ders olarak kenarda kalmasına engel olmuş,medya okuryazarlığının aslında kapsayıcı bir alan olduğunu ortaya koymuştur.

Quebec'de medya Okuryazarlığı,ilköğretim düzeyinde,öğrenciler;çeşitli medyayı harcadıkları süreyi ölçmeyi ve bunu diğer etkinliklerine ayırdıkları süre ile karşılaştırmayı öğrenirler. Farklı medyaları ayırt edebilir,iletilen mesajların içeriğini tartışabilir ve farklı medyanın hedeflerini karşılaştırabilirler.Medya dilinin unsurlarını keşfederler ve onların üzerindeki etkilerin farkına varırlar.

Ortaöğretim sürecinde medya mesajlarını, içerik, teknoloji,dil ve hedef kitleye göre analiz etmeleri ve estetik değerlerini değerlendirmeleri önerilir,medya okuryazarlığı, okunanın metinleri dinlemek ve görüntülemeyi içerdiği anlaşılan okuma ve dinleme yetkinliğinin bir parçasıdır. İngiliz Dil Eğitimi içerisinde ve diğer dallarla birlikte medya okuryazarlığının işlenmesi, birlikte bütünleştirici ve birbirini etkileyen yapılar olduğunu göstermektedir.Bu da hem sanatla hem sağlıkla hem sosyal bilimler alanlarıyla bağıntılı ve ilişki içinde olan medyanın geniş ve güçlü bir yapısı olduğu ve ciddiye alınması gereken etkisinden bahsedilebilir.Diğer bölgelerinde de benzer müfredat yapısı ve medya okuryazarlığı eğitim izlencesi hakim olan Kanada'da resmi bir şekilde ele alındığı ve desteklendiği açıkça görülmüştür.

Kanada’nın medya okuryazarlığı eğitimi için, gerek ders içerikleri gerek eğitim önerileri, aile bireyleri ve çocuklar için önerileri içeren önemli internet oluşumları vardır.Medya okuryazarlığını tüm bireylerin yararlanması ve medyaya karşı bilinç kazanabilmesi için herkesin erişimine imkan veren sitelerle de desteklemektedir. Medya eğitimi, Kanada'daki öğrencilerin çoğunun araştırma için internete yönelmesiyle, Bilgi İletişim Teknolojisi eğitimin önemli bir bileşenidir.Gençlere eleştirel düşünme becerileri geliştirirken arama optimize etmek, bilgi değerlendirmek ve doğrulamak için stratejiler geliştirirken intihal ve telif hakkı konularını incelemelerinde yardımcı olur.

Kanada’da farklı bölge ve illerde medya okuryazarlığı için eğitimler ders izlencelerinde yer almaktadır.Hemen her bölge, medya eğitimini müfredat çapında ele alarak dersleri belirli bir program çerçevesinde medyanın farklı materyallerini kullanarak işlemektedir.Aynı zamanda İngiliz Dil Eğitiminde, düşünme temelli, doğru iletişim ve anlam bağlantısı kurma konusunda da yer verilen medya okuryazarlığı eğitimleri,metinler üzerinde farkındalık yaratmayı amaçlamakta, doğrudan analiz etme fırsatı sunulmaktadır.Örneğin; Yukon, 1995 yılında dört Batılı eyalet ve iki bölgenin müfredat geliştirmesi için kurulan Batı ve Kuzey Kanada Eğitimde İşbirliği Protokolü (WNCP) üyesidir. (Nunavut 2000 yılında katıldı.) 1996'da tamamlanan Batı Kanada Protokolü (WNCP) İngiliz Dili Eğitimi İçin Ortak Müfredat Çerçevesi, güçlü bir medya eğitim bileşenini içermektedir.Yukon Milli Eğitim Bakanlığı İngilizce Dil Eğitimi müfredatı için bir medya eğitimi bileşeni de dahil olmak üzere hizmet içi eğitim vermektedir.

Yukon,WNCP çerçevesine dayanan K-12 Sınıfı için British Columbia (BC) İngiliz Dili Sanatları müfredatını izler.Ortaokul seviyesindeki, Yukon, BC Entegre Kaynak Paketlerini uygulamaktadır.Bu müfredatta, medya ile ilgili sonuçları anlama ve yanıtlama, fikirleri ve bilgiyi iletişimle, benlik ve toplum alanlarında üç alana dâhil ettiği görülmektedir.British Columbia gibi Yukon da medya çalışmalarının bütünleştirilmesi için birçok fırsat içeren K-8 Kişisel Planlama ve 9-12. sınıflardaki kariyer ve kişisel planlama ders programlarını sunar (http://mediasmarts.ca).

Kanada için medya okuryazarlığına yönelik bu oluşumlar, medyayı anlama konusunda ve farkındalık sürecinde maksimum artışı sağlamaya yöneliktir.Hedef bütünleştirici uygulamalar ile hem medya eğitim ortamlarını yararlı hale getirmek hem de müfredat içeriğinde medya okuryazarlığı anlayışının yerleşmesini sağlamaktır.Müfredat konusunda resmi bir izlence için yıllar boyunca oldukça çabalayan Kanada bu anlamda örnek bir ülkedir.Kanada Ontario'da öğretmenler İngiliz ve Avustralya medya okuryazarlığı programları ve uygulamaları ile kültürel çalışmalara yönelik akademik çalışmalar oluşturmuştur.Son zamanlarda medya okuryazarlığı, dil eğitimi programları kapsamında 7-12. Sınıflar için zorunlu ve fonlanmış bir unsur olmuştur.Halen Kanada'daki medya eğitimi kuruluşları, Ontario girişimini tekrarlamak için diğer illerde lobi faaliyetleri yapmaktadır.Medya okuryazarlığı eğitiminin belirli programlar içerisinde bile olsa zorunlu olarak verilmesi önemlidir.

Ontario, büyük ölçüde İngilizce müfredatın bir parçası olarak medya okuryazarlığını zorunlu kılacak dünyadaki ilk eğitim yargısıdır.Ontario'daki eğitim reformunun temelinde yatan iklimde AML, ilköğretim dil müfredatındaki medya çalışmaları bileşeninin yanı sıra orta öğretim düzeyindeki her İngilizce dersinde bir medya çalışması stratejisinin başarılı bir şekilde kulis yapmasını sağlamıştır (www.aml.ca).Ontario'nun İngilizce müfredat içerisinde medya okuryazarlığının zorunlu eğitim olması açısından ortaya konan girişimleri dünyadaki ilk örneği olarak görülmüştür.Yine okullarda 11.sınıflarda tek başına ele alınan medya eğitim çalışmaları sonraki süreçte 12.sınıflar için de desteklenerek sürdürülmüştür.

İlkokul öğretmenleri için Ontario artık öğrencilerin medya okuryazarlık öğrenimi üzerine raporlar ve 11. sınıfta tek başına Medya Çalışmaları kredisi bulunmaktadır.Toronto İlçe Okulları arasında AML çabalarının sonucu olarak, 12. sınıfta Medya Çalışmaları eğitimlerini sunmaktadır.Saskatchewan'da ortaöğretim düzeyinde (Sınıflar 10-12) beş tane İngilizce Dil Eğitimi dersine ek olarak öğrenciler, medya ile ilgili modülleri içeren seçmeli dersler alır.Medya Çalışmaları 20, Gazetecilik Araştırmaları 20, İletişim Çalışmaları 20 ve Yaratıcı Yazım 20, İletişim Üretim Teknolojisi, 10-12. Sınıflar için de çeşitli medya ile ilgili öğrenme hedeflerini içerir (http://mediasmarts.ca/).

Medya okuryazarlığının desteklenmesi konusunda eğitime harcanan zaman ve yatırımların yeri oldukça büyüktür.Ancak bunların başarıya ulaşması için desteklenmesi ve eğitimcilerin bu alandaki yeterliliklerinin sağlanması önemlidir. Ders içi materyallerin sağlanması konusunda ve medya eğitim süreçlerinde eğitmenlerin, araştırmacıların ve ailelerin bu konuda yürüttükleri işbirliği eğitimdeki verimliliği arttırmıştır.

1978'de kurulan "Medya Okuryazarlığı Derneği", Kanada'daki medya okuryazarlığı öğretmenleri için ilk kapsamlı organizasyondur.AML Ontario, CAMEO ulusal ağının (Kanada Medya Eğitim Organizasyonları Birliği) birçoğunun diğer il medya okuryazarlığı organizasyonlarının kurulmasına yardımcı olmuştur (http://www.aml.ca).AML, üyelerin ihtiyaçlarına yönelik farklı hizmetler sunmaktadır.Bu hizmetler arasında; tüm dünyadaki medya okuryazarlığı öğretmenleri için bir ağ oluşturur, yürütme üyelerinden birçoğu Toronto ve Kanada'da yaygın olarak kullanılan öğrenci ders kitapları yayınlamıştır, atölye çalışmaları ve konferanslar düzenleyerek, öğretmenlere yönelik destekleyici materyalleri yayınlamaktadır. AML'nin bu konudaki girişimleri başta Kanada olmak üzere birçok ülke için örnek bir faaliyet olarak görülebilir.Tüm dünyadaki medya öğretmenlerini biraraya getirme imkanı sağlayan ağlar oluşturması ve bu konuda ders içeriklerini destekleyici kaynaklar sunması açısından oldukça önemlidir.

2.5. Almanya'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Eğitim sisteminde dünyanın tercih ettiği önemli bir ülke olan Almanya, medya eğitimleri ile medya farkındalığı sağlamaya çalışmaktadır.Medya okuryazarlığının resmi bir izlencesi olmasa da, medya eğitimlerinde toplumsal katılım ve aktif bireylerin yetiştirilmesine yönelik çaba harcadığı görülmektedir.

Almanya dünyadaki en gelişmiş eğitim sistemlerinden birine sahiptir.Federal Cumhuriyeti GSYİH'nın %4,6'sını eğitime harcamakta ve böylece 18 yaş ve altındaki herkes için ücretsiz ve zorunlu eğitim verebilmektedir (http://www.ich-will-lernen.de/).

Eğitim alanına ayrılan bu yatırımlar sayesinde eğitimden yararlanabilmenin yaşı düşürülerek, geniş bir kesimin eğitimden yararlanması sağlanmıştır.Eğitim sistemleri ne kadar geliştirilir ve önemsenirse eğitimden alınacak verim o kadar yüksek olacaktır.Bu anlamda herhangi bir yaş sınırlaması olmadan herkes eşit bir şekilde eğitim olanaklarından maksimum kazanım sağlayabilecektir.Evdeki medya ortamının yanı sıra, birçok ülkedeki okullarda kapsamlı medya araçları bulunmaktadır.Okullardaki bilgisayarların ve öğrencilerin sayıları son yıllarda sıklıkla ele alınmıştır.ABD ve Almanya'da bu oranlar artmış 1994 yılında devlet okullarında internet erişimi %35 iken 2005 yılında bu oran yaklaşık %100'e kadar ulaşmıştır (National Center for Education Statistics 2006: 4).

Medya eğitimi konusunda farklı görüşlerin yer aldığı Almanya'da medya eğitimlerinde temelde korumacı bir yaklaşım savunulmakta ancak bireylerin medyada metinleri çözümleyebilen, analiz edip yorumlayabilen eleştirel bireyler olmalarına doğru bir yönelme söz konusudur.Almanya'nın şimdiki hedefinin ise öğrencileri eleştirel alımlayıcılara dönüştürmek olduğunu söylemek mümkündür. Weimar Cumhuriyeti döneminde,Tinsel Bilimler Kuramı perspektifinden kültür eleştirisi yapan Koruyucu Pedagoji Yaklaşımı egemen olmuş bu yaklaşıma göre, kitle iletişim araçları kullanımında eğitimcilerin yönlendiriciliğine gereksinim duyduğu düşünülen çocukları ve gençleri araştırmalarının odak noktasına yerleştirmiştir (Alver, 2011:1).

Medya araçlarının kullanımı evlerde sınırlı kalmayıp, okul ortamlarında da yaygınlaşması medya eğitimini gerekli kılmıştır.Önemli olan medya araçlarının bilinçli ve doğru kullanılmasını sağlamaktır.Okullarda yaygınlaştırılan medya araçların doğrudan teşvik edici kullanımından ziyade, eğitimini destekleyici, çözümleyici ve yeniden üretime fırsat veren nitelikte olması gerekmektedir. Almanya'daki medya didaktiklerinin gelişmekte olan alanı bağlamında, öğretim ve öğrenmede medyanın kullanımına yönelik yaklaşımlar iki kavramsal terimle özetlenebilir.Öğretimin esnek ve seçici olarak desteklenmesi için medyanın kullanılması, öğretim yardımı kavramı etiketi altında toplanabilir.Öğrencilerin verilen görevleri yerine getirmek için bir araç olarak medyanın kullanılması çalışma materyali kavramı olarak adlandırılabilir (Grafe ve Tulodziecki, 2012: 45).

Televizyonun 1960'lı yıllarda özellikle de Batı Almanya'da yaygınlaşması,yeni eğitim olanakları, ekonomi ve demokrasi açısından büyük umutlar yaratmıştır. Alıcılar, program sunumlarını yeterince anlamalı, kullanmalı, bağımsız değerlendirmeli ve sınıflandırabilen bir konumda olmalıdır.Bilgi, fikir oluşturma ve ekonomik büyüme açısından önemli araç olarak görülmüş, ABD medyasındaki "Ekran Eğitimi Hareketi" ile karşılaştırılabilir olan "İşlevsel Sistem Odaklı Kavram" sözcüğüne atıfta bulunulmıştur (Hobbs ve Jensen, 2009:1-11). Medyadaki bu gelişmelere bağlı olarak, yaygınlaşan televizyon kullanımı medya eğitimini gerekli kıldığını ortaya çıkarmıştır.Bireylerin bu noktada aktif alımlayıcı olması istenmiş, medya metinlerindeki içerikleri bağımsız değerlendirebilme yetkinliği kazandırılmasına dikkat çekilmiştir. Buradaki benzerlik ABD'deki ekran eğitimi girişimiyle yakından ilgilidir.Televizyonun nasıl izlenmesi gerektiğine yönelik bilinçlendirici bir eğitim sistemi amaçlandığını söylemek doğru olacaktır.

1960'ların sonunda Batı Almanya'da bu problem öğrenci hareketleri ve neo-marksist yaklaşımlar bağlamında ele alındı. Bu bağlamda, medya, ideolojik karakteri ve sosyal koşullarını çocuklara,ergenlere analiz etmek ve öğretmek için "eleştirel materyalist yaklaşım" geliştirilmiştir.Öğrencilerin kendi çıkarları ve ihtiyaçları için medya mesajları ve tanıtım hazırlamaları sağlanmalıdır.Böylece, ideolojilere yönelik eleştiriler ve kendi medya mesajlarının üretilmesi, medya okuryazarlığı eğitiminde yönlendirici fikirler yelpazesini genişletmiştir.

Almanya'nın yönetimsel organları "Bundesprüfstelle für jugendgefahrdende Medien" (BPJM) (Gençlere Zarar Verebilecek Medya ile ilgili Federal Bakanlık) Almanya'da zararlı ya da tehlikeli içeriği olabilecek, her türlü medyadan çocuk ve gençleri korur,bu çalışma "Gençlik Koruma Kanunu" (Jugendschutzgesetz) tarafından yetkilendirilmiştir (www.bundespruefstelle.de).Federal Bakanlığın çocukları ve gençleri tehlikeli medyadan korumaya yönelik almış olduğu bu önlem,korumacı bir yaklaşıma işaret etmektedir.Medya okuryazarlığının farkındalık kazandırma süreçlerinde verilen eğitimler ile istenen medya yetkinliği sağlanırsa, korumacı yönteme ihtiyaç kalmayacaktır.

Medya okuryazarlığı yetkinliği kazandırmak isteyip, bilgi toplumu için eleştirel ve farkındalık düzeyi yüksek bireylerin eğitimini savunan Almanya için, medyaya yönelik koruyucu yaklaşımında çelişki olduğu söylenebilir.Medyanın olumsuz içeriklerinden çocukların ve gençlerin korunması amaçlansa da, daha çok çocukların ve gençlerin hatta tüm bireylerin bu alanda ilk olarak yetkinleşmesi ve bilinçlenmesi sağlanmalıdır.

Medya okuryazarlığı eğitimlerine yönelik Almanya'da kurum ve komisyonlar bulunmaktadır.Bunlardan biri olan BLK, (Bund Lander Komission) Federal ve Lander hükümetlerinin ortak isteği olan eğitim ve araştırmanın iyileştirilmesiyle ilgili tüm sorunların tartışılması için kurulan daimi bir kurumdur (www.blk-info.de). Bu komisyonun kampanya içeriklerine bakılacak olursa şu şekildedir:

- 1995'te medya eğitimi için yönlendirici yönetmelikler sunan bir rapor yayınlamıştır.(Medienerziehung in der Schule, Orientierungsrahmen, Bonn)
- 2000 yılında,yüksek öğrenimde çoklu ortam araçları konusunda bir rapor yayınlamıştır.(Multimedia in der Hochschule, BLK, Bonn)

Medyanın kullanım süresi, 2009'da ABD'de günde 645 dakika, 2010'da Almanya'da 583 dakika, televizyonun en büyük cazibe olmasının (U.S. :269 dakika, GER:220 dakika) ardından bunu radyo izlemiştir (Kaiser Family Foundation, 2010, 68).Medyanın kullanım süreleri göz önünde bulundurulduğunda, ABD ve Almanya'da da diğer ülkelerde olduğu gibi bu oran oldukça yüksektir.Medya araçlarının kullanımında ilk sırada televizyonun yer alması, televizyonu yaşam alanının bir parçası haline getirmiş ve bireylerin en çok takip ettikleri araç olmuştur.Televizyon hem görsel hem de sesli yayın içeriğine sahip olması nedeniyle daha dikkat çekici ve akılda kalıcı unsurları içermekte böylece tüketicileri en çok etkileme gücüne sahip olmaktadır.Sanayileşmiş ülkelerde medya, boş zamanlarda, çalışma, öğrenme ve eğitim, sosyalleşme, sanat, kültür, ekonomi ve siyaset üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.Yine bu konuda da medya kullanımları oldukça fazladır ve gelişmiş ülkeler medyayı hemen her alanda sağlamaya ve kullanmaya özen göstermektedir.

"Gesellschaft für Medienpadagogik und Kommunikationskultur"(GMK) medya okuryazarlığının yanı sıra iletişim kültürünü de desteklemeyi hedefler (Taşkıran, 2012:73). GMK; işbirliği, tartışma ve yeni girişimler için geniş bir platform olarak görev yapmakta, medya pedagojik alanında yer alan tüm kurumlar arasında medya arabuluculuğu yapmaktadır.1984 yılında kurulan; Alman Medya Eğitimi ve İletişim Kültür Birliği eğitim, kültür ve medya alanlarında hem uygulama hem akademik çalışma yapan profesyonelleri ve uzmanları kapsamaktadır.Anaokul, ilköğretim ve lisedeki eğitimcilerin, öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik özel medya eğitimi projeleri ile okul dışındaki girişimleri de kapsamaktadır.GMK'nin hedefleri arasında, her bireyin aktif katılımını desteklemek ve herkesin medya ile kendi ilgi ve deneyimlerini ifade edebileceği bir ortam yaratmaktır.Böylece hem iletişimsel hem de kültürel eylemlerin ifade edilmesine fırsat verilerek, her bireyin eşit temsiline olanak sağlanır.

Almanya'da 1970 ve 1980'li yıllarda medya okuryazarlığı hakkında teorik yayınlar yapılmıştır.1980 ve 1990'lı yıllarda başlayan medya eğitimi 2000'li yıllarda farklı disiplinlere entegre edilmiş olarak verilmektedir.Medya eğitimi sanat, coğrafya ve sosyal bilimlere dahil edilmiştir.Bunun yanında, "National Institute of Film in Science" gibi araştırma enstitüleri bulunmaktadır.Bu enstitüler okullar için kaynak ve öğrenme materyalleri yayınlamaktadır (Fedorov, 2003:1-17).

Almanya'da medya okuryazarlığı konusunda geliştirilen sistemlerden biri de *"Informationssystem Medienpadagogik"* (ISM) adlı kuruluştur (www.ism-info.de). Burada; medya okuryazarlığı ve medya araştırması alanında bilgilerin derlenmesi konusunda büyük başarı sergilemektedir.ISM, Deutsches Institut für Internationale Padagogische Forschung (Uluslararası Alman Pedagojik Araştırma Enstitüsü) tarafından hazırlanan bir proje olup, Almanca konuşulan yerlerde bu alanda kapsamlı dijital araçlarla medya eğitimi ve bilgilendirilmesi geliştirmektedir.Kamu ve özel kuruluşlar tarafından desteklenen proje, öğretmenler, pedagoglar ve eğitimciler hedef grup arasındadır.

Medya eğitimlerine yönelik çalışmaların Almanya'daki eğitim çevreleri açısından bilgilendirici bir sistem olduğu söylenebilir. Medya okuryazarlığına ilişkin kaynakların desteklenmesi, öğretmen, öğrenci ve pedagogların dahil edildiği bilgilendirme ortamlarının oluşturulduğu görülmektedir.

Bireylerin medya araştırması yapmak istediklerinde ulaşabilecekleri ortamların sağlanması ve teknolojik imkanların takip edilerek, medya araçlarının eğitim ortamlarına getirilmesi, medya eğitimlerinin ve uygulamalarının hedefleri arasında görülmektedir.Müfredatta medya okuryazarlığı eğitimleri,yeni medyanın okullarda ve profesyonel eğitim kurumlarında yaygınlaştırılmasına yöneliktir.Medya becerileri Almanya'da eğitim programında temel bir amaç olup, yeterli kaynaklar bulunmaktadır.Medya okuryazarlığı eğitimleri temel ve sonraki öğretmen eğitimini oluşturmaktadır.

Ebeveynler ve öğretmenler için sistematik bir şekilde medya okuryazarlığı eğitimleri mevcuttur.Örneğin; hem ebeveynler hem de öğretmenlere yönelik medya yetkinliği çalışmalarının olması, medya eğitimlerinin daha donanımlı ortamlarda sağlanabileceğini bize gösterir.İlk olarak aile ortamında başlayan eğitim, ebeveynlerin bu konuda yetkin ve bilinçli olması ile doğrudan ilişkilidir. Ebeveynlerini model alan çocuklar da bu konuda benzer davranış geliştirecek, okul ortamlarında bu alanda eğitimi olan öğretmenleriyle de medya karşısında nasıl bir tutum geliştireceğini öğrenmiş ve uygulamış olacaktır.

Alman eğitim sistemi için müfredatta medya okuryazarlığı,genel bir eğitim programı yoktur.Eğitim programı medya eğitiminin özel bir alan olarak ele alınmadığı Federal eyaletlere bağlıdır.Zorunlu eğitimde medya okuryazarlığı henüz zorunlu dersler arasında bulunmamaktadır.BİT'in uygulanışı (Bilişim Teknolojileri) medya yeterlilik kavramı aracılığıyla medya okuryazarlığı konusu ile yakından ilişkilidir.

Medya okuryazarlığının önemi ile ilgili farkındalığı arttırmak için, German Laender'da farklı etkinlikler mevcuttur (www.bildungserver.de/zeigen-e.html?seite). Medya okuryazarlığının müfredatta zorunlu olarak yer almaması, Almanya'nın farkındalık yaratma çabası için bir eksikliktir.Ancak medya eğitimlerine yönelik önemli girişimlerin ve ulaşılabilir kaynak merkezlerinin olması medya okuryazarlığı kazanımları için katkı sağlayıcıdır.

Almanya'da medya didaktiklerinin geleneksel olarak mevcut medya ekipmanlarının sınıfta kullanılması, medya ürünlerinin geliştirilmesi ve tasarımı ile ilgilendiğini bilmek önemlidir.Dijital medyanın imkânlarıyla,tasarım perspektifi; medyaya dayalı bir öğrenme ortamı yaratarak, belli bir eğitim problemini çözmek ile medya didaktikleri tabanlı öğrenme ortamlarının olduğu vurgulanmaktadır (Kerres, 2008:118).Buradaki medya kullanımı ile öğretme ve öğrenme süreçlerinde insanların eylemleri için öğrenme ortamlarını eğitim amaçlarıyla tasarlama ve kültür ve topluma katılımı desteklemeye yönelik olduğu söylenebilir.Medya araçları ile medya eğitim ortamlarında, tasarım, üretim değerlendirme süreçleri gerçekleştirilerek medyadan doğru öğrenme veya nasıl bir öğrenme şekli geliştirileceği doğrudan medya araçları kullanılarak eğitici bir öğrenme sağlanması amaçlanır.Medya metinlerinde yer alan içerik ve sorunların çözümlenebilmesini sağlayan ekipmanlar aktif bir mekanizma olacaktır.

Medya eğitimi konusunda farklı görüşlerin yer aldığı Almanya'da bu konuda bir izlence yoktur. Medya eğitimi farklı konu başlıkları altında ele alınmaktadır. Korumacı bir yaklaşımdan öğrencilerin medyanın yakın bir çözümlemesini yapabildikleri, bu mesajların nasıl üretildiklerini anladıkları etkinliklere doğru bir kayış olmuştur.Şimdi medya eğitiminin asıl hedefi öğrencileri eleştirel alımlayıcılar olarak güçlendirmektir.Medya eğitimi alanının gelişmesi bu konuda yetişecek öğretmenlere bağlıdır (Binark ve Gencel, 2010:81).

Kuzey Rhine-Westphalia'da medyanın yetkinliği konusunda, medyayı bilgilendiren ve yönlendiren pek çok hizmet bulunmaktadır.Kişilerin özel ve mesleki yaşamlarında medya hakkında bilgilendirilmesine ve bilinçlenmesine yardım eder. Mekonet ortaklarına, medya bilgisi konusundaki görüşlerin geliştirilmesi ya da ekipman kapsamındaki bağlantıya yardımcı olması açısından destek olur (www.mekonet.de). Medya eğitimlerinde önemle üzerinde durulması gereken bir nokta da katılımcılığı sağlamaktır.Bireylere medya yetkinliği kazandırmak, medyanın tüm yapısı hakkında ve medyanın işleyişi hakkında yeterli donanımın sağlandıktan sonra uygulama süreçlerinde yer almasını sağlamaktır.

Medya okuryazarlığı eğitimleri verilirken, medyanın yapısında ve işleyişinde eksik ve hatalı olan unsurlar belirlenmeli ve ortaya konmalıdır.Geliştirilmesi ve düzeltilmesi gereken yönleri üzerinde çözüm önerileri getirilmesi, tüm görüşler farklı perspektifler ele alınmalıdır.Medyanın yapısına eleştirel olarak bakılmalı, doğrudan var olan sistemine güvenilmemesi gerekmektedir mutlaka sorgulanmalıdır.Medyaya yönelik bilinçlenme var olan sistemin anlaşılmasının yanında düzeltilmesini de içermektedir.

Medya eğitimleri medya araçlarını kullanırken özellikle eksikliklerin ve ögelerin yerleşim nedenlerinin sorgulanmasını öğretebilmelidir.Nitekim tüm içerikler belirli nedenlerle ve ideolojik çerçevelerde yerleştirilmekte ve tüketiciye sunulmaktadır.Almanya'da medya yetkinliği konusunda medyayı bilgilendiren hizmetleri barındırmaktadır.Bunun faydası medyanın önerilere, farklı fikirlere ve içeriklerin gerektiği zamanda olması gereken yönde düzeltilmesi, eksik kalan ögelerin vurgulanması açısından medyayı bilgilendirme görevi görmektedir.

Medya ve medya eğitiminin okula daha güçlü bir şekilde dahil edilmesine yönelik girişimler ve projeler yalnızca birkaç okula ulaşmaktadır.Medya Eğitimi ile okuldan okula bilgi alışverişi çok nadir olarak gerçekleşmektedir.Medya eğitimi halen sistematik olarak eğitmine dahil edilememiştir.Medya pedagojisi alanında öğretmenlerin hizmet içi eğitimi kesinlikle gerekli görülmektedir (Lohl, 2002:52).

Almanya'nın medya okuryazarlığı çabalarına ilişkin,akademik medya eğitimi kurmak ve yoğunlaştırmak adına yoğun bir finansal çabanın yürütüldüğünü söylemek mümkündür.Medya Eğitimi konusunda öğretmenlerin medya eğitimini kurmalarında desteklenmesi daha çok hedeflenmeli,medya ile ilgili ders dışı deneyim ve öğrencilerin bakış açısına yönelik araştırmalar ve öğretmenlerin ilgisini çekilmeye devam etmelidir.Uluslararası medya araştırmalarında "Medya insanlara ne yapıyor" sorusu; "İnsanlar medyayla ne yapıyor" olarak değişmiştir.1970'lerde Batı Almanya bu durumu, medya kullanımının kontrol altına alınmış bir toplumsal etkinlik olduğuna dikkat çekti.Çocuklar ve gençler, ihtiyaçları doğrultusunda medyaya yönelmekte ve medya mesajlarını kendi bilgi, tutumları ve sosyal koşullarına göre yorumlamaktadır (Tulodziecki ve Grafe, 2012: 48).

Özellikle insanların medyayla ne yaptığı hususu,medyadan nasıl yararlanıldığı ile doğru orantılıdır.Özellikle medya eğitimi almayan bireyler bu mesajlara savunmasız kalacak, pasif tüketici olacaklardır.Sadece amaçlarını gidermek için medyadan yararlanan bireyler, medyanın arka planında kalan unsurları gözardı edecektir.“Medya insanlara ne yapıyor” sorusu korumacı yaklaşımda kalmış, artık insanların medya ile ne yaptığı üzerinde durulmuştur.Bu da bireylerin medyayı nasıl kullandıklarıyla ilişkilidir.Medyayı kullanma biçimi tamamen bireysel akıl kullanıma bağlı, medya eğitimi ile mümkün olan yetkinlikle ilgilidir.

Medya okuryazarı olan birey medyadaki ögeleri karşılaştırmalı ve eleyici bir şekilde ele alırken, bu konuda eğitimsiz biri, medya mesajlarını doğrudan benimseyecek bilgilenmek için kullandığı medyadan da farkında olmadan olumsuz ya da yanlış etkilenecektir.Bireyin medyayla ne yaptığı sorusu da artık bireyi ön plana çıkarmış ve tüm yetkiyi bireyde toplamıştır.Amaç bireyin akılcı ve eleştirel tutumuna dikkat çekmek, kendisini bu konuda yetkin kılmaktır.Bunun aksine medyanın insanlara ne yaptığı meselesi bireyi doğrudan edilgen şekilde konumlandırmıştır.

Almanya’da medya okuryazarlığı ve medya eğitimi ülkenin kalkınması için gerekli olan bir aşama olarak kabul edilmektedir.Medya yeterliliği genel ve zorunlu eğitim planlaması ile bağlantılı olarak okulda gerçekleştirilmesi gereken bir görev olarak görülmektedir (www.learn-line.nrw.de/angebote/neuemedien).Gelişmiş ülkelerin amaçlarından biri de; kalkınma seviyesinin en üst düzeylerde olması ve bunların sağlanabilmesi için de eğitimli bireylere ihtiyaç duyulmasıdır.Medya eğitimine bu anlamda oldukça önem veren Almanya’da medya becerileri gelişimi eğitim programlarında sistemli bir amaç olarak ele alınmaktadır.Gelişmişlik konusunda medya eğitimlerinin maksimum seviyede olmasını amaçlamakta, özellikle medya bilinçlenmesi ve eleştirel farkındalık kazanım süreçlerini en iyi şartlarda destekleyen kuruluşlar ve organizasyonlar ile desteklenmektedir.

2001 yılından bu yana Almanya'daki her okul internet ağına bağlıdır.Eğitimde Yeni Medya programı ile birlikte Almanya'nın eğitsel yazılımlar konusunda uluslararası alanda lider konuma gelmesi için uygun koşullar yaratılmıştır.Yeni medyanın günlük eğitim hayatının bir parçası haline gelememesindeki neden ise; farklı Federal Alman Eyaletlerinin her birinin medya okuryazarlığının okul planlarında yer almasında yetkiye sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır (Taşkıran, 2012:65).

İletişim teknolojileri ve yeni medyanın günlük eğitim süreçlerine dahil edilmek istenmesi ve her okulun internet ağına bağlı olması medya eğitimlerinin sağlıklı olması açısından oldukça önemlidir.Bazı okulların planlarında medya eğitimlerinin bulunmaması bir eksiklik olup,eşit medya okuryazarlığı kazanımı sağlanmamasına neden olmaktadır. Her eyalet kendi içerisinde okul müfredatı izlencelerine medya okuryazarlığını dahil etmeli,bunları doğrudan internet ağı ve medya araçları kullanımı ile desteklemelidir.Ancak Almanya'nın medya eğitimleri konusundaki uygulamalarına bakıldığında daha çok organisazyonlar ve bu alanda geliştirdikleri imkanlar, medya hakkında bilgilenmeye dair kaynaklara ağırlık verildiği daha çok görülmektedir.

Almanya medya okuryazarlığı ve medya eğitimleri konusunda resmi izlencelerinde çok yaygın olmasa da bu alandaki bilinçlenme ve farkındalık açısından oldukça hassastır.Ancak medya okuryazarlığı konusunda zorunlu bir eğitim programı geliştirilememiştir.Ülkenin medya hakkında öğretmenler, ebeveynler ve alan uzmanlarına yönelik eğitici kaynaklar mevcut olup, düzenli olarak üretilen güncel kaynakların bulunduğu merkezleri vardır.Almanya'daki medya okuryazarlığı çalışmaları için önemli bir nokta da medya okuryazarlığının sadece eğitsel amaçlı olmayıp temel yaşam becerileri arasında yer alması konusudur.

Medya eğitimleri her zaman her yaştaki bireyin yaşamında sahip olması gereken temel beceriler ve yetkinliklerden biridir.Özellikle internet ve medya araçlarının yaygın olarak kullanıldığı ve bu araçlara erişimin kolay olduğu ülkelerde medya okuryazarlığı alanında yetkinleşmek temel hedeflerden biri olmalıdır.Her Federal eyaletin medya eğitimi ve medya okuryazarlığı konusunda kendi kuruluşları ve özel yasaları bulunmaktadır (www.lisum.de).

Bazı eyaletler medya okuryazarlığı ve eğitimini çok önceden okul programlarına dahil etmiş bulunmaktadır.Örneğin; Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern ve Sachsen gibi.Alman hükümeti Bilgi Teknolojileri alanında okul ve eğitim sisteminde birçok hedef ve projeyi yürürlüğe koymuştur. Bunlar arasında:

- Yeni medyanın okullarda, profesyonel eğitim kurumlarında ve kolejlerde yaygınlaştırılması.
- Alman bilim ve ekonomisi için yeterlilik ağı ve teknik alan kurulması.
- Tam zamanlı eğitimde bilgisayar kullanımı için taslakların geliştirilmesi.

Almanya'daki teknolojik imkanların eğitim hayatında son derece önemli bir yere sahip olduğu, teknolojinin ders içi performanslarda aktif kullanıldığı görülmektedir.Teknolojik standartların iyi seviyede olması aynı zamanda ülkenin kalkınmasını da desteklemektedir. Ancak bu imkanların geliştirilme çabası özellikle ekonomik anlamda gelişmiş ülkeler çapında mümkün olmaktadır.Daha çok gelişmiş ülkeler eğitim ortamlarında medya araçlarının kullanılmasına fırsat verebilmekte ve hemen her bireyin eşit bir şekilde teknolojik araçlara erişebildiği görülmektedir.

Almanya'daki "*Eğitimde Yeni Medya"*programının temel amacı; okullarda içerik geliştirmek ve okul kitaplarından çoklu ortam araçlarının (multimedya) öğretimine geçiştir (Taşkıran, 2012 :66). Bu amaçla öğretim sürecinde standart eğitim materyalleri yerine dijital materyallerin kullanılması ve yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.Medya eğitimde de sıradan bir yöntem olan kitaplarla ve bir dizi kuralla sınırlı aktarmacı bir eğitim modeli yerine medya araçlarının kullanıldığı bir ortam daha yararlıdır.Medya araçlarını kullanarak içerik geliştirmeyi ve üretim aşamasında metinleri analiz etmek böylece daha anlaşılır hale gelecektir.Yine Almanya'nın da diğer gelişmiş ülkeler gibi teknolojik gelişmeleri yakından takip ettiği ve gelişmiş bir bilgi toplumunun sağlanması yönünde eğitim sisteminin olmazsa olmaz bir tamamlayıcısı olarak gördüğü söylenebilir.

Medya okuryazarlığı ile ilgili yapılandırma ve yeni yaklaşımların gelişimine önder rolde olan önemli katılımcılar söz konusudur.Kamu-Özel-Ortaklıklar kapsamındaki Federal Hükümetin işbirliği umut vericidir.Bilgi toplumu alanında göze çarpan kamu özel ortaklığı da girişim D21'dir.Girişim D21, çalışma gruplarında ve tavsiye kurullarında Federal Devletlerin temsil edildiği,rekabetçi olmayan platformu işaret eder (www.initiatived21.de). 1949 yılından beri faaliyetini sürdüren JFF, Araştırma ve Uygulama Medya Pedagoji Enstitüsü medya pedagojisinin gelişiminde uzun bir geleneğe sahiptir.Tüm yaş grupları için medya kullanımının sonuçlarını, eğitim ve kültür üzerindeki etkisini araştırmaktadır (www.jff.de). Almanya'da faaliyet gösteren bu kuruluşların hedef grupları arasında öğretmenler, öğrenciler, profesyoneller ve ebeveynlerin bulunması medya eğitimine yönelik girişimlerin tüm bireylerin erişebileceği ve yararlanabileceği çalışma alanları olduğunu göstermektedir.Özellikle işbirliği içerisinde yürütülen bu uygulamalarda tüm yaş grubundaki bireyleri kapsamakta, medya okuryazarlığı için önemli eğitsel fikirler sunmaktadır.

2.6.Norveç'teki Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Okuryazarlık oranının yüksek olması, gelişmişlik düzeyi açısından da dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olması açısıdan Norveç, medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarına da oldukça önem vermektedir.Medya okuryazarlığında İskandinav ülkeleri önemli yere sahiptir, bu bağlamda Norveç'in uygulamaları incelenecektir.

İskandinav ülkelerine göz attığımızda; Finlandiya, Norveç, Danimarka ve İsveç'te medya okuryazarlığı dersinin 1970'lerden itibaren okul müfredatına girdiği görülmektedir (www.yaseminceoglu.com).Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarına İskandinav ülkelerinin genelinde oldukça önem verildiği görülmektedir.Bunu medya okuryazarlığı dersinin müfredata girme yılının 1970'lere dayanmasından kolayca anlayabiliriz.Norveç'teki medya eğitiminin kökleri, filmin ilk olarak sınıflara girdiği, 1920'lerde ve 30'lu yıllarda bulunabilir.Perspektif,film hakkında öğretim yapmak yerine,filmlerle öğretmektir.

1950 ve 60'lar, gençlerin öğrenme süreçlerini tam olarak anlamaları için boş zamanlarının ve okul dışı kültürel etkilerin dikkate alınması gerektiğinin farkındalığını arttırmıştır.1987'den (M87) itibaren Norveç'te Milli Eğitim Müfredatı, medya eğitimi için önemli bir adım olduğu anlamına gelmektedir.Ana fikir medya eğitimini müfredata yaymak,medyada kritik, iletişimsel ve yaratıcı perspektifleri çeşitli bağlamlarda birleştirmektir (Erstad, 1997:38).

Yine Norveç medya eğitimine yönelik uygulamaların, eski dönemlere dayandığı ve buradaki temel yöntemlerin daha çok düşünmeye sevk eden, yorumlayıcı şekilde öğretmeyi amaçlamıştır.Bunu ilk zamanlarda filmler izletilerek ve bu filmler değerlendirilerek, neden ve nasıl tasarlandığını çözümlenmesi amaçlanmıştır.Filmler hakkında öğretmek,kitaplardan alınan bilgileri aktarmaya benzeyecektir.Bu nedenle filmleri izleterek orada nelerin nasıl yer aldığının, hangi nesnelere ne kadar yer verildiğinin görülmesi doğrudan düşünmeye sevk edecektir. Böylece medya hakkında öğrenme ancak en doğru şekilde medya araçlarının kullanılmasıyla sağlıklı olacaktır.

Teorik alt yapının medya pratiğiyle eklemlenmesi uygulamalı medya kullanımına bağlı olmaktadır.Ancak bu konudaki medya araçlarının ders içeriklerinde yer alması, yeterli değildir.Öğretmenlerin de medya içeriklerinden ve medya tarihinden bahsederken,gerekli yetkinliğe sahip olması gerekmektedir aksi halde sadece kitaplardan ve medya araçlarından öğrenilen tek yönlü bir alımlama söz konusu olacaktır.Nitekim Erstad da bu konuda öğretmenlerin niteliklerinin eksikliğine, kaynak kullanımlarının da çoğunun teknoloji imkanlarının bilgi teknolojileri okulları için kullanıldığına dikkat çekmiştir.

Dijital ve BİT (Bilgi ve İletişim Tenolojileri) okuryazarlığı konusundaki medya eğitimleri diğer ülkelere göre, İskandinav ülkelerinde, oldukça erken başlamıştır bu eğitimlerin ilköğretim ve lise müfredatına tanıtıldığı görülmektedir.Örneğin, Finlandiya ve Danimarka, 1970'lerin başında okul müfredatında başlangıç olarak geleneksel medyayla ilgili medya eğitimini tanıtmasının ardından sonraki yıllarda; İsveç, Norveç ve İzlanda da medya eğitimini tanıtmıştır.Geleneksel medya okuryazarlığı ve medya eğitimiyle ilgili bu tartışmalar temelinde bugün İskandinav ülkelerinin çoğu BİT ile ilgili güncel gelişmelere odaklanmaktadır (Müller ve Zylka, 2014:728).

İskandinav ülkelerinin genelinde hakim olan düşünce gibi Norveç'te de BİT uygulamalarının en üst seviyede olması amaçlanarak,eğitim ortamlarında da iletişim araçlarının kullanımına özen gösterilmektedir.Nitekim ülke çapında düşünüldüğünde internet ve medya araçlarına erişim imkanları da son derece gelişmiştir.Hemen herkesin kolay bir şekilde sahip olduğu ve erişebildiği internet ve dijital ortamlar, teknolojik imkanların kolay bir şekilde eğitim ortamlarına da dahil olduğunu bize göstermektedir.Ülkenin hem gelişmiş imkanları, hem ekonomisi,hem de teknolojik standartların oldukça yüksek olması, özellikle medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarında oldukça başarılı ve teşvik edici role sahiptir.

NATO üyesi olmasına rağmen Avrupa Birliği'ne (AB) girmeyi ısrarla reddeden, okuma yazma oranının %100 ve ortalama yaşam süresinin 79 yıl olduğu Norveç, dünyanın en huzurlu, hoşgörülü, özgür ve barışçı ülkelerinden biridir.Ulusal ve tarihi değerlere bağlılık devam etse de Norveçliler popüler kültüre ve teknolojik yeniliklere kolaylıkla adapte olabilmektedir.Modern Norveç kültürü medya araçları ve kurslar aracılığıyla öğretilerek,birçok konuda periyodik kurslar ve seminerler düzenlenerek tüm Norveç halkının bilgisi ve eğitimi güncellenmektedir (Alan, 2017).İskandinav ülkelerinde 16 ile 22 yaş arası bireyler bilgisayarlara erişimde,internet erişimi olan internet ve cep telefonları kullanımı %90'dan fazla ve bazı bölgelerde ise %100'e ulaşmaktadır.Dolayısıyla bu ülkelerdeki çoğu genç için erişim bir sorun değildir.

Örneğin, Norveç'te dijital medyanın gençler tarafından kullanıldığı ve 8 ila 18 yaşlarındaki çocukların %73'ünün günlük olarak internet kullandığı görülmektedir (www.nordicom.gu.se/clearinghouse.php).Norveç insanların bilgilenmesi ve gelişmesine yönelik her alanda kurs ve destekleyici çalışmalar düzenlenmektedir.Bunun yanında teknolojik gelişmişliğe de oldukça önem veren Norveç medya eğitimine yönelik eğitimlerde ve uygulamalarda da teknolojik standartların en üst standartlarda olmasına özen göstermektedir.Bu anlamda medya okuryazarlığında da teknoloji tabanlı eğitim ortamları desteklenerek, ders içi uygulamalarda medya araçlarının aktif olarak kullanılması sağlanmaktadır.

Norveç'te 1977 yılından itibaren Norveç ulusal eğitim programında 1-10. sınıflarda medya eğitimi verilmektedir.Medya ile ilgili konular, müzik eğitimi, sosyal bilimler ve el işleri derslerinde öğretilmektedir.Önceleri, öğrencileri medyanın zararlı etkilerinden koruma amacında olan medya eğitimi, sonraları öğrencilerin medyayı eleştirel olarak kullanabilmeleri ve medya üretim becerilerini kazanma amacı doğrultusunda değişmiştir.Medya kuruluşları ve okullar arasında işbirliği kurulmuştur.Örneğin; Norveç'in en büyük gazetesi, "Aftenposten" öğrencilerin gazete üretimini izleyebilecekleri bir merkez kurmuştur (Buckingham ve Domaille, 2001: 55-56).

Medya kuruluşları ve okullar arasında işbirliğinin olması medya okuryazarlığı eğitimleri için pratik anlamda pekiştirici bir işlevi yerine getirmektedir.Teorik altyapının öğrenilmesinden sonra medya metinlerini, medya içeriklerini, görselleri ve her türlü ögeyi nasıl kullanması gerektiğini öğrenen bireyler uygulama için medyanın araçları içerisinde görev alabilecek, gazetelerde, televizyonlarda üretici birey, içerik üretim ve değerlendirme süreçlerinde bulunarak tecrübe kazanmış olacaktır.Bu anlamda medya eğitimi alan bireylerin bu eğitimlerini uygulayabilecekleri ortam medya kuruluşlarınca desteklenmiş olacaktır.Öğrencilerin gazete üretim süreçlerine dahil olmaları, medya araçlarında içerik oluşumunun aşamalarını öğrenmelerini ve öğelerin nereye ve nasıl yerleştirildiğini bilmelerini sağlayacaktır.Böylece teorik bilgiler pratik alanda nasıl uygulandığı, bilgilerin medya metinlerine nasıl konumlandırıldığı görülebilecektir.

İlk zamanlarda koruyucu medya yaklaşımını destekleyen Norveç, sonraki yıllarda bireyin bu konuda aktif ve eleştirellik olabilmesi yönünde bir yaklaşıma yönelmiştir.Medya eğitimlerini de bu yönde geliştirerek, bireylerin medya karşısında hem üretici olması, hem de medya araçlarının kullanımında eleştirel bir yetkinliğe sahip olması istenmiştir.Medya okuryazarlığı eğitimleri de teorik anlamda desteklendikten sonra, medyanın farklı kuruluşlarınca öğrencilerin üretim aşamasına dahil olmasını ve üretim sürecini izlemelerini desteklemesi medya yetkinliği kazanmayı kolay ve etkili bir hale getirecektir.

Norveç’in Oslo kentinde geliştirilen bir proje; Oslo'nun Doğu ve Batı banliyölerinde olmak üzere iki alt orta okul arasında gerçekleştirilmiştir (https://www.idunn.no).Batı banliyölerinde bulunan okul, yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerden oluşurken, Doğu şehrindeki okulda öğrenciler, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip yaklaşık %65 gibi bir oranda birçok farklı kültürel geçmişten gelenlerden oluşmaktaydı.Bu projede; öğretmenler, iki okuldaki öğrenciler arasındaki işbirliğine dayalı projenin Doğu'da ve Batı'da yaşamanın önyargıları hakkında ve işbirlikçi çalışmanın merkezi parçası olması için dijital teknolojiyi kullanmaları gerektiğine karar vermişlerdir.Bu anlamda medya okuryazarlığı, iki okul arasındaki bilgi ve içerik aramalarının bir parçası olarak dile getirilmektedir.

Öğrencilerin metinlerle sözlü, yazılı, görsel ve elektronik olarak ilişki kurmalarının beklendiği medya eğitiminde metin bir ürün olduğu kadar süreç olarak da görülür.Geleneksel olarak ana odak, metin çözümlemesi olmakla birlikte okullarda teknolojik olanakların artışının da etkisiyle yaratıcı ve analitik çalışmaların bir araya getirilebildiği üretim ve uygulama çalışmaları daha önemli bir odağı oluşturmaya başladı.Medya endüstrileri ve okullar arasındaki işbirliği daha çok gazetelerle görülmektedir (Binark ve Gencel,2010:92). Buna örnek olacak şekilde yer verdiğimiz Norveç’in Oslo kentindeki proje medya araçlarının, gazetelerin kullanımı ve içerik üretimlerinde öğrencilerin de yer alması yönünde yerinde bir örnek olduğunu söyleyebiliriz.Bu anlamda öğrencilerin metinleri okurken bir yandan da medya araçlarıyla üretimi gerçekleştirmektedirler.

Bu projeye dahil olan öğrenciler, internette buldukları içerikleri, ortak yazılmış metin, ses veya video kasetlerini kendi çalışmalarıyla birleştirerek, kişisel düzeyde meşgul olup, okulun dışındaki bu deneyimi de kazanmışlardır.Oslo'daki iki toplum arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri anlamaya yönelik müzakerede, öğrencilerin çevrimiçi gazetelerde yazdıkları bölümlerde kendi hayatları yansıtılmaktadır.Norveç, bilgi teknolojilerinin en iyi şekilde aktif kullanımını destekleyerek bireysel katılım ve deneyimleri desteklemeyi amaçlamaktadır.Bu projede örneklendirildiği gibi Oslo kentinde öğretmenler aslında öğrencilerin, teknolojiyi kullanarak medya okuryazarlığı kazanımlarını sağlamak için kendilerini gerçekleştirmelerine fırsat vermiştir.

İki farklı grup öğrencilerinin birbirleri hakkında bilgi edinmelerini, kültürel farklılığı da göz önünde bulundurarak, medya kullanımı ile ortak bir proje geliştirmelerine fırsat verilmesi, medya okuryazarlığının da amaçladığı gibi pratik hayata geçirilmesi ve pratik uygulamalar ile desteklenerek deneyim kazanmasını sağlamaktadır.Projede önem taşıyan bir başka nokta ise; öğretmenlerin proje boyunca vurguladığı, öğrencilerin erişebildikleri bilgiye güvenip güvenmeyeceği sorusudur.Bilginin doğruluğu konusunda deneyim kazanan öğrenciler böylece, medya içeriklerini seçebilmeyi öğrenmişlerdir.Yine bu çalışmada olduğu gibi bireylere soru sormak, içerik üretmek ve yeniden tasarlamak üzerine imkanlar verilmiş nitekim öğrenciler de bu içerikleri üretmek için medyanın farklı araçlarını kullanarak bilgi paylaşımı yapmışlardır.Bu anlamda projenin medya eğitimi ve uygulamasına yönelik oldukça katkı sağlayıcı olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Norveç'te öğrencilerin neredeyse tamamı zorunlu eğitim almaktadır.Yaklaşık %94-95'i zorunlu eğitimden sonraki genel veya mesleki orta öğretime başlamaktadır.Ders kitapları ve yardımcı materyaller herhangi bir resmi onay olmaksızın serbest şekilde kullanılabilmektedir.Yetişkinler için eğitim fırsatları verilmesi ve öğrenmenin yaşam boyu süren bir görev olduğu olgusu Norveç eğitim politikasının iki temel ilkesidir.Eğitim politikasında ülke içinde nerede yaşıyor olurlarsa olsunlar bütün yetişkin nüfusun eğitim düzeyinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.Müfredat; ilköğretim ve ortaöğretimin yanı sıra yetişkin eğitimini de kapsamaktadır (http://euroguidance.iskur.gov.tr).

Eğitim sisteminin yetişkin eğitimini de kapsaması, sadece çocukların değil tüm bireylerin eğitim standartlarından eşit bir şekilde yararlanmasına işaret etmektedir.Bu doğrultuda medya eğitimlerinin de sadece ilköğretim düzeyi ile sınırlı kalmadığı, yetişkinlerin de bu alanda yetkinlik sağlayabileceği düşünülmeli, medya okuryazarlığı sadece çocuklar ve gençlerin eğitimine yönelik sınırlı kalmamalı, tüm bireyleri içine alan geniş bir uygulama ve eğitim alanı olarak medya eğitimleri sağlanmalıdır.

Norveç eğitim sisteminde tüm okullarda olmasa da teknolojinin eğitim hayatının önemli bir parçası olduğunun önemine dikkat çekilerek, tüm okullarda teknoloji imkanlarını maksimum düzeye getirilmesi amaçlanmaktadır.Buna örnek olarak; Norveç Sandvika Lisesi'nde her öğrenciye bir tablet bilgisayar verilmesi ve okul çapında kablosuz internet ağının mevcut olmasını söyleyebiliriz.Bu okulda öğretmenlik yapan Ann Michaelsen; "Ben hiçbir zaman kitap kullanmam, öğrenme sürecini kitapların sınırladığı kanısındayım, bunun yerine kendi blog sayfama birşeyler yazar ve öğrencilerime de "Bugün buna bakacağız diye haber veririm.Bu yöntemin amacı dijital yönden zengin bir ortam yaratmak.Neyi nasıl öğrendiklerini çocuklar kendileri yönlendiriyor" (http://www.bbc.com). ifadeleri ile Michaelsen'in düşüncesine bakıldığında, medya eğitim ortamlarında bireylerin ve öğrencilerin özgür çalışma ve ifade ortamları yaratmasına fırsat vermekte bunları desteklemek için de teknolojik imkanları kullanmaktadır.Kitaplara ve kalıplaşmış öğretme yöntemlerine bağlı kalmadan, özgür ve demokratik ortamlarda her fikre açık karşılıklı iletişimin sağlanmasını desteklemektedir.

Tıpkı Michaelsen gibi bütün eğitimciler de medya okuryazarlığı için bu yöntemi kullanması, medya bilinçlenmesini hem bireyler tarafından kullanıcı ve yorumlayıcı olarak aktif katılımcı vatandaşlar haline getirecektir.Aktarmacı eğitim modelinden çok uzak olan bu yöntem öğrenme sürecini daha kısa ve etkili hale getirecektir.Öğrencilerin medya araçlarını kullanarak, medya eğitimlerine dahil olması medya okuryazarlığı açısından da daha verimli ve uygulayıcı, üretici bireyler yetişmesine katkı sağlayacaktır.Medya araçlarının özellikle medya eğitiminde kullanılması, medyanın içeriksel incelemesine, medyadan nasıl bilgi edinildiğine, nasıl bir medya içerik oluşumu sağlandığına yönelik pekiştirici bir işlev görmektedir.

Mevcut Ulusal Müfredatta (L97), medya eğitiminin başlıca sorumluluğu Norveççe içerisine yerleştirilmiş ve esas olarak bir metin konusu haline getirilmiştir. Genel olarak, müfredat, orta öğretimin altındaki öğrencilerin farklı medya metinlerinin içeriğini ve biçimini değerlendirebilmeleri ve aynı zamanda bu medya aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri gerektiğini göstermektedir (Tønnessen, 2002: 92).

Medya eğitiminde metinlerin incelenmesi, medyayı tanımak ve medya araçlarının kullanılarak yorumlanmasında, ilköğretim seviyesindeki öğrencilerinin de aktif olması onlara, hem katılımcı olma hem de fikirlerini beyan edebilme ve temsil edebilme imkanı sağlamaktadır.Medya araçlarını kullanmaları medyayı daha yakından tanıma fırsatı bulmaları ve üretim aşamasında da medyaya yönelik bilinçli ve eleştirel bir yaklaşıma sahip olmaları bu eğitim sistemi çerçevesi ile mümkün olmaktadır.Hem bu yaştaki bireylerin farkındalık düzeylerinin gelişmesini sağlamata, hem de medyaya karşı nasıl bir tutuma sahip olmaları gerektiğini desteklemektedir. Norveç okullarında medya eğitimini çevreleyen ideoloji, paradigmalarla bağlantılı olduğu söylenebilir (Hart ve Hicks, 2000:11).

Norveç medya eğitimi anlayışına baktığımızda başlarda korumacı bir yaklaşım gösterirken sonradan eleştirel bir medya eğitimine yönelmiştir.Nitekim buradaki temel amaç; farkındalık düzeyini arttırmaya yönelik olmuştur.Farkındalık arttırılması için eğitim içeriğinde de aktif katılıma yer veren, medya araçlarının aktif kullanılarak bireylerin kendilerini ifade etmelerini sağlamak amaçlanmıştır.Trondheim, (Norveç Üniversitesi) değişen medya ortamında, medya eğitimi ve medya okur yazarlığı tanıtım gelişimi çocukların ve gençlerin medya alışkanlıklarının yöntemsel ve teorik olarak temel bir anlayış ile bilinçli olması gerektiğini önermektedir (Kotilainen ve Granlund, 2010:7).

Trodheim'ın da belirttiği gibi medya ortamlarının değişikliklerine bağlı olarak, medya eğitimleri ve uygulamaları yönünde izlenen yöntemlerin de bu yönde değişim ve uyum içinde olması gerekmektedir.Dolayısıyla medya ve medya eğitim ortamları birbiri ile doğrudan ilişki içinde olup, zaman içerisinde farklılık gösteren medyanın yapısı, medya okuryazarlığı uygulamalarında izlenecek yöntemlerin belirlenmesine de etki etmektedir.Norveç okullarında eğitim sistemi, prensipte son derece eşitlikçidir.Ülke genelinde benzerlik sağlamak amacıyla, ulusal müfredat oldukça kapsamlı düzenlemelere yer vermekte, ideoloji, içerik ve öğretim yöntemleri için perspektifler sunmaktadır (Tonnessen, 2002:89).Eğitim sistemlerinin prensip olarak eşitlikçi oluşu, Norveç'teki okulların da gerek medya okuryazarlığı alanında gerek farklı alanlarda tüm imkanlardan eşit şekilde yararlanılmasını sağlamaktadır.

Örneğin, medya eğitim ortamlarında medya araçlarının ve teknolojik imkanların mevcut ve yeterli olması, herkesin bu eğitimden eşit bir şekilde yararlanarak, ayrım ve fark gözetmeksizin teknoloji kullanımı ile medya eğitimlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Norveç medya eğitimi ders izlencelerinde yer alması bakımından yıllar içerisinde farklılık göstermiştir.İlk zamanlarda sanat alanının içerisinde yer verilen medya eğitimleri daha sonraki dönemlerde tek başına bir eğitim alanı tercihi olarak sunulmuştur.1977 yılından beri 1-10 yaş arasındakiler için medya eğitimi ulusal izlencede bulunmaktadır.Medyayla ilgili konular ayrıca sanat, müzik gibi diğer alanlarda da ele alınır.Öğrencilerin medyayı ve bilgisayar teknolojisini eleştirel ve yapıcı bir biçimde kullanmalarını sağlamak amaçlanmaktadır (Binark ve Gencel, 2010:91).Norveç'te medya eğitimi üzerine yapılan araştırmalar, öğrenci bakış açısıyla medya eğitiminin etkileri üzerinde odaklanmıştır.1997 yılında medya öğretiminin sorumluluğu; medyayla ilgili bir konu; "Temel Norveççe, Sosyal Bilimler, Sanat ve El Sanatları" konuları arasında yer verilmiştir.Erstad'a göre; medya eğitimi dersinin öncesi ve sonrasında, medya alışkanlıkları hakkında öğrencilerin tutum ve yorumlarına yer verilir.Öğretmen görüşlerinden elde edilen bilgiler, öğrencilerin medyayla olan ilişkisinde bir değişiklik üretmesi gibi beklenen değişkeni tanımlaması için müfredatta medya eğitiminin tarihsel ve teorik analiziyle birleştirilmektedir (Erstad, 1997: 40).

Medya okuryazarlığı eğitimlerinde, öğrencilere ders öncesi ve sonrasında ortamla ilgili görüşlerinin sorulması, karşılıklı eğitim sürecinde sağlıklı iletişimin ve sağlıklı bir yöntemin olup olmadığını öğrenmek açısından oldukça önemlidir.Sınıf ortamlarındaki eksiklerin giderilmesi ve çalışmaların geliştirilmesi gereken yönlerin değerlendirilmesi, eğitimin sağlıklı, kalıcı olmasını sağlar.Eğer tek yönlü bir ileti akışı varsa ve medya araçlarındaki metinler, içerikler tek bir yöntemle inceleniyorsa, burada eğitimin verimli olduğundan bahsedilemez.Anlık bir öğrenim süreci olarak kalmaması ve destekleyici, katılımcı, eleştirel bir medya okuryazarlığı kazanımı için öğrencilerin de derse dahil edilerek, karşılıklı bilgi ve görüş ortamlarının sağlanması gerekmektedir.

Medya okuryazarlığında, öğrencilerin medya kullanımlarının değerlendirilmesi ve medya kullanım alışkanlıklarının belirlenmesi, dersin işleyişi yönünde izlenecek yöntemi de belirleyeceği, etkileyeceği için oldukça önemlidir.Medya eğitimlerinde öğrencilerin ya da bireylerin medyayı nasıl kullandıkları, neden kullandıkları ve en çok nelere dikkat ettikleri de konuşulmalı, yorumlanmalıdır.

Ders izlencelerinde, medya araçları ile metin içeriklerinin incelenmesi, analiz edilmesi sürecinden sonra öğrencilere alışkanlıklarında bir farklılık gözlemlenip gözlemlenmediği sorulmalı, alışkanlıkları üzerinde medya eğitiminin bir etki yaratıp yaratmadığı da belirlenmelidir.Norveç'in en büyük gazetesi dersliklerin gazete üretimini denedikleri bir merkez kurmuştur.Buradaki engeller de, diğer pek çok ülkedeki gibidir.Norveç hükümeti medyada şiddetle mücadele için kampanyalar düzenlediği sırada öğretmenlerin eğitimi ve malzemelerin geliştirilmesi için maddi kaynak sağlamış ancak bu tür kampanyalar olmadığında devlet pek fazla çalışma yapmamaktadır (Binark ve Gencel, 2010: 91-92). Medyanın üretim aşamasında bireylerin yer almasını, aktif bir çalışma ve uygulama sunması açısından Norveç'in en büyük gazetesi, gazete üretiminde kurduğu bu merkez ile medya eğitimlerinin uygulama alanında desteklenmesi açısından oldukça önemlidir.Bu anlamda medya üretim süreçlerinde bireyin aktif olması için gazeteler imkan sağlamakta ve fırsat tanımaktadır.

Devletin medyadaki şiddetle mücadele konusunda kampanyalar düzenlemesinin dışında da yatırımlar sağlamalı ve bu imkanların kampanya süreçleriyle sınırlı kalmaması gerekmemektedir.Tüm zamanlar için medya eğitimlerini destekleyici çalışmalar devam ettirilmeli, medya eğitimi veren eğitimcilerin geliştirilmesi için de en iyi koşulların sağlanması gerekmektedir.Norveç medya eğitimleri ve medya okuryazarlığı konusunda gerek dijital medya araçlarının kullanımı, gerek görsel metin içeriklerinin doğru ve etkin kullanımına yönelik üniversitelerde ciddi çalışmalar ve projeler yürütülmektedir.Bu konudaki çabalar farklı ülkelerin öğrencilerini de biraraya getirerek medya okuryazarlığı alanında maksimum yetkinlik sağlanması, eleştirel bir medya okuryazarı olabilmenin önünü açacak çok sayıda uygulamaya yer verildiğini görmek mümkündür.

İlköğretim düzeyinden başlayan medya farkındalığı çalışmaları,üniversitelerin medya uygulama atölyelerinde de öğrencilerin biraraya gelerek medya araçlarının kullanımı ve medya metinlerinin çözümlenmesi ile farkındalık kazandırılması sağlanmaktadır.Norveç'te üniversitelerde geliştirilen birtakım projeler medya okuryazarlığı açısından oldukça önemlidir.Buna örnek olarak; "Medyayla Sınıf İçinde Çeşitlilik" (https://norsensus.no/en/mangfold-i-klasserommet-gjennom-media/) adlı projenin genel amacı, öğrenciler arasında demokratik değerleri ve insan haklarını desteklemek ve saygı görmek ve çeşitlilik konusundaki farkındalıklarını arttırmaktır.Proje, öğretmenlere çeşitlilik ve çok kültürlülük unsurlarını günlük öğretimde, cazip interaktif formlarda yeni medyayı da dahil etmelerine yardımcı olacak pratik araç sunmaktadır.

Öğretmenler için bir araç kiti, öğretimde veya ders dışı etkinliklerde bir başlangıç noktası görebilecek yasal çerçeve, model dersleri, video klipleri veya medyadan gelen makaleleri içerecek şekilde geliştirilmiştir.Yerel medyanın temsilcileri de bu etkinliklere katılarak, öğrenciler, çeşitlilik ve hoşgörüye yönelik kendi projelerini üretmek için çağrılmış, projeden 100 öğretmen ve 1000 öğrenci doğrudan faydalanması amaçlanmıştır."Norsensus Media Forum" çerçevesinde düzenlenen bu proje, medyaya yönelik farkındalığın arttırılması için eğitim ortamına hem teorik içeriğin hem de medya temsilcilerinin dahil edilmesi, farklı kültürel çeşitliliklerin temsiline de yer verilmesi medya eğitimi yönünde ders içi ortamlarının çeşitlilik ve aktif bir faaliyet oluşturmasını sağlamıştır.

İskandinav ülkeleri dijital medyayla ilgili dört temel konu üzerinde durmaktadır bunlar şu şekilde açıklanabilir: "Okuryazarlık temelli kavramlar,Yetkinliğe dayalı kavramlar, Dijital medyaya odaklanan yaklaşımlar, Geleneksel medyaya odaklanan yaklaşımlar". Bu kavramların genellikle aynı tematik kategorileri uygulayarak tanımlandığı belirtilmelidir.Bu nedenle, genel bir eğitimsel hedef ve ampirik araştırmalarda değerlendirilebilir bir gösterge olarak,insan yeteneği ve eğitimsel fikir olarak algılamak mümkündür (Sofos, 2010: 62-82).

Son yüzyılda; Norveç'te üst orta dereceli okullarda medya eğitiminde radikal bir değişime işaret edilmiştir.2000 yılında yeni bir konu olan "Medya ve İletişim" üst orta öğretim okullarında mesleki eğitim öğrencileri için bir seçenek olarak tanıtıldı (Erstad ve Gilje, 2008:219).

Medya ve İletişim adı altında medya eğitiminin ayrı bir alan olarak ders izlencesinde yer alması, medya okuryazarlığı konusunda yetkinlik sağlamak isteyen bireylerin tercihine açık hale getirilmiştir.Hem diğer derslerin içerisinde kaybolup gitmemesi hem de ayrı bir dal olarak detaylı inceleme, detaylı metin çözümleme ve medya hakkında gerekli teorik temellerin öğrenilmesi açısından önemli ve yerinde bir adım atılmıştır.Medya ve İletişim odaklı dersin hem medyanın yapısının doğrudan tanınması, hem medya ve iletişim olgusunun arasındaki doğrudan ilişkinin farkına varılarak, iletişim süreçlerinde medyadan ne kadar fazla yararlanıldığını açık bir şekilde görülmesini sağlayacaktır.Mesleki eğitim süreçlerinde medya eğitimlerine ve medya iletişim alanına yer verilmesi, ileride medya alanında çalışmak isteyen bireyler açısından verimli bir donanım sağlayacak, medya üretim süreçlerinde yeterli birikim kazanmalarına fırsat tanımış olacaktır.

Norveç'in Romanya ile birlikte gerçekleştirdiği bir başka etkinlik de; 2014 yılında Romanya'nın on şehrinde bulunan öğrenci ve öğretmenlerin katıldığı Busteni, Romanya'da Bağımsız Gazetecilik Merkezi ve Norsensus Mediaforum tarafından medya ve savunma becerileri üzerine yapılmıştır (https://norsensus.no).Öğretmenler insan hakları, ayrımcılık ve medyanın rolü hakkında ve öğrencilere savunma projeleri hazırlamada nasıl yardımcı olabileceklerini anlattı.Kursa Norveç Buskerud Üniversite Koleji'nden Doçent Heidi Biseth katılarak; Biseth, medya okur yazarlığı ve demokratik katılım alanında alternatif eğitim yöntemleri hakkında sunum gerçekleştirdi.Etkinlik, dönemin Norveç Norsensus Mediaforum'la ortaklaşa yürütülen "Bağımsız Gazetecilik Merkezi'nin (CIJ) uyguladığı" medyada ayrımcılığa ve nefret söylemine karşı savaşta lise öğrencilerinin medya okur yazarlığı projesi çerçevesinde organize edildi.

Değeri 157.065 Euro olan proje, Romanya'nın 10 şehrinde 200'den fazla lise öğrencisi, lise öğretmeni, gazeteci, blogcu ve sivil toplum aktivistine hitap etmiştir.Katılımcılar, medyada ve toplumda nefret söylemini ve ayrımcı tutumları tanımlayıp reddetmelerine ve medya içeriği jeneratörleri olarak sorumlu davranmalarına izin verecek beceriler kazanmaları sağlanmış, proje modern demokratik toplumda eğitimin büyük ihtiyaçlarına; insan hakları, medya ve sivil katılım becerileri gibi üç yönde cevap vermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEDYA EĞİTİM VE UYGULAMALARININ İNCELENEN ÜLKELER VE TÜRKİYE KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ, TOPLUMSAL KAZANIMLARDAKİ ROL VE ÖNEMİNİN ORTAYA KONULMASI

Araştırmamızın birinci bölümünde; medya okuryazarlığı kavramı, amacı ve tarihsel gelişimine yer verilip, medya okuryazarlığına yönelik farklı yaklaşımlardan bahsedildi. Ardından, medya okuryazarlığının eleştirel perspektife bağlı bir eğitim yapısı olması gerektiği ve bu alanda yetkin eğitimciler tarafından medya okuryazarlığı eğitimlerinin verilmesi gerektiği anlatıldı.Araştırmamızdaki amaç doğrultusunda, medya eğitimlerine yönelik dünyada öne çıkan girişimlere yer verilerek, Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerinde medya okuyazarlığının yapısı ikinci bölümde ortaya konuldu.Medya okuryazarlığı konusunda farklı dönemlerde, farklı yaklaşımlar sergileyen ülkelerin durumunu ayrıntılı bir şekilde anlatıldı.

Araştırmamızın üçüncü bölümünü oluşturan bu bölümde ise; konu, amaç,evren ve örneklem, yöntem, varsayımlar ve bulgulara yer verilecektir.Eleştirel medya okuryazarlığı çerçevesinde, medya eğitim ve uygulamalarının Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerindeki yapısının, Türkiye'deki mevcut medya okuryazarlığı ile birlikte değerlendirilmesi yapılacaktır.Buna ilişkin, dünyada medya okuryazarlığına yönelik eğitim ve uygulamaların bireysel, toplumsal anlamda farkındalık kazanımından bahsedilecektir. Medya eğitimleri sonucunda kazanılan medya okuryazarlığı yetkinliği, medya karşısında sorgulayıcı ve eleştirel birey olmayı sağlamaktadır. Bireylere medyanın yapısı hakkında yetkinlik kazandıran medya eğitimleri sonucunda, bireyler medya farkındalığı kazanmaktadır.Eleştirel medya okuryazarlığı, bireylerin aktif katılımını ve medya üretim aşamasında yer almasını destekleyerek, pasif alımlayıcıdan, aktif sorgulayıcı bireylere dönüşmesi açısından oldukça önemlidir.Bu bölümde, medya okuryazalığına ilişkin bireye yönelik tüm kazanımlara ifade edilerek, medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarında, eksik kalan ve geliştirilmesi gereken noktalar hakkında önerilere yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırmanın konusunu; medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının eleştirel perspektiften ele alınarak, Kanada, Almanya, Norveç ülkelerindeki medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları ortaya konacaktır. Medya eğitimlerine yönelik önemli girişimler ve bu alanda faaliyet gösteren eğitimcilerin yeterliliklerine yer verilecektir.

Bu araştırmanın amacı; medya okuryazarlığı kavramı, amaçları ve tarihsel süreci hakkında bilgi verilecektir.Medya eğitiminin eleştirel perspektif çerçevesinde uygulanması gerektiği üzerinde durularak, medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının önemi ve gerekliliği ortaya konacaktır.Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerindeki medya eğitimine yapısı incelenerek, incelenen ülkeler ile Türkiye arasındaki belirgin farkların ortaya konması amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma aşağıda yer alan varsayımlar doğrultusunda hazırlanmıştır:

- Medya okuryazarlığı eğitimi alan bireyler medya kullanımında bilinçli tüketici olmaktadır.
- Medya eğitimini veren eğitmenlerin bu konudaki yetkinlikleri yeterli düzeyde değildir.
- Medya araçlarının kullanım oranları arttıkça medya okuryazarlığı eğitimine yönelik ihtiyaç o kadar artmaktadır.
- Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları ile amaçlanan bireylerin medya karşısında aktif sorgulayıcılara dönüşmesidir.
- Medya eğitiminin çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik olması bu eğitimi her yaştan bireyin alması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır.
- Medya okuryazarlığı kazanımının sağlanmasında alanda yetkin eğitimcilerden eğitim alınmalı ve eğitim ortamlarında sağlanan imkanların maksimum düzeye çıkarılması önemlidir.

- Medya okuryazarlığı eğitimleri geçmişten bugüne korumacı bir yaklaşımdan eleştirel yaklaşıma geçiş süreci izlemiştir.
- Almanya'da korumacı yaklaşımın yanında bireylere medya farkındalığı ve eleştirellik kazandırma çabası vardır.Kanada medya okuryazarlığını müfredatta yer vermesi açısından medya okuryazarlığını geliştirmek ve yaygınlaştırmak istediği görülür. Norveç'te medya eğitimlerinin farklı derslerin içerisinde yer alması bu konuda yeterli desteğin sağlanamadığını göstermektedir.
- Türkiye'nin incelenen ülkeler karşısında, medya okuryazarlığında oldukça geride yer almakta ve korumacı bir yaklaşımı sürdürmektedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada medya okuryazarlığı eğitimine yönelik eğitim ve uygulamaları için literatür taraması yöntemi kullanılmıştır.Konuyla ilgili farklı makaleler ve kaynaklardan yararlanılmıştır.Araştırma kapsamında Kanada, Almanya ve Norveç'teki medya okuryazarlığı uygulamaları örneklendirilmiştir.

3.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarının eleştirel perspektiften ele alınarak ve bu alandaki uygulamaları eleştirel tabanlı olması gerektiği, medya eğitiminde öğreticilerin yeterlilikleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi ise; Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerinde medya okuryazarlığı eğitim uygulamalarının anlatılması,bu ülkeler ile Türkiye'deki medya eğitimine yönelik yaklaşımların kıyaslanarak değerlendirilmesi oluşturmaktadır.Bu kapsamda medya eğitiminin tamamlanması sonucu eleştirel medya yetkinliği kazanımlarının ortaya konması.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Araştırmamızın bu bölümünde, çalışmanın varsayımlarını oluşturan ifadeler sonucu elde edilen bulgulara yer verilecektir.

- Medya okuryazarlığı eğitimi alan bireylerin medya kullanımında bilinçli tüketici oldukları belirlenmiştir.Medya etkisi karşısında manipüle olmadan, nasıl bir davranış sergilemesi gerektiğinin bilincinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.Medya okuryazazarlığı eğitimleri bilinçli medya tüketicisi olma deneyimi kazandırarak, tüketime teşvik eden medya karşısında bireye farkındalık kazandırır.
- Medya eğitimleri konusunda, eğitmenlerin medya okuryazarlığı alanında yeterli bir düzeyde değildir.Gerekli donanıma sahip olmayan, medya okuryazarlığı derslerini farklı alandaki eğitmenlerin işlediği görülmektedir. Bu konuda medya eğitimi verecek öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi ve medya eğitimlerinin medya alanında deneyimli ve gerekli donanıma sahip öğretmenler tarafından verilmesi gerekmektedir.

- Medya araçlarının kullanım oranları arttıkça medya okuryazarlığı eğitimine yönelik ihtiyaç o kadar artmaktadır.Günümüzde medyanın hayatın bir parçası haline gelmesi, medyadan etkilenme oranını da doğrudan arttırmaktadır. Medya kullanımının artması, kullanıcıların bu konuda bilinçlenmesini ve medyanın etkisine karşı durabilmesi düşüncesini gündeme getirmiştir.Medya araçlarını nasıl kullanması gerektiği konusunda bir rehber niteliği taşıyan medya okuryazarlığı eğitimleri, her bireyin sahip olması gereken medya okuryazarlığı yetkinliğini sağlamaktadır.

- Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları ile amaçlanan bireylerin medya karşısında aktif sorgulayıcılara dönüşmesidir.Bu amaç, bireylerin her metni nedenleriyle sorgulanması gerektiğini gösterir.

Medya eğitimleri sonucunda bireyler pasif alımlayıcı olmak yerine, aktif sorgulayıcılara dönüşür.Medyadaki metinlere yönelik sorular sormayı ve çözümler üretmeyi öğrenir ve medya okuryazarı olur.Medya okuryazarı olan bireyler artık sorgulamayı bir alışkanlık haline getirerek, doğrudan alımlamak yerine neden ve nasıl sorularını sormayı öğrenir.

- Medya eğitiminin çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik olması bu eğitimi her yaştan bireyin alması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır.Medya okuryazarlığı günümüzde herkesin sahip olması gereken bir yetkinlik alanıdır.Sadece çocukları medya etkisinden korumak yerine, tüm bireylerin medya araçları karşısında bilinçlenmesini sağlamak gerekir.Bu sayede medyayı kullanan her yaşta birey, seçici olmayı öğrenir ve her mesaja inanmaması gerektiğini bilir.Medya okuryazarı olmak her yaştaki bireyi içerir ve medyayı kullanan herkesin medya eğitimlerine ihtiyacı vardır.

- Medya okuryazarlığı kazanımının sağlanmasında alanda yetkin eğitimcilerden eğitim alınmalı ve eğitim ortamlarında teknolojik imkanlar maksimum düzeye çıkarılmalıdır. Teknolojik imkanlar, medya mesajlarının analizi ve üretimi sürecinde önemli katkı sağlar.Böylece bireyler uygulamalı olarak metinlerin analizini yapacak ve yeniden üretebilecektir.Medya mesajlarınının analizi ve çözümlenmesi aşamasında bireyler aktif olacak, fikirlerinin ve ürettiklerinin temsil edilmesi imkanını bulacaklar.

- Medya okuryazarlığı eğitimleri geçmişten bugüne korumacı bir yaklaşımdan eleştirel yaklaşıma geçiş süreci izlenmiştir.Medya araçlarının günümüzdeki kadar yoğun kullanılmadığı zamanlarda sadece medyanın olumsuz etkilerinden korunması gereken birey anlayışı hakimdir.Özellikle bireyi pasif alımlayıcı olarak gören bu yaklaşım, sadece bireyi koruyan ve medyadan uzak durması gerektiğini savunan bir anlayıştır.

Zamanla bu yaklaşım önemini yitirerek, eleştirel bireyin aktif katılımcı rolünü savunan eleştirel yaklaşım önem kazanmıştır.Bireyin, pasif alımlayıcıdan aktif sorgulayıcıya dönüştüğü ve medya karşısında eleştirel tutum sergilediği görülmüştür.Medya eğitimleri de bu yönde gelişim göstermiş, bireyleri korumaya değil, eleştirel ve aktif üretici olmaya teşvik etmiştir.

- Almanya'da korumacı yaklaşımın yanında bireylere medya farkındalığı ve eleştirellik kazandırma çabası vardır.Kanada medya okuryazarlığını müfredatta yer vermesi açısından medya okuryazarlığını geliştirmek ve yaygınlaştırmak istediği görülür.Norveç'te medya eğitimlerinin farklı derslerin içerisinde yer alması, bu konuda yeterli desteğin sağlanamadığını göstermektedir.İncelediğimiz üç ülke kapsamında, farklı yaklaşımların sergilendiği görülmüş ve farklı zaman dilimlerinde medya okuryazarlığı eğitim girişimlerinde bulundukları ortaya konmuştur.Özellikle Kanada'nın müfredatta medya eğitimlerine yer vermesi örnek bir girişim olarak gösterilmiş, Almanya'nın da bu konuda iki yaklaşımı da içeren uygulamalarının olduğu görülmüştür.Norveç'te ise, medya okuryazarlığı eğitimleri farklı derslerin içerisinde yer verilmiş olması, medya eğitiminin kapsamlı olarak uygulanamadığını ortaya çıkarmıştır.

- Türkiye, Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerine oranla oldukça geride bir medya eğitim sürecine sahiptir.Türkiye'deki mevcut medya okuryazarlığı uygulamaları, seçmeli ders olarak kalmış ve korumacı bir yaklaşımın sürdürülmesine yönelik anlayış hakim olmuştur.Halen toplumsal değerlerin korunması gerektiği düşüncesine vurgu yapan Türkiye, eleştirel medya okuryazarlığından çok uzaktır.Diğer ülkelere bakıldığında, eleştirel ve farkındalık sağlayıcı birçok eğitim ve uygulamanın desteklendiği görülmüştür.

Araştırmamız doğrultusunda, ulaşmış olduğumuz bulgular varsayımlarımızın hepsinin doğrulandığını bize göstermiştir.Varsayımlarımızda yer verdiğimiz ifadeler bize çalışmamızın amaçları ve ortaya konan düşüncelerini doğrulayarak, varsaydığımız ifadelerin nedenlerine bağlı olarak elde ettiğimiz çıkarımlar ortaya konmuştur.

3.6.Medya Okuryazarlığı Eğitim ve Uygulamalarına İlişkin İncelenen Ülkeler ve Türkiye'deki Durumun Değerlendirilmesi

Bu bölümde, incelenen diğer ülkelerdeki medya eğitimi ile Türkiye'deki mevcut duruma değinilerek, bu eğitime verdikleri önem farklılığından bahsedilecektir.Aynı zamanda araştırmamızda bu ülkeleri seçme amacımız ortaya konulacaktır.

Araştırmamızda Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerini seçmemizdeki temel amaç; Kanada'nın medya okuryazarlığı eğitimlerinin tarihinin 1960'lı yıllara dayanması açısından önemli bir geçmişe sahip olmasıdır.Ekran eğitimleri ile gündeme gelen medya eğitimleri konusunda öncü bir ülke konuma sahip olan Kanada, aynı zamanda 1999 yılında medya okuryazarlığını, müfredata dahil etmesi medya eğitimi için önem arz eden, örnek bir girişim olmuştur.

Almanya'daki medya okuryazarlığı ugulamalarına ilişkin resmi bir izlence olmadığı görülmektedir.Almanya dünyadaki en gelişmiş eğitim sistemlerinden birine sahip olduğu bilinmektedir.Eğitim alanına ayrılan önemli yatırımlar sayesinde eğitimden yararlanabilmenin yaşı düşürülerek, geniş bir kesimin eğitimden yararlanması sağlanmıştır.Medya eğitimlerinde teknolojik imkanların sağlanmasına yönelik önemli adımlar atmıştır.Medya okuryazarlığında farklı görüşlerin yer aldığı Almanya'da, temelde korumacı bir yaklaşım savunulsa da, medya karşısında eleştirel alımlayıcı kazanımına doğru bir yönelme söz konusudur.

Norveç'teki medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarına bakıldığında, İskandinav ülkelerinin medya eğitimlerine oldukça önem vermeleri doğrultusunda Norveç'te, 1970'li yıllardan itibaren medya okuryazarlığının müfredatında olduğu görülmektedir.Özellikle medya eğitimleri konusunda 1920'li yıllara dayanan ders içi ortamlarda film analizleri gibi çalışmaları bulunmaktadır.

Norveç'in medya okuryazarlığındaki temel hedefleri arasında; yaratıcı perspektfiler geliştirmek ve medya karşısında eleştirel davranabilmek yer almaktadır. İncelediğimiz ülkeler ile Türkiye'deki medya eğitimlerinin değerlendirilmesi yapılmadan önce, Türkiye'de medya okuryazarlığı hakkında genel bir bilgi vermek doğru olacaktır.

Medya okuryazarlığının Türkiye'deki gelişimi incelendiğinde, ilk olarak 2003 yılında İletişim Şurasında gündeme getirildiği görülmektedir.2004 yılında, Eylem Planı düzeyinde çalışan Medya ve Şiddet Çalışma Grubunun sonuç raporunda; Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) önerisiyle gündeme alınmıştır.Bu çalışmalar kapsamında, RTÜK ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) işbirliği ile 2006–2007 öğretim yılında beş pilot ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Erzurum) okutulan medya okuryazarlığı, 2007-2008 öğretim yılında ilköğretim ikinci kademede seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Türkiye'de RTÜK çerçevesinde daha çok korumacı bir anlayış, çocukların ve gençlerin medyadan etkilenmemesi için uzak durması gereken bir yaklaşım vardır.Ders içerikleri ve işleyişleri açısından aktarmacı bir yapının hakim olduğu, bilgilerin alanda yeterli olmayan eğitimciler tarafından verildiği görülmektedir.Bu yönelim, medya okuryazarlığının eleştirellik boyutuyla uyuşmamaktadır.Dersin amacı, medya karşısındaki etkide hassas grubu oluşturan çocukların, kitle iletişim araçlarının yapısını öğrenmeleri ve kurgulanmış medya içeriğini bilinçli değerlendirmelerini, içerikleri eleştirel olarak izlemelerini sağlamaktır.Ancak hedeflenen amaca ulaşmak bu anlamda yetersizdir.Çocukların erken yaşta medyayla tanıştıkları dikkate alındığında, bu becerilerin daha erken yaşlarda kazandırılması gerekmektedir.

Çocuk bireyler ile eski ya da yeni medya arasındaki ilişki ve bu ilişkinin kontrolü söz konusu olduğunda, sorunun çözümünde birden fazla bileşenin birlikte ele alınması gerektiğini göz ardı etmemek gerekir.Tarihsel ve toplumsal olarak teknolojinin ve yeni iletişim teknolojilerinin, etkileyen ve etkilenenleri göz ardı ederek açıklanması, anlatılması, öğretilmesi ve kontrol edilmesi söz konusu değildir. RTÜK'ün önerdiği kaynaklarda ise bunu gözettiğini söylemek mümkündür (Özalpman, 2008: 9).

2004 yılında Devlet Bakanlığı bünyesinde kurulan, ülkemizin önde gelen kamu kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerinin temsil edildiği Şiddeti Önleme Platformu'nda, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ilk kez ilköğretim okullarında medya okuryazarlığı derslerinin okutulmasını önerir.

Üst Kurul'un bu önerisi geniş kabul görür ve Medya Alt Komisyonu raporunda eylem planına alınır.Aynı yıl, okullarda medya okuryazarlığı dersleri verilmesinin önemine dikkat çekilir (www.medyaokuryazarligi.org.tr).Türkiye medya okuryazarlığı programının yapısında, medya okuryazarlığı dersi öğretim programı inşacı yaklaşım vardır.Öğrenciler, uzak ya da yakın geçmişte, çevresinde gözlediği ve bilgiye dönüştürdüğü verileri, eğitim kurumunda edindiği bilgilerle bu derste edineceği bilgileri birbiri ile ilişkilendirecek, böylelikle öğretmenin de rehberliğinde kendisi de, beceri kazanacaktır.

Programda, genel amaç ve kazanımların yanı sıra bazı temel beceri ve değerlerin verilmesidir (Milli Eğitim Bakanlığı ve Radyo Televizyon Üst Kurulu,İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu: 6). Bu çerçevede medya eğitimini başarı ile tamamlayan öğrenciden beklenenler şu şekildedir:

- Medyayı farklı açılardan okuyarak yaşadığı çevreye duyarlı, ülkesinin problemlerini bilen, medyada gördüklerini aklın süzgecinden geçirecek bilinç kazanır.
- Medya mesajlarına ulaşarak, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği elde eder.
- Yazılı, görsel, işitsel medyaya yönelik eleştirel bakış açısı kazanır, bilinçli medya okuryazarı olur.
- Mesajların oluşturulmasına ve analizine dönük olarak cevap bulmaktan soru sorma sürecine doğru bir değişim olur.

Türkiye'de medya okuryazarlığı eğitiminde ortaya çıkan sorunlardan biri, dersin işlenişi ile ilgilidir ve medya konusunda herhangi bir eğitim almamış sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından verilmesinin planlanmasıdır.

Medyanın etkileri konusunda oldukça eleştirel bir eğilim içinde olsalar da, öğretmenlerin medya içeriği, tasarım ve etkileri konusunda yeterli birikimleri yoktur.Sözü edilen bilgi hiyerarşisi bağlamında medya çıktılarını anlama, açıklama ve belirli bir bağlam çerçevesinde değerlendirme yetisi kazandırma konusunda çocuk bireyleri yetiştirebilme yetkinliklerinin olduğu kuşkuludur (Özonur ve Özalpman, 2009: 204).

Türkiye'de medya eğitim sisteminde, eleştirel medya okuryazarlığının gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlere sadece medya okuryazarlığının öğretilmesi yetmez,öğretmenlerin eleştirel pedagoji anlayışını da benimsemeleri, böyle bir ortamda çalışabilmeleri için de aktarmacı modelden vazgeçerek, öğrencilerin etkin katılımı desteklenmelidir (Binark ve Gencel, 2010:102).Medya eğitimlerinde Türkiye'nin eleştirel bir yaklaşım izlemediğini gösteren örneklere bakacak olursak; 2006 yılında RTÜK'ün çocuklarda medya okuryazarlığını geliştirmek için başlattığı web yayınında (www.rtukcocuk.org) "Türk toplum yapısı, biz, Türk aile yapısı, örf ve adetlerimiz" şeklindeki ifadelere yer vermesi, istenilen kimlik unsurlarına vurgu yapar.Bu değerlere uymayan şeylerin, aykırı olacağı düşüncesi ile değerleri koruyan, medya yapısının olması gerektiği benimsetilmeye çalışılır.Bu doğrultuda muhafazakar bir yaklaşım çerçevesinde eğitim anlayışı sürdüren Türkiye eleştirel ortamlara fırsat vermemektedir.

Batılı ve Batılı olmayan ülkelerin medya okuryazarlığı ile ilgili görüş ayrılıkları mevcuttur. Kanada, Avrupa ve Avustralyalı uzmanlar medya okuryazarlığının eleştirel, bağımsız bireyler yetiştireceği üzerinde dururken, Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika'da yaşayan uzmanlar ise medya okuryazarlığının özgürleşme, toplumun gelişimi, toplumdaki marjinal gruplar için sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olduğuna vurgu yapmaktadır (yaseminceoglu.com).

Batılı ve Batılı olmayan ülkeler açısından bakıldığında, medya okuryazarlığına yönelik farklı değerlendirmeler yapılmakta, medya eğitimine yönelik bakış açılarında belirgin farklar görülmektedir.Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, ekonomik anlamda yetersiz olduğu düşünülürse, özellikle özgürleşme ve toplumsal gelişim gibi konulara özen göstermekte ve bununla ilgili çaba harcamaktadır.

Gelişmiş ve kalkınmış ülkeler medya okuryazarlığının maksimum seviyeye ulaşmasını ve medya eğitimlerinin en iyi teknolojik imkanlarla desteklenmesi, en iyi kazanımın sağlanması yönünde girişimlerde bulunmaktadır.Az gelişmiş ülkeler ise bu imkanlara sahip olmadığı için daha çok medya eğitimlerinin özgürleşmenin yolunu açması, medyada temsilinin eşit olmasını savunmaktadır.

Ele aldığımız ülkeler arasında Kanada, medya okuryazarlığına yönelik eğitimlere 1960'lı yıllara dayanan bir geçmişe sahiptir.Kanada'da öğretmenlerin lobiler ile desteklenmesi ve bütünleşik çalışmaları medya eğitimlerini etkin ve verimli hale getirmiştir.Medya okuryazarlığı, dil eğitimi programları kapsamında 7-12. Sınıflar için zorunlu ve finanse edilen bir unsur olmuştur (Aufderheide,1992:9). Bu anlamda medya eğitimlerinin finansal olarak da desteklenir.Kanada'da hemen her bölgede, medya okuryazarlığı eğitimlerinin yaygın olarak kabul görmektedir. Özellikle İngiliz Dil Eğitimi çerçevesinde yer verilen medya eğitimleri sonrasında farklı alanların içerisinde de yer verilmiştir.

Kanada ve Norveç medya okuryazarlığını, zorunlu olarak derslere dahil etmesi açısından benzerlik göstermektedir.Bu konuda Almanya'nın müfredatında bulunmayan medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamaları, devletin desteklediği kuruluşlarla kendini göstermektedir.Türkiye'de ise, müfredatta seçmeli ders olarak yer verilen medya okuryazarlığı derslerine Sosyal, Fen Bilimleri gibi alanlardan öğretmenlerin işlemesi, dersin amacı ve işleyişine aykırı bir durumdur.Türkiye'de bu anlamda medya okuryazarlığı öğretmenlerinin bulunmadığını, alanında uzman kişiler ile ders işlenmediğini söylemek mümkündür.Yine Türkiye'de, seçmeli ders olarak okutulan medya okuryazarlığı dersleri, sadece belli yaş grubunu kapsamakta, tüm bireylere yönelik bir eğitim alanı olmaktan çok uzaktadır.

İncelediğimiz ülkelerden, Kanada'nın 1960'lı yıllara dayanan medya eğitimleri bu konuda diğer ülkelere göre önemli bir adım olmuştur.Norveç ve Almanya'da ise, 1970'li yıllarda başlayan ve gelişim gösteren medya eğitimleri tarihsel olarak benzerlik göstermektedir.Ancak Norveç'in 1920'li yıllarda medya eğitimlerine yönelik sınıf içi ortamlarda, medya bakış açılarının geliştirilmesi ve bilinç sağlanmasına yönelik çalışmalar mevcuttur.Türkiye ise bu konuda oldukça geriden gelmiştir.Medya okuryazarlığı eğitimlerini ancak 2000'li yıllarda gündemine alan Türkiye, diğer ülkelere göre oldukça geç gelişim göstermiştir.

Kanada medya çalışmalarının farklı program ve alan çerçeveleri içerisinde yer alması, hem farklı alanlar dahilinde medya eğitiminin verildiğini göstermekte hem de diğer alanlarla medyanın bağlantısının farkına varılmasını sağlamaya yöneliktir (Binark ve Bek, 2010:98). Aynı zamanda Kanada, medya okuryazarlığına yaşam boyu farkındalık süreci açısından bakması oldukça dikkat çekici bir başka özelliğidir. Türkiye'nin yaşam boyu farkındalık süreci olarak düşünülmesi gereken medya okuryazarlığı deneyimini, sadece çocukların medyadan korunması gereken bir alan olarak görmesi ciddi bir eksikliktir.

Norveç ve Almanya'nın da, Kanada gibi bireylere farkındalık kazandırma sürecinde özellikle medya eğitimi ortamlarında iletişim teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırma çabaları önemlidir.Medya okuryazarlığını aktif alımlayıcılara dönüştürme çabası, Almanya, Norveç ve Kanada ülkelerinde temel amaçtır. Türkiye'de temel hedefler arasında gösterilse de bu amacı gerçekleştiren çalışmaların mevcut olmadığı görülmektedir.

Medya Okuryazarlığı Derneği, Kanada'daki medya okuryazarlığı öğretmenleri için ilk kapsamlı organizasyondur (http://www.aml.ca). AML ile tüm dünyadaki medya okuryazarlığı öğretmenleri için bir ağ oluşturur, yürütme üyelerinden birçoğu Toronto ve Kanada'da yaygın olarak kullanılan öğrenci ders kitapları yayınlamıştır. Bu konuda Kanada'nın medya eğitimcilerine yönelik destekçi tutumu açıkça görülmektedir.

Almanya'da, öğrencilerin kendi çıkarları ve ihtiyaçları için medya mesajları ve tanıtım hazırlamaları sağlanması, böylece ideolojilere yönelik eleştiriler ve kendi medya mesajlarının üretilmesi, medya okuryazarlığı eğitiminde amaçlanmıştır. Zararlı içeriklerden çocukların korunması gerektiği yaklaşımı Türkiye ile benzerlik gösteren Almanya,bireylerin medya karşısında eleştirel alımlayıcılara dönüşmesine odaklanması ve medya içeriklerini yeniden üretebilen aktif bireylerin yetişmesi açısından Türkiye'den ayrılmaktadır.Medya okuryazarlığı eğitimlerine yönelik Almanya'da komisyonlar bulunmaktadır.Bunlardan biri BLK, (Bund Lander Komission) Federal ve Lander hükümetlerinin ortak isteği olan eğitim ve araştırmanın iyileştirilmesiyle ilgili tüm sorunların tartışılması için kurulan daimi bir kurumdur (www.blk-info.de).

Medya okuryazarlığının eğitim eksiklikleri ve değerlendirmelerini içeren uygulamaların Norveç'te de bulunduğunu söyleyebiliriz.Ders öncesi ve sonrası değerlendirmelere yer vererek, eğitimin eksik ve geliştirilmesi gereken yönleri karşılıklı olarak tartışılmakta ve iyileştirme çabası bulunmaktadır.Türkiye'de böyle bir değerlendirme ortamının olmadığı, derslerin belirlenen başlıklar altında yüzeysel olarak aktarmacı bir eğitim modeli içerdiği görülmektedir.Almanya'daki "*Eğitimde Yeni Medya"*programının temel amacı; okullarda içerik geliştirmek ve okul kitaplarından çoklu ortam araçlarının (multimedya) öğretimine geçiştir (Taşkıran, 2012: 66). Böylece sıradan, eğitim modeli yerine, teknoloji araçlarının aktif kullanımının sağlanması amaçlanır.

Medya okuryazarlığı farklı konuların altında işlenmektedir.Bu konuda Almanya'nın Norveç ile benzerliği söz konusudur.Norveç ve Almanya'nın teknolojik imkanların sağlanmasına yönelik benzer çabaları bulunmaktadır.Türkiye ise bu konuda, yeterli imkana ve desteğe sahip değildir.Medya eğitimlerinden bahsederken, medyaya erişim ve internet kullanımları da göz ardı etmemek gerekir.Örneğin Kanada, Almanya ve Norveç internet ve medya erişimleri oldukça yüksekken, Türkiye'de halen internet erişimine ve medya kullanımına tam anlamıyla sahip olmayan bireyler bulunmaktadır.

Norveç'te 1977 yılından itibaren Norveç ulusal eğitim programında 1-10. sınıflarda medya eğitimi verilmektedir.Medya ile ilgili konular, müzik eğitimi, sosyal bilimler ve el işleri derslerinde öğretilmekte ve okullar arasında işbirliği vardır. Norveç'in en büyük gazetesi, öğrencilerin gazete üretimini izleyebilecekleri bir merkez kurmuştur (Buckingham ve Domaille, 2001: 55-56). Norveç'te de ilk zamanlar Almanya gibi öğrencileri medyanın zararlı etkilerinden koruma amacında olan medya eğitimi, sonraları öğrencilerin medyayı eleştirel olarak kullanabilmeleri yönünde değişmiştir.Medya kuruluşları ve okullar arasında işbirliğinin olması, medya eğitimlerini güçlü kılar.Yakın dönemde, Norveç'te üst orta dereceli okullarda medya eğitiminde, "Medya ve İletişim" üst orta öğretim okullarında mesleki eğitim öğrencileri için bir seçenek olarak tanıtıldı.Seçmeli ders olarak bu alanın eğiti kapsamında olması Türkiye'deki seçmeli medya okuryazarlığı eğitimi ile benzerlik göstermektedir.

Farklı dönemlerde, farklı yaklaşım sergileyen Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerindeki medya okuryazarlığının temel amacı aynıdır.Zamanla yaklaşımlarında değişim gözlemlenmiş olup, genelde eleştirel medya eğitimlerinin sağlanması amaçlanmıştır. Eğitimcilerin yeterliliklerine yönelik, farklılıklar gözlemlense de Kanada'nın devlet tarafından da desteklendiği görülmüştür.Almanya, Norveç'te genellikle farklı ders izlencelerinde medya eğitimine yer verilmiştir.Eleştirel yönde gelişim gösteren medya okuryazarlığı eğitimleri, Türkiye'de korumacı yaklaşım olarak devam etmekte, teknolojik imkanların çok bulunmadığı ve alanda uzman olmayan eğitmenler tarafından belirlenmiş, başlıklar ile derslerin işlendiği görülmüştür.

Norveç, Kanada ve Almanya medya eğitimlerini farklı yaş gruplarını içine alacak şekilde ilk, orta ve üst derecedeki okullarda yer vermiştir.Yine Norveç'in üniversitelerinde medya okuryazarlığına yönelik, öğrenciler ve öğretmenlerin yürütmüş olduğu ve geliştirilen önemli projeler mevcuttur.Türkiye'de de özellikle üniversitelerde medya okuryazarlığı donanımlı olarak ele alınmakta ve işlenmektedir.Ancak ortaokul düzeyinde seçmeli medya eğitimlerinin bu düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir, çünkü medya alanında uzmanlaşan kişilerce eğitim verilmemektedir.

Bu bölümde medya okuryazarlığı eğitimlerinde incelediğimiz ülkeler arasındaki benzerliklere, farklılıklara yer vererek değerlendirdik.Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerinin yanında Türkiye'nin medya eğitimindeki yapısını kıyaslamak amacıyla ortaya koyduk.Bu kapsamda, incelenen ülkeler arasında ülkelerin medya eğitimlerinde eksik kalan yönleri bulunduğunu söylemek mümkündür.Eğitimcilerin medya okuryazarlığı yetkinliği konusunda eksikleri bulunduğunu, genel olarak gelişmiş ülkelerin teknolojik imkanlarla medya eğitim ortamlarını destekledikleri görülmüştür.

3.7.Medya Eğitimi İle Eleştirel Farkındalık Düzeyinin Arttırılmasına Yönelik Kazanımlar

Medya okuryazarlığı eğitiminin tamamlanmasıyla birey, medyaya yönelik eleştirel olacak ve medya farkındalığı sağlanarak medya araçlarını nasıl kullanması gerektiğini bilen, medya mesajlarını sorgulayarak alımlayan ve yeniden üretebilme yetkinliği kazanmış olacaktır.Medya okuryazarlığı eğitiminin eleştirel farkındalık kazanabilmesi için eğitim ortamlarının da eleştirelliğe fırsat veren imkanları sağlaması gerekmektedir.Doğrudan bir bilgi aktarımı sadece olanı ezberlemek ve ileriye gidememek anlamına gelecektir.Ancak burada amaçlanan medya eğitimi ile sorgulayıcı ve eleştirebilen birey kazanımı sağlamaktır.

Doğru yöntem ve sorular ile verilen medya okuryazarlığı eğitimi kazanımları oldukça medya okuryazarlığı eğitimi amacına ulaşabilir.Medya okuryazarlığı eğitiminin bireysel ve toplumsal farkındalık yaratmadaki rolü oldukça büyüktür.Bu farkındalık düzeyinin arttırılması için de doğru yöntemlerle medya eğitimin tamamlanması gerekir.Gerekli ve istenilen düzeyde sağlanan imkanlar ve eğitim ortamları medya karşısında bireyleri eleştirel katılımcı yapacaktır.Medya okuryazarlığı eğitiminin sağladığı yararlar arasında şunlar gösterilebilir (Jolls ve Thoman, 2008: 61).

- Düşüncelerini sorumlu bir şekilde üretebilmek ve bilgiyi yönetebilmek için, küresel medya kültürünün, güçlü araçlarını kullanan kişiler yetiştirerek, öğrencilerin akıllı medya tüketicisi olma ihtiyaçlarını karşılar.Öğrenci ve öğretmenlere, eleştirel düşünme yaklaşımı sağlar.
- Öğrencilerin yazılı ve elektronik medya formunda hatta uluslar arası alanda iletişim kurma ve düşüncelerini açıklama, yeterliliklerini arttırır.
- Öğrenciler medya aracında yer alan, herhangi bir mesajı analiz edebilme ve medya tarafından ele geçirilmiş bir dünyada hayatlarını daha güçlü devam ettirebilme yeteneğine sahip olurlar.
- Medya okuryazarlığının öğretim şeklinde değişim sağlar, öğretmenleri öğrencilerle birlikte öğrenme konusunda özgür bırakır, öğretmen “sahnedeki aktör” olmak yerine, kenarda duran bir rehber konumuna gelir.

Böylece medya okuryazarlığı kazanımları doğrultusunda birey ilk olarak eleştirel olmayı öğrenecek, eğitim ve uygulama ortamları da alışılan ezberci aktarmacı modelin dışına çıkarak katılımcı ve çok yönlü iletişim ortamlarını sağlamış olacaktır.Bilgiyi seçme konusunda bireyler deneyim kazanmış olacak, doğru yanlış ayrımı yapabileceklerdir.Aynı zamanda medya eğitimleri sonucunda üretime fırsat veren medya içeriklerinin yeni ve farklı oluşumlarını destekleyen anlayış gelişeceğinden yerel ve ulusal çaplı temsil imkanı sağlanacaktır.Medya okuryazarı bireyler medya içeriklerinin üretimi ve temsilinde, kendi içeriklerini üreterek, katılımcı ve aktif rol oynayacaklardır.Medya eğitimi kazanımlarının üzerinde durulması gereken önemli sonuçlarından biri de eğiticinin doğrudan yönlendirici ve odak noktası olmaktan çıkarak, katılımcı arasında yer alması,öğrenciler ile fikirbirliği sağlayıp eleştirel ortam yaratması konusudur.Böylece bilgi depolanmaktan çıkarak, tartışılıp değerlendirilecektir.

Dünyadaki gelişmeleri televizyondan takip eden izleyici, çoğu zaman televizyonun yansıttığı dünyanın gerçek olmadığının farkında değildir.Çarpıtılmış ve kurgulanmış bilgi bombardımanına maruz kalan birey gerçeği görmekten oldukça uzaktır. Televizyonun yarattığı sanal dünyanın etkilerinden kurtulmanın en temel yolu, eleştirel bakış açısına sahip olabilmektir.Bu anlamda medya okuryazarı olmanın en büyük kazanımı eleştirel bir yetiye sahip olunması yönündedir.Eleştirel perspektif ve medya okuryazarı olmak birbiri ile doğrudan ilişkili ve birbirine zincirin halkaları gibi bağlıdır.Medya okuryazarı demek eleştirel olabilen,eleştirel bakış açısını benimsemiş, aynı zamanda medya araçlarına karşı da bilinçli kullanım yeteneğine sahip medya metinlerini çözümleyebilen medya okuryazarı bireydir.

Medya okuryazarı birey, medya metinlerini sorgusal süreçte değerlendirebilmekte ve kendi medya mesajlarını üretebilmektedir.Medya ile etkileşim sürecinde bireyler etkin rol oynayarak, kendi fikirlerini ifade edebilmekte ve medyadan ilgileri, ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda yararlanmaktadırlar (Kıncal ve Kartal, 2009:329).

Medya okuryazarlığı medya eğitimleri sonucunda kazanılan bir yetkinlik olduğunu ifade ettikten sonra, bireyler medya eğitimleri ve uygulamaları sayesinde bireysel farkındalık ve eleştirel düşünce yönünde gelişme göstermektedir.Bu eğitimler ile bireyler, hem demokratik anlamda katılımcı hem de medya araçlarını kullanımları,medyanın üretim süreçlerinde yer alarak aktif üretici bireyler olmuştur. Medya okuryazarlığının, farklı yaklaşımlarından en önemlisinin eleştirel medya okuryazarlığı eğitimine yönelik yaklaşımdır.Böylece medya eğitim ortamlarında bireyler, fikirlerini beyan etmede ve temsil etmede özgür ve eleştirel olacaktır.Yine toplumsal ve bireysel farkındalık süreçlerinde bireyler, yaşamsal ve davranışsal faaliyetlerinde, doğrudan medyanın etkisi altında kalmayıp, medyanın manipüle edici işlevinden uzak durabileceklerdir.

Eleştirel medya okuryazarlığının, "politik, ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlar doğrultusunda medyanın nasıl ortaklaşa çalıştığını eleştirel biçimde anlaşılmasını sağlama; kar amacı gütmeyen alternatif medyayı araştırma; öğrencilerin ve ailelerinin medya okuryazarı kullanıcılar olmaları için eğitimcilerin sorumluluklarını tanımlama" olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır (Torres ve Mercado, 2006:262). Günümüz medyasının gücü düşünüldüğünde ekonomik anlamda gücü elinde bulunduran ülkeler medya araçlarını da yönetmektedir.Bu anlamda dünya üzerinde medya hakimiyeti kurulmakta, gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerin bu konudaki payı yok denecek kadar azdır.Gelişmiş Batılı ülkeler medya gücünü elinde bulundurarak az gelişmiş ve gelişmemiş ülkelere kendi çıkarları doğrultusunda medya servisi ve hizmeti sunmaktadır.

Bireyler az gelişmiş ülkelerin medyasında ancak onlara sunulan bilgi imkanları dahilinde yararlanabilmektedir.Bu konuda medya eğitimleri, medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarına yönelik bakış açıları da toplumsal, sosyal ve ekonomik sebeplere bağlı olarak değişiklik göstermektedir.Medya okuryazarlığı kazanımları ile medyanın bilgiyi aktarmadaki farklılığı da kolayca anlaşılacaktır.Medya okuryazarı birey, medya karşısında bilgilerin ve tüm verilerin işlenmiş olduğunun ve belirli ideolojiler içerdiğinin fakında olacaktır.Özellikle gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerin medya karşısında çok daha bilinçli olması gerekmektedir.

3.8.Medya Okuryazarlığı Sürecinde Medyayı Sorgulama Yetkinliğinin Kazanılması

Bu bölümde medya okuryazarlığının sorgulamaya sevk edici bir yöntem izlemesi gerektiği ortaya konulacaktır.Sorgulamadan eleştirellik olmayacağı gibi eleştirellik olmadan da bir sorgulama beklenemez.Bu anlamda medya eğitiminin doğru olması için bireylere, karşılıklı iletişim fırsatı verilerek, çok yönlü tartışma ortamları ile soru cevap üretimine imkan verilmesi gerekmektedir.

Artık hemen herkesin yararlandığı medya teknolojileri, bireysel ve sosyal hayata olumsuz yönde etki edebilmekte, belirli davranış kalıpları sunmaktadır.Bu anlamda medya araçlarının bilinçsiz ve yanlış kullanımı sonucu, bilinçaltına belirli mesajlar verilmekte bu mesajlar toplumsal hayatta kısa sürede benimsenen olumsuz davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.“Medya teknolojisinin hızlı gelişimi ve yanlış kullanımı nedeniyle ortaya çıkan sorunlar, medya pedagojisi çalışmalarının önemini artırmaktadır” (Alver, 2004: 2-4).

Kellner, (2002: 8) kültürde var ola farklı ideolojik ses ve kodlamaları fark etmenin önemli olduğunu vurgular.Hegemonik ideolojiler ve imgeler, metinlerde bunları altüst edenleri birbirinden ayırmak gerektiğini ifade eder.Eleştirel medya okuryazarı olan birey, medya metinlerinde dolaşıma sokulan uzlaşımları ve başat kodları okumakla kalmaz,bunların gündelik hayattaki köklerinin farkına varacaktır. Genellikle sorgulama süreci, ayırt edilebilir bir ürüne, yayına veya onların bir bölümünün kullandığı özel medya metnine uygulanabilir. Örneğin, çizgi filmin bir bölümüne, bir içecek reklâmına, haftalık magazin dergisinin bir sayısına, ilan panolarındaki bir yiyecek reklâmına, bir gazetenin ilk sayfasında yer alan hırsızlık haberiyle ilgili resimlere ve yazılara, spor yayınına, şiddet içeren yeni bir video oyununa uygulanabilir (Jolls ve Thoman, 2008:16).

Medya mesajında yer alan çeşitli seviyelerdeki anlamları ortaya çıkarmak ve en temel sorulara çeşitli yanıtlar vermek, medya eğitiminin çocuklar için ne kadar cazip ve büyükler içinde ne kadar aydınlatıcı olduğunun birer göstergesidir.Hem yaratıcı düşünceyi geliştirmesi açısından hem de sorgulama alışkanlığının kazanılması açısından metinler ve ögeler üzerinden anlam arayışına çıkmak medya okuryazarı olabilmede önemlidir.

Medya okuryazarlığında, medya mesajı ile ilgili beş analitik özelliği ortaya çıkarmak için geliştirilen beş temel anahtar kavram, soruların arkasında yatan analitik yapının ana hatlarını oluşturmaktadır bunlar: Yazar (kurgulanmışlık), biçim (ürünün yöntemi), dinleyici, içerik (mesaj) ve güdü (amaç) şeklindedir.Medya eğitimlerindeki amaç, çok fazla kavramı öğretmek ve ezberletmek olmamalıdır. Önemli olan bu beş anahtar kavram üzerinden medya mesajlarına yönelik soru sorma bilincini kazandırmaktır.

Medyanın etkilediği bir toplumda etkili bir birey olabilmek için, herhangi bir kişinin değişik medya türlerini birbirinden ayırt edebilme, seyrettiği, okuduğu ve duyduğu her şeyi sorgulayabilecek temel soruları sorma yeteneğine sahip olma ihtiyacı vardır (Jolls ve Thoman, 2008: 17). Medyaya yönelik basit şekilde sorular sorulması dünyayı sorgulamayı sağlamak amacıyla çocukluktan itibaren alışkanlık haline getirilebilir.Bu konuda aileler, çocuklarıyla birlikte gerek film,gerek çizgi film ya da reklamlar üzerinden bir sonraki mesajın ne olabileceğine, mesajlarda kullanılan ögelerin dizilişine yönelik tahminlerde bulunulabilir, böylece merak duygusu ile yaratıcılık kazanılmış olur.Sorgulama yaparken, sosyal, kültürel, ekonomik değerlerin de göz ardı edilmemesi gerekir.Herkes kendi deneyimleri doğrultusunda mesajları sorgulanır.Örneğin, metinde hangi semboller kullanıldığı, hangi müziklere yer verildiği, kimlerin yer aldığı, mesajın kimlere yönelik olduğu sorgulanabilir. Sorgulama yapılırken, medyadaki tüm mesajların belli çıkarlar için farklı teknikler kullanılarak hazırlandığı, güç elde etmek amacıyla da tüketici kazanmaya çalışıldığı unutulmamalıdır.

Medya okuryazarlığı eğitimleri ile bireylere bilgi edinmede, merak duygusunun kazandırılması oldukça önemlidir.Bunun sağlanması için, eğitim ortamlarında medya araçları kullanılarak, örnek metinler üzerinden anlam arayışlarına ve nedenler üzerine yoğunlaşılmalıdır.Bireylerin, gördüklerini yorumlamaları, merak ettiklerini sormaları istenmelidir.Birçok mesajın, niteliğini ve doğruluğunu sorgulamayı bir alışkanlık haline getiren birey, doğru yanlış ayrımını da yapabilecektir.Eleştirel medya okuryazarlığını, sadece aktif, pasif, üreten ve tüketen olarak belirli kavramsal kalıplarla değerlendirmek yeterli olmayacaktır.

Hobbs'a (2004:136) göre, medya okuryazarlığına, medya okuryazarı olmanın merkezinde yer alan izlenilen, görülen ve okunanlarla ilgili olarak eleştirel sorular sormayı eklemek gerekmektedir.Medya karşısında eleştirel davranış geliştiren birey doğrudan medyaya sorması gereken soruları da bilecektir.Sorgulama sürecinde, mesajlara yönelik çeşitli sorular mevcuttur.Apple'de Freire, Giroux gibi eğitimi yeniden üretim süreci olarak kavrar.Ders izlencelerinde, yer alan bilginin neler olduğu, neden yer aldığı, neyin meşru bilgi ve değer olarak görüldüğü,bu bilgilerin ne şekilde işlendiği gibi soruların sorulması önem kazanır (Binark ve Bek, 2010:41). Buna bağlı olarak ders ortamlarında, sorgulamak bir gereklilik olarak görülmüş, bilginin yeniden üretimi aşamasında neye göre yeniden üretildiği, bilginin aktarımında nelere ağırlık verildiği gibi sorulara açıktır.

Dersin öğrenme planı ve etkinliklerinin neler olduğunu sorgulamakla çalışmaya başlayan Williamson, öğrencileri görsel, işitsel ve yazılı malzemeler kullanarak tartışma grupları kurmaya teşvik eder."Öğrenciler ders kapsamında çözümledikleri ve eleştirdikleri medya metinlerini kendileri üretselerdi nasıl üretirlerdi" sorusuna yanıt aramıştır.Medya okuryazarlığında sorgulama faaliyeti, sadece eğitim ortamlarında değil, yaşamın her alanında medya araçları kullanılırken ya da medya mesajları karşısındayken gerçekleşmelidir.Eleştirel medya okuryazarlığı sorgulama sürecini de beraberinde getirecektir.Nitekim eleştirel okuryazarlık, mesajlar ve iletiler karşısında sorular sormayı ve cevaplar üretmeyi gerektirmektedir.

3.9.Medya Okuryazarlığı Eğitiminde Etkin Katılım ve Bireysel Farkındalık Sağlanmasına Yönelik Eleştirel Değerlendirme

Medya okuryazarlığının etkin katılım ve bireysel farkındalık sağlaması için,eğitim ortamlarının soru sormaya,medya metinleri üzerinden fikir yürütmeye, anlamlandırmaya teşvik etmesi gerekir.Metinleri eğitim ortamlarında çözümlemek, nedenlere dayalı olarak yorumlamak gerekmektedir.Bu bölümde etkin katılım ve bireysel farkındalık kazanımında medya okuryazarlığı sürecindeki önemine değinilecektir.

Enzensberger' göre (2002:272) medya; ilkesel olarak her zaman bir üretim aracıdır,kitlelerin elinde toplumsallaştırılmış bir üretim aracıdır.Medya, tüketim amacına değil toplumsallaşmaya ve kitlelerin elinde üretime hizmet etmelidir.Medya izleyiciler ve dinleyiciler üzerinde tüketime sevk eden bir araç olmamalı, bunun aksine medya alımlayıcısını harekete geçiren bir üretici şeklinde görmelidir.

Medya içerik, bilgi, eğlence gibi birçok amacı içinde barından bunları üreten bir araçtır.Bilgileri doğrudan yansıtan değil, şekillendiren, veriyi işleyip üreten bir araçtır.Medyanın bu anlamda içeriklerini sunduğu bireyleri de üretici olarak görmesi, medyada fikir temsili imkanı sağlayan destekleyici bir işlev görmesi gerekmektedir. Ancak medyanın durumu göz önünde bulundurulduğunda temel amacın bu olmadığı, aksine manipüle edici ve etkileyici her ne varsa acımasızca kullanabildiği görülmektedir.Burada bireylerin kişisel ve toplumsal yaşamlarının kontrol altına alarak, şekillendirmek istediği bireyleri sadece tüketen gözüyle görmektedir.Medya okuryazarlığı tartışmalarında unutulmaması gereken, bir etkinlik halinin olduğudur.Önemli olan yalnızca beceri sahibi olmak değil, bu becerilerin hayata aktarılabilmesidir.Kavramdaki "okuryazarlık" vurgusu aynı zamanda iletileri yalnızca alma becerisiyle yetinmeyerek, yeni iletileri oluşturabilmek ve dile getirebilmek gibi etkin katılımı da içermektedir (Türkoğlu, 2007: 95).

Örneğin; Türkiye'deki eğitim ile bunu sağlamak mümkün değildir.Hem okullarda yeterli düzeyde eğitimin sağlanmaması, hem hocaların bu alandaki yetersizliği etkin katılım sürecini olumsuz etkilemektedir.Ders içi materyallerin istenilen düzeyde olmaması ders içi medya katılım etkinliklerini de kısıtlamaktadır. Medya araçlarının medya eğitim ve uygulamalarında kullanılması üretim ve çözümleme sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Bunlardan bazılarını şu şekilde örneklendirmek mümkündür; medyayı soru sorarak kullanabilmek, medyanın endüstriyel bir yapıda olduğunu düşünerek ekonomi tabanlı bir yapısı olduğunu bilmek, biginin tek bir kaynak üzerindeki doğruluğunu kabullenmeden, farklı kaynaklar ile doğruluğunu sınamak,medyanın birey ve toplum yaşamında davranış ve düşünce yapısında etkisinin bilincinde olabilmektir.

Medya araçlarının sunduğu enformasyon bombardımanı içinde çocuk bireylerin doğru olan ile yanlış arasındaki farkı ayırt edebilme yeteneğini körleştirir ve bir eğitim aracı olmaktan çok, onları birer tüketici konumuna indirgediği tasarımlarıyla kapitalist üretim biçiminin taşıyıcısı olarak görür.Teknolojinin "kendine yabancılaşmış toplumun zorlayıcı karakteri" (Adorno, 2008: 49) olarak işlev görmesi, kendisinden edinilen bilginin hangi seviyede olduğunu anlayamamış bireylerin çevresiyle ilgili derin farkındalıklara sahip olduğunu düşünmesi ile mümkündür.Bu tür bir yabancılaşma ister istemez çocuk bireylerin sosyalleşmesinde de etkili olacaktır.Türkiye'de de medya eğitimlerin yönelik eleştirel ve geleneksel yaklaşıma ait benzer tartışmalara rastlamak mümkündür.Giritli ve İnceoğlu (2005: 9), medya okuryazarlığının ne olduğu ve önemi konusunda, 1. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı'nda, "yazılı ve yazılı olmayan formatlardaki iletilere erişim, onları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneğidir.Medya okuryazarlığı, demokratik toplumlarda katılımın sağlanması açısından önemli olduğu kadar, sosyal adaletin ve eleştirel vatandaş olmanın gereklerinden birini de oluşturmaktadır" demiştir.

Medyanın yabancılaştırma etkisi özellikle çocuk bireyler üzerinde kısa sürede kendini gösterebilmektedir.Örneğin; belirli ürünleri satın almayan çocuklara çevresindeki arkadaşları gibi olamayacağı, onlardan eksik kalacağı mesajı verilmektedir.Çocukların özellikle daha medyanın etkisini kavrayamadığı bu yaşlarda medya eğitimlerinin daha ilkokul çağında verilmeye başlanması oldukça önemlidir.Özellikle çocuklara hitap eden reklamlarda aile vurgusu da yapılarak çocuklara alması gerektiği ürünler, oyuncaklar sıkça gösterilerek ebeveynlerine de gönderme yapılmaktadır.Çocukları yalnızlaştırmamak için satın alma davranışına sevk eden medya, çocuk bireyleri ve aileyi bu anlamda kullanarak tamamen tüketici bir toplum yaratma çabasına girer.

Medya okuryazarlığı bu noktada devreye girer ve medyanın sunduğu mesajlara inanılmaması ve üzerinde düşünülmesi gerektiği unutulmamalıdır.Çocuk bireyler eğer medya karşısında nasıl davranması gerektiğini bilirse, reklamlarda ya da programlarda yayınlanan her mesajın doğru olmadığının farkında olur.Böylece reklamlarda vurgulanan satın alma davranışı karşısında çocuklar, ailesinin o ürünü almak zorunda olmadığını ya da o ürünü almazsa yalnızlaşmayacağının farkına varabilir.

Medya standartlaştırılmış ve kalıplaşmış imajlar sunmaktadır.Sunduğu bu imjları kısa sürede benimseyen bireyler artık yaratıcı olmaktan oldukça uzaktır. Medya araçlarının sunduğu her türlü mesaj ile bu imajların benimsenmesi gerektiği vurgulanır ve bu imajlar belirlenen ürünler ile satın aldırılır.Eğer benimsenmezse bireylerin toplumdan dışlanacağı mesajları doğrudan bilinçaltına kazınır.Buna örnek olarak; hazır öyküler de, tıpkı ucuz hazır yiyecekler gibi alınan tadı standartlaştırır ve sürprize yer bırakmaz.Klişeler insanın hayatını kıskaç gibi yakalar, düzeni ve tahmin edilebilirliği vurgulayarak heyecanı azaltır.Yaşantının yüzeyini aşarak daha alt katmanlarda yatan anlama ulaşmayı olanaksızlaştırır (Sanders, 2013: 55-56).

Medya bireylerin farkında olmasını istemez, çünkü farkında olursa medya mesajlarına aldanmaz ve inanmaz.Bireylerin düşünmesini ve anlam aramasını istemez.Özellikle bireylerin en hassas oldukları konular üzerinden mesajlar verilir ve bilinçaltına kodlanır.

Bu mesajların tekrarı zamanla alışılmış davranış kalıplarına neden olur ve bireyler medya karşısında alışılmış her türlü içeriği önceden tahmin eder hale gelir. Ancak medya okuryazarı olan bireyler,medyanın aldatıcı ve standartlaştırıcı etkisinden uzak durabilecek ve kendini bu mesajlardan kollayabilecek yeteneğe sahiptir.Medya eğitmi almış olan bireyler içerikleri sunulan haliyle kabullenmek yerine, olması gereken ve daha iyi olabilecek şekilde tasarlar ve yaratıcılık katar. Farklı iletilere fırsat verebilir, mesajlar üzerinde düşünebilir ve anlam arayışına çıkabilir.

3.10.Medya Okuryazarlığı Eğitim Uygulamalarının İyileştirilmesi ve Yaygınlaştırılması İçin Öneriler

Bu bölümde medya okuryazarlığı için en verimli yöntemlerin nasıl olması gerektiği üzerinde durularak, bu konu hakkında getirilen önerilere değinilecektir. Medya eğitiminden maksimum kazanım sağlanması için yapılması gereken iyileştirmeler ve eksikliklerin giderilmesi için izlenmesi gereken yollar hakkında öneriler dile getirilecektir.Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarından istenilen düzeyde verim alınabilmesi için her ülkenin bu konuyu ekonomi, sosyal, toplumsal, eğitimsel açıdan bütünleşik olarak ele alarak incelemesi ve bu eğitimi desteklemesi gerekmektedir.Çünkü bir ülkenin gelişmişliği ve insanların eğitimli,farkındalık sahibi bireyler olması için eğitimde yeterliliğe sahip olması gerekmektedir.

Medya okuryazarlığının istenilen seviyeye ulaşması için medya eğitimleri zorunlu programlar çerçevesinde sistemli bir bütün olarak ele alınmalıdır.Devlet tarafından da geliştirilmesi ve iyileştirilmesi gereken yönler desteklenmeli ve istenilen koşullar sağlanmalıdır.Medya karşısında bireylerin sorgulayıcı ve metinlerin içerisindeki anlam arayışları bir alışkanlık haline getirilmelidir.Doğrudan hiçbir mesajın kabul edilmesine izin verilmeden, akıl yoluyla doğrular, yanlışlar ve olması gereken yönler üzerinde düşünülmelidir.

Ulusal boyutta desteklenen medya eğitimleri herkes tarafından benimsenen ve önemsenen bir alan haline gelmeli, eğer bu standartı yakalayabilirse uluslararası alanda da daha çok ülkenin bu alana yönelik dikkati çekilebilir.Bu konuda eksik kalan ülkeler, medya eğitimlerini ileri seviyeye taşımış ülkeler ile bir anlaşma sağlayarak, çalışmalarını iyileştirici ve yaygınlaştırıcı yönde geliştirebilir.Medya okur yazarlığı, esnek hedeflere izin veren tutarlı bir imaj ve net bir görevle ulusal çapta bir harekete dönüşürse, bazı temel ihtiyaçları karşılamak için adımlar atmalıdır.Bu adımlar arasında şunlar gösterilebilir:

- Bireysel programların doğru ve büyük bir harekete katılabilmesi için, medya okuryazarlığın tutarlı bir görünüm ve tanıma ihtiyacı vardır.Bu hareketin bir ağ veya bir dernek veya kurum gibi bir gündem oluşturulmalı,
- Hareketin köprüler inşa etmesi, eğitim reformcuları ile, yaratıcı insanların kitle iletişim araçları ve yeni teknolojileri içinde, aktivist ve gönüllü kuruluşlar, devlet televizyonu yetkilileri ile birlikte çalışmaya ihtiyacı vardır (Aufderheide,1992:15).

Yapılan araştırmalarda da gösterildiği gibi, günde ortalama dört saat televizyon izlediği kanıtlanan bireyin hayatından bu kitle iletişim aracını çıkarması mümkün olmamaktadır. Ancak bu konuda yapması gereken televizyonu nasıl kullanılacağını öğrenmesidir.Medya okuryazarlığı bir eğitim alanı olmasının yanında her yaşta edilenilebilecek bir alışkanlık olduğu da unutulmamalıdır.Medya eğitim ve uygulamaları ile izleyiciye kazandırılan eleştirel bakış açısıyla, televizyondaki iletilerin nasıl okunması gerektiğine ilişkin bakış açıları sunulmaktadır.Dünyada küreselleşme, deregülasyon ve medyanın özelleştirilmesi, yeni bir eğitim biçimi olan medya okuryazarlığı gereksinimini beraberinde getirmiştir.

En kısa zamanda disiplinler arası bir yaklaşım haline gelmesi gereken medya okuryazarlığı için şunlar önerilebilir:

- Öğretmenler, tüm eğiticiler medya okuryazarlığı için lobi çalışmalarını başlatmalılar.
- Her ülke medya okuryazarlığını okul müfredatına sokmalı, bu da ülkenin eğitim ve kültürüne uygun ders kitapları ve görsel işitsel malzemesi kullanılarak yapılmalı.

- Eğitim fakülteleri bu konudaki uzman öğretmenleri eğitmek için kadroları oluşturmalılar.Bu konuda konferans, workshop, panellerin düzenlenmesi ve büyük kuruluşlarca desteklenmesi gerekmektedir (http://www.yaseminceoglu.com).

Özellikle son yıllarda medyanın araçlarına yönelik bağlılık ve kullanım oranlarının fazlalığı medya eğitimini gerekli kılmaktadır.Bunun için tüm ülkeler gelişmişlik düzeyleri için diğer alanlara verdikleri önem kadar eğitim kapsamında medya eğitim uygulamalarını da desteklemeli ve yaygınlaştırmalıdır.Tüm bunların belirli sistemde ilerlemesi, doğru eğitimciler,medya alanında yetkin kişiler tarafından eğitim verilmesi gerekmektedir.Doğru kaynaklar, yeterli donanıma sahip eğitim ortamlarıyla sağlanmalıdır.

Ne kadar sistemli ve eleştiriye açık, sorgulamaya fırsat veren ortamlar yaratılırsa medyaya yönelik bilinçlenme o kadar artacak ve içerik üretimleri olması gerektiği şekilde yeniden yapılanabilecektir.Medya eğitiminde sınıftaki uygulamaların anlamlı ve entegre edici bir parça yapmak için bazı öneriler bulunmaktadır:

- Öğrencilere analiz ortamını oluşturması için fırsatlar verilmeli; çocukların müzik, film ya da TV şovunun duygusal olarak nasıl etkilediğini anlamalarına yardımcı olacak deneyimleri için dergi kolajları ve medyayı sınıfa getirmek uygun fiyatlı ve kolay seçeneklerdir.
- Çocukların ve yetişkinlerin medyadan zevk aldıkları unutulmamalı; eleştiri yapmak, eleştirilen şeyle aynı şey değildir,onlardan zevk almaktan çok medyada sevdiğimiz sorunlu konuları tanımlayıp konuşulabileceğini çocuklara öğretilmelidir.
- Medya ile öğretim yerine, medya hakkında öğretilmeli; örneğin, bir oyun veya kitabın film sürümünü gösteriliyorsa, öğrencilerin anahtar kavramları kullanarak ikisinin arasındaki farkları analiz etmelerini sağlayın.

- Öğrencilerin yaptığı okuryazarlık çalışmalarının resmi değerlendirmesi ve değerlendirmesi yapılarak onlara değerli ve önemli olduğunu bildirilebilir, değerlendirmelerin, objektif olmasına dikkat edilmeli ve bunlar tutarlı olmalıdır.Şüpheler olduğunda öğrencilerin bilgi, anlayış, içgörü ve yeteneklerini ölçmek için temel kavramlara dönülmelidir (http://mediasmarts.ca).

Medya eğitiminde yapılması gerekenler, medyanın farklı araçlarının sınıf ortamlarına getirilerek, yer alan ögelerin incelenmesini ve yorumlanmasını sağlamaktır.Örneğin, farklı ülkelerin ya da aynı ülkenin farklı gazeteleri incelenerek, aynı habere ya da aynı olaya karşı nasıl bir başlık atılmış nasıl bir yorum farkı bulunuyor, aynı olayı farklı gazeteler nasıl değerlendirmiş? Bunların incelemesi yapılarak sorgulanabilir ve nedenleri üzerine fikir yürütülerek etkili bir medya eğitimi ortamı sağlanabilir.

Bu anlamda uygulama temelli bu yaklaşım teori aktarımından daha kalıcı ve daha anlamlı olacak, nedenler daha kolay çözümlenebilecektir.Bunları farklı medya araçları ile yapmak mümkündür, gerek televizyon reklamlarının alınması, televizyondaki farklı kanalların aynı olayı farklı yorumlamaları gibi.Medya okuryazarlığı eğitim ve uygulamalarında ülkeler arasında farklar bulunmakta, ülkelerin medya eğitimine yönelik farklı yaklaşımlar geliştirdikleri görülmektedir. Geçmişte medya kullanım oranlarının düşük olması medya eğitiminin önemini arka planda bırakmış olsa da, son yıllarda medya okuryazarlığı birçok ülkede eğitim alanında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Amerika'lı yazar Alvin Toffler; 21.yüzyıl okuryazarlığı konusunda; okuryazar olmayan kişilerin okuma yazma bilmeyenlerin değil, öğrendiklerini unutup yeniden öğrenmeyi beceremeyen kişiler olacağını ifade etmektedir (Jolls ve Thoman, 2008: 9). Toffler'ın ifadesine göre, 21.yüzyılda okuryazar olmayan bireyler, nasıl bir öğrenme yöntemi geliştireceğini bilmeyen, öğrendiklerini de yanlış bir sistem izlemelerine bağlı olarak kısa sürede unutan ve yeniden öğrenemeyen bireylere dönüşecekleri anlaşılmaktadır.

Medya okuryazarlığının geleceği, okullarda medya okuryazarlığını yaymak için temel, hatta öncelikli ortak olarak sınıftaki öğretmenlerle eğitsel çalışma yapmayı gerektiren uzun dönemli, yoğun ve entelektüel bir gelişime bağlıdır.Bunlar, zorunlu olarak, topluluk temelli olacaktır; ancak daha çok sayıda eyaletler arası ve ulusal girişimciler de önemlidir.İkinci olarak, bu önemli izleyicilerle birlikte, medyaya ilişkin karmaşık öğrenme ve öğretme süreçlerini kestirecek, belgeleyecek, ölçecek ve değerlendirecek kuram ve araştırmaların geliştirilmesi önemlidir (Hobbs, 2004: 136).

Medya okuryazarlığı geleceğin medya farkındalığı sürecinde olmazsa olmaz bir temel oluşturmalıdır.Bu temel eğitimin yapısı devlet tarafından desteklenerek, ulusal yeterlilik ve gelişimin ardından uluslararası boyutta yaygınlaşma sağlamalıdır.Bunlar gerçekleştirilirken medya okuryazarlığı ile medya araçlarının kullanım farklılıkları, metinleri çözümleme becerisi ve medyada üretim aşamasına dahil olma gibi gelişimler de takip edilerek araştırılmalıdır.Bir gelişim kaydedilip, kaydedilmediği tespit edilerek eksik kalan yönlere bakılmalıdır.

Medya eğitimlerindeki süreç istenildiği gibi işliyor mu, bu eğitimlerin bireylerin ve toplumun üzerinde davranışsal etkisi nedir gibi durumlar değerlendirilmelidir.Medya Okuryazarlığı dersine en uygun öğretim yöntemi, araştırma sürecine dayalı olan ve hem analitik yetenekleri hem de yaratıcı iletişim yeteneklerini (yapılandırmacı) içine alan öğretim yöntemidir.Analizler yaratıcı ürünlerle birleştirildiğinde, kuram ve uygulamalar tek bir çatı altında toplandığında, öğrencilerin doğal ve birbiriyle ilintili bir süreçte keşfetmesine ve öğrendiklerini ifade etmelerine izin verilmiş olacaktır (Jolls ve Thoman, 2008:32).

Türkiye'de medya okuryazarlığı için öğretmenlerin yeterli bir donanımı söz konusu değildir.Farklı alandaki öğretmenlerin bu derse girmesi,hem dersin niteliğini düşürecek hem de istenilen kazanımların sağlanması mümkün olmayacaktır.Alanda yetkin olmayan eğitimciler, öğrencilere gerekli eğitimi sağlayamadan yüzeysel bir medya bilgilendirme dersi yapmış olacaklar, bu da bilgilerin ezberden öteye gidemeyeceğini bize göstermektedir.Bu konuda Türkiye dahil araştırmada incelediğimiz Kanada, Norveç ve Almanya'nın da medya okuryazarlığı eğitimlerinde alanda yetkin eğitimcileri yetiştirmesi gerekmektedir.Hem medya eğitimini verenlerin devlet tarafından desteklenmesi gerekmekte, hem de eğitim planı çerçevesinde medya okuryazarı olan kişilerin medya okuryazarlığı derslerine girmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Medya araçlarının yaygın olarak kullanımı sonucu, farklı şekillerde aktarılan sınırsız sayıda mesaja maruz kalınmaktadır.Çok sayıda mesaj karşısında bireylerin, medyaya yönelik bilinçli kullanıcı olma yönünde davranış geliştirmesi beklenmektedir.Medya eğitimlerinin, bilinçli medya kullanıcı yetiştirmede ve eleştirel medya okuryazarlığı yetkinliği kazanımında önemli rolü vardır.Buna bağlı olarak medya okuryazarlığı eğitimi ve uygulamaları her geçen gün daha da önemli bir alan haline gelmiştir.

Medyanın birey ve toplum üzerinde yaratmak istediği etki karşısında, olumsuz içeriklerden korumacı yaklaşım yerine, eleştirel yaklaşım alışkanlığının kazandırılması gerekir.Medya okuryazarlığı eğitimleri ile medya metinleri karşısında bilinçli davranan bireyler, iletilen içerikleri eleştirel yorumlayabilmeli, çözümleme yoluna giderek, yeniden üretim yapabilir hale gelmelidir.Medya eğitimleri sonucunda gerekli donanıma sahip olma ve yetkinlik kazanımı aşaması medya okuryazarlığı olarak değerlendirilir.Bu eğitimleri sadece çocuklarla sınırlı olmayan, yaşam boyu kazanılması gereken bir yetkinlik alanı olarak hayata geçirmek doğru olacaktır.Medya okuryazarlığı ile eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilebileceği, bunun aracılığıyla medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılabileceği söylenebilir. Medya okuryazarı olan bireyler,var olan gerçeklik ile medyada sunulan gerçeklik arasındaki farkı anlayabilecektir.

Medya okuryazarlığına yönelik dünyada öne çıkan girişimler arasında, UNESCO'nun bu konudaki çabalarının bütünleştirici ve yaygınlaştırıcı olması açısından önemli olduğu görülmüştür.Bunun yanında medya eğitimleri için farklı ülkeler zaman içerisinde önemli girişimlerde bulunmuşlardır, özellikle bireylerin medya farkındalığı yaratma konusunda, bilinçli medya kullanıcıları yetiştirmede medya okuryazarlığının önemi her zaman vurgulanmıştır.Biz de araştırmamızda, farklı ülkelerdeki medya eğitim ve uygulamalarını ortaya koymak için Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerine yer vererek,bu alanda önemli girişimlerini ortaya koymayı amaçladık.

Birinci bölümde, medya okuryazarlığı kavramına ve amacına yer vererek,tarihsel gelişiminden söz ettik.Medya okuryazarlığına ilişkin yaklaşımlardan bahsederek, eğitimcilerin bu konudaki yeterliliklerinden söz ettik. İkinci bölümde; dünyadaki önemli medya okuryazarlığı girişimlerine yer vererek, Kanada, Almanya ve Norveç ülkelerinin bu alandaki uygulamalarını anlattık.Üçüncü bölümde ise; incelediğimiz ülkelerden yola çıkarak Türkiye'deki medya okuryazarlığı yapısının genel bir değerlendirmesine yer verildi.Bu anlamda medya okuryazarlığı ile sağlanan kazanımlar ve bu yönde medya okuryazarlığı eğitimlerinin iyileştirilmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Farklı kaynaklardan yararlanarak literatür taraması sonucu elde ettiğimiz bulgulara göre, medya okuryazarlığı eğitimlerinde eğitimcilerin yeterliliği konusunda bir eksiklik söz konusu olup, farklı alanlardan gelen eğitimciler tarafından derslerin işlendiği görülmüştür.Medya okuryazarlığına ilişkin farklı tanımlamalara yer verilmiş olsa da, temel amacın aynı olduğu, medya karşısında içerikleri seçebilme, anlamlandırabilme, çözümleme ve yeniden üretme yeteneğini kazandırmak olduğu söylenebilir.Medya okuryazarlığı için zaman içerisinde farklı yaklaşımlar sergilenmiştir.İlk dönemlerde koruyucu medya yaklaşımları üzerinde durulsa da son yıllarda eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımı önem kazanarak, kabul görmüştür.

Araştırmamız sonucunda,incelediğimiz Kanada, Almanya ve Norveç'in farklı zamanlarda medya eğitimleri girişimlerinde bulundukları ve birbirlerinden farklı medya okuryazarlığı yaklaşımları olduğu sonucuna varılmıştır.Dönemsel olarak Kanada'nın Almanya ve Norveç'in yanında oldukça eski bir medya okuryazarlığı geçmişi olduğu görülmüştür. Medya eğitimlerinde,teknolojik imkanların desteklenmesi ve kullanımında Almanya ve Norveç önemli bir yere sahiptir.

Medya okuryazarlığı bireysel ve toplumsal olarak önemli kazanımlar sağlamıştır.Bu kazanımlara bakıldığında başta, eleştirel farkındalık ve sorgulama alışkanlığının kazanılması bilinçli medya kullanıcısı olma sürecinde önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.Bireylerin metinleri analiz sürecinde yorumlama ve fikirlerinin temsiline fırsat veren medya eğitimleri, üretim aşamasında aktif katılımı sağlama yönünde önemli bir kazanım sağlamıştır.Böylece medya okuryazarlığı eğitimi alan bireyler, yaşam boyu medya araçlarını nasıl kullanması gerektiğini bilir hale gelmektedir.

Sonuç olarak; medya okuryazarlığı günümüzde doğru ve bilinçli bir medya kullanıcısı olmak açısından olmazsa olmaz bir öneme sahiptir.Medya okuryazarlığı kazanımları için de alanında yetkin eğitimciler eşliğinde, derslerin işlenmesi, karşılıklı iletişime ve fikir temsillerine fırsat veren ortamlarda,medya araçlarının da kullanılarak gerçekleşmesi gerekmektedir.Tüm ülkelerin bu konuda gerekli şartları sağlaması, eksik kalan yönlerini tamamlaması ve bu alandaki eğitimleri yaygınlaştırması gerekmektedir.Medya araçlarının hayatın bir parçası haline geldiği günümüzde, önemli olan medya araçlarından nasıl yararlanılması gerektiğini bilmek ve eleştirel olmak gerekmektedir.Böylece amaçlanan medya okuryazarlığı kazanımları sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Adorno, T, Horkheimer, M. Marcuse, H. (1997). Dialektik der Aufklaerung. Frankfurt am Main: Fischer Verlag.

Binark, M ve Gencel, B.M (2010). "Eleştirel Medya Okuryazarlığı,Kurumsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Buckingham, D. ve Domaille, K. (2001). Youth Media Education Survey, Prepared for UNESCO, Institute of Education,London University, England.

Buckingham, D. ve Domaille, K. (2004). Where Are We Going and How Can we Get There? General Findings from the UNESCO Youth Media Education Survey,Promote or Protect? Perspectives on Media Literacy and Media Regulations, Göteborg: Nordicom.

Brown J. A. (1991).Television Critical Viewing Skills Education: Major Media Literacy Projects in the United States and Selected Countries. Hillsdale, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.

Buckingham, D.(2001) "Media Education, A Global Strategy for Development, A Policy Paper Prepared for UNESCO" Sector of Communication and İnformation, UNESCO

Buckingham, D. (2006). Media Education, Literacy, Learning and Contemporary Culture USA: Malden Polity Press.

Enzensberger, H.M. (2002). "Baukasten zu einer Theorie der Medien". Claus Pias; Joseph Vogl; Lorenz Engel; Oliver Fahle; Britta Neitzel (der.). içinde. Kursbuch

Ertürk, Y. D. ve Akkor,G. A. (2007). Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin. Ankara: Nobel Basım Evi.

Erstad,O.ve Gilje, Ø.(2008). Regaining Impact "Media Education and Media Literacy in a Norwegian Context

Frechette, J.D. (2002). Moving Beyond Literacy Theory, Developing Media Literacy in Cyberspace: Pedagogy and Critical Learning for The TwentyFirst Century Classroom, Westport, CT. Greenwood Publishing

Giroux, Henrry A. (2007). Eleştirel Pedagoji ve Neoliberalizm. (Çev.Barış Baysal).İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Hanemann,U. (2016). Harnessing the Potential of ICTS Literacy and Numeracy Programmes using Radio,TV, Mobile Phones, Tablets and Computers, Case studies from the UNESCO Effective Literacy and Numeracy Practices Database (LitBase)

Hobbs, R., and A. Jensen. 2009. The Past, Present, and Future of Media Literacy Education, Journal of Media Literacy Education.

Horst, L. (2002). Media Education in 12 European Countries, A Comparative Study of Teaching Media in Mother Tongue Education in Secondary Schools, E-Collection of the Swiss Federal Institute of Technology Zurich.

Hug, Theo (2002). Medienpaedagogik - Begriffe, Konzeptionen, Perspektiven. Gebhard Rusch (der.). içinde. Einführung in die Medienwissenschaft. Opladen: Westdeutscher Verlag.

İnal, K. (2009). Medya Okuryazarlığı El Kitabı, Ankara: Ütopya Yayınları.

İnceoğlu, Y. (2011). Medyayı Doğru Okumak, İstanbul: Parşomen Yayıncılık.

Kellner, D. (2002). New Media and New Literacies:Reconstructing Education for The New Millenium, London: Routledge.

Kerres, M. (2008). Mediendidaktik In Handbuch Medienpädagogik. Ed. U. Sander, F. von Gross ve Uwe,K. Hugger.Wiesbaden.

Koltay, T. (2011). The Media and The Literacies: Media Literacy, Information Literacy, Digital Literacy, Media Culture Society

Korochensky, A.P. (2003). Media Criticism in the Theory and Practice of Journalism. Rostov: Rostov State University Press.

Kutoğlu, Ü. (2007). Medya Okuryazarlığı ve Çocuk Eğitimi, Medya Okuryazarlığı, İstanbul: Kalemus Yayınları.

Masterman, L. (1997). Bilgi Çağında Medya Eğitimi, ABD: Transaction Publicher

Pekman C. (2007). Avrupa Birliği'nde Medya Okuryazarlığı,Medya Okuryazarlığı, İstanbul: Kalemus Yayınları.

Pekman, C. (2011). Avrupa Birliğinde Medya Okuryazarlığı, Nurçay Türkoğlu, Melda Cinman Şimşek (der.) Medya Okuryazarlığı, İstanbul: Parşomen Yayıncılık.

Potter,W.J.(1998). Media Literacy, London:Sage.

Sanders, B. (2013). A is for Ox, (Çev.Şehnaz Tahir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sofos, A. (2010). Digital Literacy as a Category of Media Competence and Literacy.An Analytical approach of Concepts and Presuppositions for supporting Media Competence at School. München: Kopaed.

Taşkıran, N. Ö. (2007). Medya Okuryazarlığına Giriş, İstanbul: Beta Basım.

Taşkıran, N.Ö. (2012). Medya Okuryazarlığı Avrupa Profili Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Tessa Jolls ve Elizabeth Thoman (2008). 21. Yüzyıl Okuryazarlığı Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış ve Sınıf İçi Etkinlikler Ankara: Ekinoks Yayınevi.

Topuz, H. (2011). Medya Eğitimi: Medya Çözümlemesi. içinde Ed. M. Cinman Şimşek ve Nurcay Türkoğlu,Medya Okuryazarlığı içinde. İstanbul: Parşömen Yayıncılık. 13-18.

Trend, D. (1994). Nationalities Pedagogies and Media, Between Borders: Pedagogy and The Politics of Cultural Studies. İçinde. (Der.). Henry Giroux ve Peter McLaren, London: Routledge.

Türkoğlu, N. ve Cinman, Ş. M. (2007). Okuryazarlıktan Medya Okuryazarlığına:Şifrelerin Ortaklığını Aramak, Medya Okuryazarlığı, İstanbul: Kalemus Yayınları.

Türkoğlu, N. (2007). Toplumsal İletişim, Kalemus Yayını, İstanbul.

UNESCO Institute for Lifelong Learning (2013). Global Report on Adult Learning and Education. Rethinking Literacy. Hamburg, Germany

Yaylagül, L. (2015). Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar, Ankara: Dipnot Yayınları.

Zacchetti, M.(2004). Media Literacy and Image Education,A European Approach, Promote or Protect? Perspectives on Media Literacy and Media Regulations. (Der.) Cecilia von Feilitzen ve Ulla Carlsson,Göteborg:Nordicom

Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Alver, F. (2004). "Medya Pedagojisi Çalışmaları". Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları. No: 2, 1-30.

Alver, F. (2004). "Neil Postman'in Çocukluğun Yok Oluş Sürecinde iletişim Teknolojisi Eleştirisinin Eleştirisi." İletişim Araştırmaları. 2(2): 129-141.

Alver, F. (2011). "Eleştirel Kuram Perspektifinden İlk Etkin Alımlayıcı Çalışmaları ve Medya Pedagojisi Çalışmalarına Etkisi". Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. İletişim Eğitimi Özel Sayısı. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları. No:15. Antalya. 49-71.

Aufderheide P. (1993) Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy,The Aspen Institute, USA.Wye Center Queenstown, Maryland December 7-9

Buckingham, D. (1993) Children Talking Television, The Making of Television Literacy. London, Washington: The Falmer Press

Buckingham, D.(2001) "Media Education, A Global Strategy for Development, A Policy Paper Prepared for UNESCO" Sector of Communication and İnformation, UNESCO

Cantor. J. (1996). Children's Fright Reactions to Television News. J. Commun (46).

Chudgar, A. (2014). The promises and challenges of using mobile phones for adult literacy training: Data from one Indian state. International Journal on Educational Development. vol. 34 (1).

Dahl, A. G. (1984). Mediekunnskap; Om Dannelsen av Etnytt Fagområde Skolen Media Education; Establishing a new subject area in school. Oslo: Aschehoug

Erstad, O. (1997). Mediebruk og medieundervisning (Media use and Media teaching). Department of Media and Communication, IMK-Report (32), University of Oslo.

Fedorov, A. (2003). Media Education and Media Literacy: Experts Opinions. Mentor. A Media Education Curriculum for Teachers in the Mediterranean. Paris: UNESCO.

Fedorov, A. (2008). Media Education Around the World: Brief History. Açta Didactica Napocensia, 1(2), 57- 68.

Federov, A. ve Levitskaya, A. (2015). Günümüz Dünyasında Medya Eğitiminin Ve Kritik Yetkinliğin Durumu:Uluslararası Uzmanların Görüşleri,Çağdaş Dünyada Medya Eğitimi ve Medya Eleştirisinin Çerçevesi: Uluslararası Uzmanların Görüşü Comunicar, (45),23.

G. Tulodziecki ve S. Grafe (2012) "Approaches to Learning with Media and Media Literacy Education Trends and Current Situation in Germany" Journal of Media Literacy Education, 4 (1)

Hobbs, R. (2004). "Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma." (Çev. Melike T. Bağlı). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 37 (1):122-140.

Hobbs, R. (2004). "Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma." (Çev.Melike Türkan Bağlı). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 37 (1): 122-140.

İnceoğlu, Y. (2005). "İletişim Çalışmalarında Yeni Bir Alan: Medya Okuryazarlığı." 1. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı, 23-25 Mayıs 2005. İstanbul.

İnceoğlu, Y. (2005) "İletişim Çalışmalarında Yeni Bir Alan: Medyayı Doğru Okumak", Radikal, 1 Haziran

Kaiser Family Foundation (2010). Generation M2. Media in the Lives of 8- to 18-Year-Olds. Menlo Park: Kaiser Family Foundation.

Karataş, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Kıncal, R. Y., Kartal, O. Y. (2007). Medya Okuryazarlığı Eğitimi. Milli Eğitim Dergisi, 37 (181), 318-333

Koçak, B. (2011). İlköğretim Yedinci ve Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Algıları, Erzurum İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi/Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Erzurum.

Kotilainen, S. ve Granlund, A.B.(2010). Media Literacy Education Nordic,Perspectives "Insights to Nordic Research on Media Literacies"

Milli Eğitim Bakanlığı ve Radyo Televizyon Üst Kurulu (2006). İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu.

Özonur, D. Ç. ve Özalpman, D. (2009). "Türkiye'de Medya Okuryazarlığı Projesi Üzerine Bir Değerlendirme." Marmara İletişim Dergisi. Sayı 15: 195-212

Razlogov, K. E. (2005). Media Education: What is it for? Media Education, 2, 68-75.

Seylan, S. (2008) "Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerđnde Görülen Aksaklıklar" Yüksek Lisans Tezi İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.

Singer D.G. ve Singer, J.L. (1998). Developing critical viewing skills and media literacy in children. Ann Am Acad Polit Soc Sci. (557),164-169.

Tønnessen, E. S. (2002). Media Education İn 12 European Countries A Comparative Study Of Teaching Media İn Mother Tongue Education İn Secondary Schools, Media Education In Norway

Torres, M. ve Mercado, M. (2006). The need for critical media literacy in teacher education core curricula. Educational Studies, 39(3), 260-282.

Unesco'nun Medya Okuryazarlığı Eğitimi Faaliyetlerine Toplu Bir Bakış (1977-2009). Milli Eğitim Dergisi 40 (191), 86-107.

Wunden, Wolfgang (1980). "Medienpädagogik - Führerschein fürs Fernsehen?". Südfunk-Hefte. Stuttgart: Süddeutscher Rundfunk. (3), 2-52.

Zylka, J. ve Müller, W. (2011). Media Literacy Worldwide Similarities and Differences of Theoretical and Practical Approaches.University of Education Weingarten Media Education and Visualization Group Weingarten, Germany.

Elektronik Kaynaklar

http://www.bok.de/, Erişim Tarihi:05.08.2017

http://www.bundespruefstelle.de, Erişim Tarihi:22.11.2017

http://www.blk-info.de, Erişim Tarihi:04.07.2017

http://mediasmarts.ca, Erişim Tarihi:06.09.2017

http://themen.kinderkampagne.de, Erişim Tarihi:28.10.2017

http://www.aml.ca/media-environment-scavenger-hunt/, Erişim Tarihi:19.09.2017

http://pediatrics.aappublications.org/content, Erişim Tarihi:12.10.2017

http://ec.europa.eu/avpolicy/medialiteracy/, Erişim Tarihi:13.10.2017

http://www.portal.unesco.org/ci, Erişim Tarihi:15.09.2017

http://www.coe.int/, Erişim Tarihi:14.11.2017

http://www.yaseminceoglu.com, Erişim Tarihi:08.11.2017

http://dgfe.pleurone.de/, Erişim Tarihi:16.10.2017

http://www.unesco.org, Erişim Tarihi:17.09.2017

http://www.iste.org/NETS standards, Erişim Tarihi:25.10.2017

http://www.ich-will-lernen.de, Erişim Tarihi:29.10.2017

http://en.unesco.org/, Erişim Tarihi:10.08.2017

http://www.ism-info.de, Erişim Tarihi:14.07.2017

http://www.bildungserver.de/zeigen-e.html?seite.Erişim Tarihi:12.08.2017

http://www.mekonet.de, Erişim Tarihi:05.09.2017

http://www.learn-line.nrw.de/angebote/neuemedien, Erişim Tarihi:11.09.2017

http://www.lisum.de, Erişim Tarihi:14.08.2017

https://www.idunn.no, Erişim Tarihi:03.08.2017

http://www.initiatived21.de, Erişim Tarihi:20.10.2017

http://www.jff.de, Erişim Tarihi:02.09.2017

https://norsensus.no/en/mangfold-i-klasserommet-gjennom-media/,Erişim Tarihi:18.11.2017

http://www.medyaokuryazarligi.org.tr, Erişim Tarihi:23.11.2017

Alan, H. D. (2017). "Kültür Penceresinden Norveç", www.bianet.org, Erişim Tarihi:08.10.2017

European Commission (2008). Study on the Current Trends and Approaches to Media Literacy in Europe http://www.mediamillion.com/content/ approaches-ML-Europe.pdf), Erişim Tarihi: 03.12.2017

Hart, A. P. ve Hicks, A. (2000). "Teaching Media in English" http://www.soton.ac.uk/~mec/MECWEB/FullReport.pdf, Erişim Tarihi: 02.08.2017

Heins, M. ve Cho, C. (2003). Media Literacy: An Alternative to Censorship http://www.fepproject.org/policyreports/medialiteracy.pdf , Erişim tarihi: 24.10.2017

Livingstone, S. ve Haddon, L. (2013). "Young People in the Europen Digital Media Landscape. A Statistical Overview with an Indtroduction" www.nordicom.gu.se/clearinghouse.php, Erişim Tarihi: 15.09.2017

Norveç'te Zorunlu Eğitim, Genel Ve Mesleki Orta Öğretim, Temel Mesleki Eğitim Ve Yetişkin Eğitimi, http://euroguidance.iskur.gov.tr, Erişim Tarihi: 26.11.2017

Rice, C. (2014). "Okulda Sosyal Medya Devrimi" http://www.bbc.com, Erişim Tarihi:12.10.2017

ÖZGEÇMİŞ

MELİS EKŞİOĞULLARI

Doğum Tarihi: 15.11.1993

Doğum Yeri: Kırklareli

Uyruğu: T.C.

Eğitim Durumu:

2015-2018 Kocaeli Üniversitesi

Görsel İletişim Tasarımı ve Reklamcılık Yüksek Lisans Eğitimi

2011- 2015 Kocaeli Üniversitesi

İletişim Fakültesi - Gazetecilik Lisans Eğitimi

Yabancı Diller: İngilizce

Yayınlar:

Melis Ekşioğulları (Mayıs 2017). Medya Okuryazarlığının Birey ve Toplum Farkındalığı Yaratmadaki Rolü ve Önemi. Kocaeli Üniversitesi 6. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kongresi. 25 Mayıs

Melis Ekşioğulları (2015) Demokrat Parti Dönemi Basın İktidar İlişkileri ve 27 Mayıs 1960 Darbesinde Türk Basınındaki Dört Ulusal Gazete Tutumunun Köşe Yazıları İle Örneklendirilmesi. Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi. Bitirme Tezi